

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออม:
กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

เสนอ

สำนักวิจัย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

จัดทำโดย

รศ. ดร. พรเพ็ญ วรสิทธิ์ธา

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทย และนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินความเป็นไปได้ในการทดแทนหวยด้วยสลากออมทรัพย์

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการซื้อหวยของคนไทยด้วยข้อมูลปฐมภูมิจำนวน 4,000 คนและจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประชากรเป้าหมายในการสำรวจภาคสนามคือผู้พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ผลการศึกษาจากตัวบ่งชี้ 3 ด้านคือ แรงจูงใจในการซื้อหวย ความสม่ำเสมอในการซื้อหวย และแหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหวย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะ ลงทุนทางการเงินระยะยาวหากมีตราสารทางการเงินที่จูงใจ โดยถ้ามีการนำเงินที่ซื้อหวยมาเข้าโครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออม” อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 10 ปีโดยไม่มีการถอนเงินออกเลย เงินกองทุนนี้จะมีขนาดขั้นต่ำ 37,537 ล้านบาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 61,937 ล้านบาทตามสมมติฐาน 2 ซึ่งสามารถนำเงินส่วนนี้มาลดภาระทางการเงินคลังสำหรับดูแลชาวทม.หลังเกษียณอายุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
สารบัญเรื่อง	(2)
สารบัญตาราง	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
1.4 กรอบแนวคิดและข้อสมมติฐาน	2
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	3
1.5.1 การวิจัยเอกสาร	3
1.5.2 การวิจัยภาคสนาม	3
1.5.3 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล	6
1.5.4 การนำเสนอผลการศึกษา	7
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 แนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเลี้ยงโชค	8
2.1.1 วัตถุประสงค์การออกตลอดเตอรี	8
2.1.2 แนวคิดเรื่องแรงจูงใจในการเลี้ยงโชค	9
2.1.3 กรอบการพิจารณาพฤติกรรมการซื้อตลอดเตอรี	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มเงินออมหลังเกษียณอายุ	14
2.2.1 ความสำคัญที่ต้องมีเงินออมหลังเกษียณอายุ	14
2.2.2 รูปแบบการออมหลังเกษียณอายุ	15
2.2.3 ระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ	16
2.2.4 กรอบแนวคิดการระดมเงินออมเพื่อวัยชราของไทย	17
2.3 แนวคิดการนำการเลี้ยงโชคมาเป็นเครื่องมือระดมเงินออมระยะ	18
2.4 แนวคิดการเปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออม	20

สารบัญ

	หน้า	
2.5	สรุป	21
บทที่ 3	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสลากเพื่อการเสี่ยงโชค	23
3.1	สลากเพื่อการเสี่ยงโชคในไทย	23
3.1.1	ความเป็นมาของสลากเสี่ยงโชคในไทย	23
3.1.2	ประเภทของสลากเสี่ยงโชค	24
3.2	สลากออมทรัพย์ทวีสิน	32
3.3	ลอตเตอรี่/หวยในต่างประเทศ	33
3.3.1	ลอตเตอรี่ในสหรัฐอเมริกา	34
3.3.2	ลอตเตอรี่และธุรกิจการพนันในออสเตรเลีย	35
3.4	การระดมเงินออมด้วย Lottery Bond ในต่างประเทศ	36
3.4.1	National Savings and Investment Premium Bonds ของอังกฤษ	36
3.4.2	การระดมเงินออม แบบ Save to Win ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ในอเมริกา	37
3.5	การจัดสรรรายได้จากลอตเตอรี่	38
3.5.1	ประเทศอังกฤษ	38
3.5.2	ประเทศสหรัฐอเมริกา	38
3.5.3	ประเทศไทย	39
บทที่ 4	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	41
4.1	ลักษณะทางประชากรศาสตร์	41
4.2	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง	43
4.3	พฤติกรรมในการซื้อหวย	44
4.4	จำนวนเงินที่ซื้อหวยและแหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหวย	47
4.5	ความเสี่ยงในการซื้อหวย	50
4.6	ลักษณะของหวยที่พึงปรารถนา	51
4.7	ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการซื้อสลากออมทรัพย์	51
4.8	สรุป	53

สารบัญ

	หน้า	
บทที่ 5	การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว	54
5.1	การประเมินจำนวนเงินที่ซื้อหยวนและเงินที่สูญหายไปของผู้เล่นหยวน	54
5.2	การประเมินจำนวนเงินที่สามารถแปลงเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว	57
5.3	การพิจารณาถึงลักษณะของตราสารที่จะนำมาเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออม	58
5.3.1	หลักในการเลือกตราสารเพื่อเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออม	58
5.3.2	ลักษณะของตราสารทางการเงินที่พึงประสงค์	60
5.4	กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเปลี่ยนการซื้อหยวนมาเป็นตราสารที่เพิ่มเงินออม	62
5.5	การประเมินจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้จากการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว	64
5.5.1	ข้อสมมุติฐาน	64
5.5.2	ขนาดเงินกองทุนโครงการ “แปลงเงินหยวนเป็นเงินออม”	66
5.5.3	ผลตอบแทนต่อผู้ร่วมโครงการ	67
5.5.4	ระบบการกระจายผลประโยชน์	68
5.6	การวิเคราะห์ผลจากการที่ประเทศมีเงินออมเพิ่มขึ้นต่อภาระทางการคลัง	68
5.6.1	สถานการณ์ให้สวัสดิการของรัฐแก่ประชากรหลังวัยทำงาน	68
5.6.2	การช่วยลดภาระทางการคลัง	69
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษาโครงการการแปลงเงินหยวนเป็นเงินออม และข้อเสนอแนะ	70
6.1	ผลการศึกษา	70
6.2	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	71
	บรรณานุกรม	74

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนผู้ที่เล่นหวย จำนวนครั้งที่เล่นหวย และวงเงินที่เล่น แต่ละประเภทในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา	24
3.2	ช่างเงื่อนไข เงินรางวัล ราคาของสลากออมสินพิเศษ	30
3.3	The 2007 World's largest Lotterises (in retail sales in \$U.S., excluding VAT)	34
3.4	ข้อกำหนดการซื้อพรีเมียบบอนซ์ของอังกฤษ	37
3.5	รายได้ที่นำส่งรัฐบาลแต่ละปี	40
3.6	รวมเงินบริจาคแต่ละปีของสัคนักงานสลากฯ	40
4.1	ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทางประชากรศาสตร์	42
4.2	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง	43
4.3	พฤติกรรมการซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่าง	44
4.4	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อหวยได้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล	46
4.5	สัดส่วนของผู้ซื้อหวยจำแนกตามสิ่งอ้างอิงที่ใช้	46
4.6	พฤติกรรมการเลือกเลขและการซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหวย	47
4.7	ความถี่ในการซื้อหวยได้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล	47
4.8	จำนวนเงินที่ซื้อหวยต่อคนต่อปี	48
4.9	จำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อหวย	48
4.10	แหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหวย และความถี่ในการซื้อ	49
4.11	แหล่งเงินกู้ของผู้ซื้อหวย	49
4.12	พฤติกรรมการซื้อหวยของผู้ตอบว่าไม่มีเงินออม	50
4.13	สัดส่วนของผู้ถูกรางวัลจำแนกตามความถี่ที่ถูกรางวัลในรอบ 1 ปี	50
4.14	สัดส่วนของผู้ได้ผลตอบแทนจากการซื้อหวยได้ดินและสลากกินแบ่งในรอบ 1 ปี	51
4.15	ลักษณะของหวยที่พึงปรารถนา	51
4.16	ข้อคิดเห็นด้านการซื้อสลากออมทรัพย์ของกลุ่มตัวอย่าง	52
5.1	การประเมินเงินที่ซื้อหวย และเงินที่สูญหายไปของผู้ซื้อสลากออมทรัพย์	55
5.2	องค์ประกอบของค่าใช้จ่ายหวยบนดิน	56
5.3	ข้อสมมติฐานการกำหนดสัดส่วนค่าใช้จ่ายและเงินรางวัลสำหรับตราสารใหม่	57
5.4	เหตุผลการซื้อและไม่ซื้อสลากออมทรัพย์	59
5.5	ลักษณะของตราสารทางการเงินที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น	59

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
5.6	การเปรียบเทียบลักษณะของหอยคั้นเงินคั้นกับหอยได้คั้น สลากกินแบ่งรัฐบาล และ สลากออมสิน	62
5.7	สัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนเงินหอยเป็นเงินออม	63
5.8	จำนวนปีซื้อหอยของกลุ่มตัวอย่าง	65
5.9	สรุปจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้ในโครงการ “แปลงเงินหอยเป็นเงินออม”	65
5.10	การประมาณค่าผลตอบแทนจากเงินกองทุน “แปลงเงินหอยเป็นเงินออม”	66
5.11	การประมาณค่าผลตอบแทนจากเงินกองทุน “แปลงเงินหอยเป็นเงินออม” เป็น รายบุคคล	67

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ โดยจากการประมาณการช่วงปี 2543 ถึงปี 2643 พบว่า ประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 9.4 เป็นร้อยละ 29.8 ในขณะที่ประชากรวัยทำงานได้ปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 65.9 เหลือร้อยละ 53.7 ส่งผลให้อัตราพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงาน (Elderly dependency ratio) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 14.26 เป็นร้อยละ 55.49¹ วิธีหนึ่งของการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของประชากรไทยดังกล่าว คือการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาออมเงินเพื่อการเกษียณอายุกันมากขึ้น เนื่องจากอัตราการออมที่ค่อนข้างต่ำของคนไทยจะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของปัญหาคุณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณอายุ และเป็นภาระทางการคลังของรัฐบาลในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ยากจน

การออมภาคบังคับจัดเป็นวิธีหนึ่งของการระดมเงินออมจากประชาชนอย่างได้ผล แต่ปัจจุบันไทยมีระบบเงินออมภาคบังคับโดยผ่านกลไกการทำงานของกองทุนอยู่เพียง 2 กองทุนคือ กองทุนประกันสังคม และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (เดิมและกบข.) ผู้อยู่ในระบบการออมภาคบังคับคือ ข้าราชการและลูกจ้างในภาคเอกชน ซึ่งเรียกกันว่าแรงงานในระบบมีประมาณ 10 ล้านคน และยังมีแรงงานอีกประมาณ 25 ล้านคนที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองในระบบบำเหน็จบำนาญ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยจะมีการออมภาคสมัครใจ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งครอบคลุมสมาชิกที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจและลูกจ้างในภาคเอกชนประมาณ 2 ล้านคน กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund หรือ RMF) แต่กองทุนเหล่านี้ยังไม่ได้รับความสนใจมากนักจากกลุ่มผู้มีรายได้และการศึกษาน้อย ดังนั้นการศึกษาถึงแนวทางการเพิ่มเงินออมให้แก่ประชาชนกลุ่มนี้เพื่อไว้ใช้ในวัยหลังเกษียณอายุจึงนับเป็นความจำเป็นที่ภาครัฐมีอาจพึงเคย เพราะมาตรา 84 (4) ของร่างรัฐธรรมนูญ 2550 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่ารัฐจะต้องดำเนินการจัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐอย่างทั่วถึง โดยรัฐควรถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เพื่อไม่ให้เกิดเป็นภาระเงินภาษีสังคมในอนาคต หากปล่อยให้เนิ่นนานออกไป โดยไม่เร่งให้ประชากรรู้จักออมเงินด้วยตัวเองด้วยบางส่วน จะทำให้รัฐต้องแบกรับภาระการดูแลและช่วยเหลือประชากรสูงอายุปีละหลายหมื่นล้านบาท ส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องใช้งบประมาณขาดดุลและอาจมีผลข้างเคียงทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อหนักในระบบเศรษฐกิจได้

¹ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

จากการศึกษาพฤติกรรมการซื้อหวยของคนไทย พบว่าคนไทยกลุ่มรายได้น้อยนิยมใช้เงินซื้อหวยมากกว่าออมทรัพย์ในสถาบันการเงิน และมีพฤติกรรมการซื้อที่ต่อเนื่อง จากข้อเท็จจริงนี้ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า หากจะถือว่าสลาก/หวยเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุนทางการเงินของกลุ่มที่มีความรู้ทางการเงินและรายได้น้อย ถ้าภาครัฐมีการจัดการทางการเงินที่ดี โดยหาตราสารทางการเงินอื่นที่ได้เงินต้นคืนในอนาคตมาทดแทนการซื้อสลาก/หวย ซึ่งมีโอกาสสูญเสียเงินต้นสูงมาก เงินเหล่านี้น่าจะกลายเป็นเงินออมที่สามารถนำไปใช้ในวัยเกษียณอายุได้ เป็นการลดภาระทางการคลังที่ต้องดูแลคนวัยชราที่ยากจนในอนาคตและเป็นการแก้ปัญหาการขาดเงินออมของประเทศได้ทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทย และนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินความเป็นไปได้ในการทดแทนหวยด้วยสลากออมทรัพย์

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทยที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยเน้นศึกษาเฉพาะผู้มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง 4,000 คนและจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลคือตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2553 การศึกษานี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) การสำรวจพฤติกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทย
- 2) การนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการทดแทนหวยด้วยสลากออมทรัพย์
- 3) การวิเคราะห์ประโยชน์จากการที่ประเทศมีเงินออมเพิ่มขึ้นต่อภาระทางการคลัง

1.4 กรอบแนวคิดและข้อสมมติฐาน

นักเศรษฐศาสตร์หลายยุคหลายสมัย เช่น John Maynard Keynes, Milton Friedman เชื่อกันว่าครัวเรือนจะแบ่งเงินที่มีอยู่ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งก็เพื่อการใช้จ่ายเพื่อความสะดวกในชีวิตประจำวันและยามฉุกเฉิน และอีกส่วนหนึ่งก็เพื่อการลงทุนให้ได้ผลตอบแทน โดยการลงทุนดังกล่าวอาจเป็นการลงทุนในรูปของตราสารทางการเงิน เช่น พันธบัตรในสมัย Keynes และต่อมามีการขยายตัวเป็นตราสารทางการเงินอื่น เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้เอกชน พันธบัตรรัฐบาล หรืออาจเป็นการลงทุนในรูปสินทรัพย์อื่น เช่น

ทองคำ ที่ดิน ในสมัยต่อมา ดังนั้นการใช้จ่ายในการซื้อตราสารทางการเงินจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการออม โดยทฤษฎีทางการเงินเรียกเงินที่ใช้จ่ายในการซื้อตราสารทางการเงินดังกล่าวว่า “ การลงทุนทางการเงิน ”

การลงทุนทางการเงินในแต่ละประเภทมีโอกาสของการรับผลตอบแทนที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของตราสารนั้นๆ สำหรับประเทศไทยการลงทุนทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่อการที่จะไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ต่ำที่สุดคือ การฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์ และการซื้อพันธบัตรรัฐบาล รองลงมาคือหุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นสามัญและตราสารอนุพันธ์ ส่วนการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อตราสารที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียด้านสูงมาก เช่น สลากกินแบ่ง หวย เงินส่วนนี้มักถูกมองว่าเป็นการพนัน มิใช่การลงทุนทางการเงิน หากมีการเปลี่ยนมุมมองว่าการซื้อสลากกินแบ่งและหวยเป็นการลงทุนทางการเงินประเภทหนึ่ง ก็จะพบว่าสลากกินแบ่งและหวยเป็นตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูงประเภทอื่น เช่น หุ้นสามัญและตราสารอนุพันธ์ เพราะการลงทุนในสลากกินแบ่งหรือหวย เป็นการลงทุนที่ขาดสิ่งอ้างอิง และผลตอบแทนไม่ตายตัว สิ่งอ้างอิงที่ใช้กันจึงมักเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล หรือไสยศาสตร์

การสำรวจพฤติกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทยในงานวิจัยนี้ ก็เพื่อพิสูจน์ข้อสมมติฐานที่ว่า “ ประชาชนที่ซื้อหวยเพราะต้องการลงทุนทางการเงิน ” หากข้อสมมติฐานนี้เป็นจริง ตลาดการเงินของไทยก็ควรสร้างตราสารทางการเงินที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลกลุ่มนี้และเป็นตราสารที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า เงินที่หมดไปกับหวยก็จะสามารถแปลงสภาพเป็นเงินออมระยะยาวได้

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1 การวิจัยเอกสาร

เป็นการศึกษาพฤติกรรมการออมและการเล่นหวยของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยของไทย และศึกษาตัวอย่างการระดมเงินออมด้วยตราสารทางการเงินจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจากต่างประเทศ แหล่งข้อมูล ได้แก่ สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ข้อเสนอแนะ ข่าวสารที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการเล่นหวย จากเว็บไซต์ บทความและงานวิจัยต่างๆ

1.5.2 การวิจัยภาคสนาม

การวิจัยภาคสนามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Study) และส่วนที่สองเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากประชากรเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถาม

1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรเป้าหมายที่ได้สัมภาษณ์มา คือ ผู้จำหน่ายสลากกินแบ่ง เจ้ามือหวยใต้ดิน และหน่วยงานสลากออมสิน ธนาคารออมสิน

2) การสำรวจแบบสุ่มตัวอย่าง

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมาย และใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม โดยมีประเด็นสำคัญและขั้นตอนการศึกษาดังนี้

2.1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวอย่างจำนวน 4,000 ตัวอย่างด้วยประชากรในกรุงเทพฯปี 2552 ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 3.2 ล้านคน² ถ้าเทียบกับตารางสำเร็จของ Yamane ค่าความเชื่อมั่นจะอยู่ที่ 98%

2.2) ประชากรเป้าหมาย คือประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯในปี 2553 เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพอิสระ หรือกลุ่มชั้นผู้น้อยของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป

2.3) ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีลำดับขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกสถานที่สำหรับจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ simple random sampling สุ่มเขตที่จะส่งคนไปจัดเก็บข้อมูลภาคสนามขึ้นมา 20 เขตจาก 50 เขตในกรุงเทพฯ เขตละ 200 ตัวอย่าง รายชื่อเขตที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างได้แก่

1. เขตคลองสาน	6. เขตบางกะปิ
2. เขตจตุจักร	7. เขตบางแค
3. เขตดินแดง	8. เขตบางซื่อ
4. เขตทวีวัฒนา	9. เขตปทุมวัน
5. เขตบางกอกน้อย	10.เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

² www.bankok.go.th/กรุงเทพฯ.ปัจจุบัน.mht

11.เขตพญาไท	16. เขตประเวศ
12. เขตพระโขนง	17. เขตหลักสี่
13. เขตพระนคร	18. เขตหนองแขม
14. เขตภาษีเจริญ	19. เขตหนองจอก
15. เขตลาดพร้าว	20. เขตห้วยขวาง

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) โดยแบ่งประชากรออกตามอาชีพเป็น 10 กลุ่มๆละ 400 คน ซึ่งในแต่ละเขตจะต้องได้ตัวอย่างอาชีพละ 20 คนดังนี้

1. คนขับรถบริการ เช่น แท็กซี่ รถบริการร่วม
2. แม่ค้าหาบเร่ แผงลอย
3. ผู้ประกอบการขนาดย่อมทั่วไป เช่น ร้านทำผม ร้านขายอาหาร
4. คนงานในโรงงาน กรรมกรก่อสร้าง ผู้รับจ้างรายอื่น
5. พนักงานห้าง/บริษัท
6. ข้าราชการและพนักงานของรัฐในระดับซี 1-5
7. ตำรวจชั้นผู้น้อย/ทหารชั้นผู้น้อย
8. ผู้ช่วยพยาบาล
9. ร้านค้าประเภทบริการ เช่น ร้านทำผม ร้านขายอาหาร
10. อื่นๆ

2.4) วิธีการเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยผู้สัมภาษณ์เป็นผู้กรอกข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง ข้อคำถามในแบบสอบถามมีทั้งหมด 24 ข้อแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมการออมเงินและพฤติกรรมการซื้อหวย	13	ข้อ
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคุณลักษณะต่างๆของสลากออมทรัพย์กับการตัดสินใจซื้อ	4	ข้อ
ตอนที่ 3 สถานภาพทั่วไป	7	ข้อ
รวมข้อคำถาม	24	ข้อ

2.5) เนื้อหาในแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 6 ประเด็นดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่นอาชีพ อายุ รายได้หลัก ระดับการศึกษา
- 2) พฤติกรรมการออม การลงทุนในตราสารทางการเงิน และการซื้อสลากกินแบ่ง/หวยของกลุ่มตัวอย่าง
- 3) ความต้องการในการลงทุนด้านตราสารทางการเงินเพื่อใช้จ่ายในวัยชรา
- 4) การวางแผนการออมเพื่อใช้จ่ายในวัยชรา
- 5) ลักษณะของตราสารทางการเงินที่จะสามารถใช้ทดแทนการซื้อหวย
- 6) ความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างในการยอมรับตราสารทางการเงินอื่นที่ไม่ใช่สลากกินแบ่ง/ หวย

2.6) การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ได้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยตรวจสอบกับเอกสารการวิจัยต่างๆที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการซื้อหวยใต้ดิน หวยบนดิน สลากกินแบ่งรัฐบาล และสลากออมทรัพย์ นอกจากนี้ยังได้มีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ซื้อและผู้จำหน่ายหวยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงกับเป้าหมายของการวิจัยก่อนการทำสำรวจความคิดเห็น

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้มีการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้วมาดำเนินการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย (Pretest) จำนวน 20 คน

1.5.3 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ก. การประมวลผลข้อมูลปฐมภูมิจะใช้โปรแกรม SPSS

ข. การประเมินผลตอบแทนที่ได้เพิ่มขึ้นหากมีการเปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออมจะใช้ Valuation Model ในการหาค่าของเงินที่เพิ่มขึ้นในอนาคต โดยใช้วิธีคำนวณเงินที่คาดว่าจะได้ในอนาคตแบบทบต้น (future value of an annuity : FVIFA) ด้วยสูตรดังนี้

$$FVIFA_{k,n} = \frac{\sum_{t=1}^n (1+k)^{n-t}}{k} = \frac{(1+k)^n}{k} - 1$$

โดย R = รายรับเป็นประจำที่เท่ากันทุกปี

k = อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้

n = จำนวนปีที่ซื้อหวย

1.5.4 การนำเสนอผลการศึกษา

ผลการศึกษาประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นรายงานการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ก. ได้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการทดแทนหยวนด้วยตราสารทางการเงินในระบบ เช่น สลากออมทรัพย์ ผลสำเร็จที่ได้จัดเป็นผลสำเร็จเบื้องต้น (P) เนื่องจากยังไม่มีกรวิจัยในประเด็นนี้มาก่อน
- ข. เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยมีเครื่องมือในการออมที่สอดคล้องกับความต้องการตามอัธยาศัยของตน
- ค. เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยมีพฤติกรรมที่ดีในการวางแผนทางการเงิน และมีการออมเพื่อเลี้ยงชีพยามชรา
- ง. เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีความรู้ความเข้าใจถึงโอกาสในการเพิ่มเงินออมของชาติจากเงินหยวน
- จ. เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยมีเครื่องมือในการลงทุนทางการเงินในช่องทางที่โปร่งใสและเป็นธรรม

นิยามศัพท์

หยวน หมายถึง สลากกินแบ่งและหยวนใต้ดิน

ลอตเตอรี่ หมายถึง สลากกินแบ่งที่ออกโดยรัฐ

สลากออมทรัพย์ หมายถึง สลากที่ให้ทั้งเงินรางวัลและคืนเงินต้นแก่ผู้ซื้อ ซึ่งได้แก่สลากที่ออกโดยธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์

หยวน/ สลากคืนเงินต้น คือ ตราสารทางการเงินใหม่ที่เสนอโดยงานวิจัยนี้ เป็นตราสารที่มีให้เงินรางวัลแก่ผู้ซื้อในลักษณะเสี่ยงโชคแบบสลากกินแบ่งรัฐบาล แต่เงินส่วนที่เหลือภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายดำเนินการแล้ว ให้คืนให้แก่ผู้ซื้อพร้อมดอกผลที่ได้จากการนำเงินส่วนนี้ไปลงทุนทางการเงินเมื่อผู้ซื้อมีอายุครบ 60 ปี

บทที่ 2

แนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ได้แบ่งกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเสี่ยงโชค ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อแสดงถึงความสำคัญที่ต้องมีการออมหลังเกษียณอายุ และประเทศไทยยังขาดเครื่องมือในการระดมเงินออมสำหรับคนจนในช่วงหลังเกษียณอายุ ส่วนที่ 3 เป็นการนำเสนอแนวคิดในการนำการเสี่ยงโชคมาเป็นเครื่องมือหนึ่งของการระดมเงินออมระยะยาวสำหรับคนจน โดยแสดงให้เห็นว่าการระดมเงินออมโดยใช้วิธีเสี่ยงโชคสามารถเป็นวิธีหนึ่งของการระดมเงินออมจากคนจนที่ได้ผล และส่วนที่ 4 เป็นการสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์การเปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออมในงานวิจัยนี้

2.1 แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเสี่ยงโชค

ในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับสำรวจพฤติกรรมกรรมการออมและการซื้อหวยของคนไทย และนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการทดแทนหวยด้วยสลากออมทรัพย์นั้น งานวิจัยนี้ได้ศึกษาโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาวัตถุประสงค์การออกลอตเตอรี่ของประเทศต่างๆ และศึกษาถึงสาเหตุที่ลอตเตอรี่กลายเป็นที่นิยมซื้ออย่างแพร่หลายของประชาชนในแต่ละประเทศโดยพิจารณาถึงแรงจูงใจและพฤติกรรมในการเสี่ยงโชค แล้วนำกรอบแนวคิดที่ได้มาอธิบายว่าการซื้อลอตเตอรี่ของคนไทยที่แพร่หลายกันอยู่ทุกวันนี้ อาจไม่ใช่เกิดจากการชอบเสี่ยงโชคเสมอไป ความเป็นไปได้ที่การซื้อลอตเตอรี่เป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุนทางการเงินสำหรับกลุ่มคนที่มีรายได้และการศึกษาน้อย

2.1.1 วัตถุประสงค์การออกลอตเตอรี่

จุดเริ่มต้นของการออกลอตเตอรี่ในประเทศต่างๆ นั้น รัฐเป็นผู้ออก โดยเป้าหมายหลักก็เพื่อนำไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ โดยเป็นที่ยอมรับกันในยุคนี้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการเก็บภาษีที่ผู้ซื้อยินดีจ่ายโดยไม่เดือดร้อน ใน Wikipedia มีรายงานว่าจีนเป็นประเทศแรกที่ออกลอตเตอรี่ เรียก Keno ในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ระหว่าง 197-205 B.C.) วัตถุประสงค์ของการออกลอตเตอรี่ก็เพื่อหาเงินสร้างกำแพงเมืองจีน ในยุโรป วัตถุประสงค์การขาย ลอตเตอรี่ครั้งแรกก็เพื่อบูรณะกรุงโรมันในสมัยของ Augustus Caesar ที่อังกฤษ ในรัชสมัย Queen Elizabeth I (1566-1826) ได้มีการออกลอตเตอรี่เพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยมีการกำหนดเงินรางวัลในจำนวนเงินที่เท่ากับเงินที่ได้จากการขายลอตเตอรี่ โดยถือว่าการขายลอตเตอรี่ให้ประชาชนเท่ากับเป็นการขอยืมเงินจากประชาชนมาใช้โดยไม่จ่ายดอกเบี้ย อังกฤษได้พัฒนาวิธีระดมเงิน

ด้วยลอตเตอรี่โดยมอบหมายให้ “ The English State Company Lottery” เป็นผู้ดำเนินการเป็นระยะยาวนานถึง 250 ปีก่อนที่จะยกเลิกถาวรในปี ค.ศ. 1826³

ที่สหรัฐฯ ในช่วงที่ยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ กษัตริย์อังกฤษ [King James I](#) ในปี ค.ศ. 1612 ได้อนุญาตให้ [Virginia Company of London](#) ออกลอตเตอรี่ขายคนอังกฤษเพื่อนำเงินไปช่วยผู้อพยพชาวอังกฤษที่ไปตั้งถิ่นฐานถาวรที่ Jamestown มลรัฐ Virginia ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนั้นยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษอยู่ ทำให้การออกลอตเตอรี่เป็นไปอย่างแพร่หลายในสหรัฐฯ อย่างต่อเนื่องและมีบทบาทสำคัญในการระดมเงินของทั้งภาครัฐและเอกชนในการสร้างเมืองในสหรัฐฯ ยุคนั้น การขายลอตเตอรี่ในยุคนั้น หลายคนเชื่อกันว่าเป็นวิธีหนึ่งของการจัดเก็บภาษีที่ซ่อนเร้นเพื่อให้รัฐมีรายได้ ซึ่งพบว่าเป็นวิธีที่ได้ผลมากกว่าการจัดเก็บภาษีด้วยวิธีอื่น โดยอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจของสหรัฐฯ สามารถดำเนินการได้ด้วยดีในยุคนั้นก็เพราะเงินจากการขายลอตเตอรี่ ไม่ใช่เงินจากการจัดเก็บภาษี ที่สหรัฐฯ ในปัจจุบันมีทั้งมลรัฐที่ออกกฎหมายให้การจำหน่ายลอตเตอรี่โดยรัฐเป็นสิ่งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย โดยรัฐที่มีได้นำการออกลอตเตอรี่มาเป็นเครื่องมือในการระดมทุนนั้นได้ให้เหตุผลว่า ประชากรกลุ่มที่นิยมซื้อลอตเตอรี่ของรัฐตนเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลหรือสถานนิติบัญญัติที่มาจากประชาชนกลุ่มรายได้น้อยจึงไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐจะให้มีการออกลอตเตอรี่ เพราะจะเป็นการเอาเปรียบคนจน ในขณะที่รัฐบาลและสถานนิติบัญญัติของรัฐที่มาจากประชากรกลุ่มรายได้สูงจะเห็นด้วยกับการออกลอตเตอรี่ เพราะหากไม่มีการออกลอตเตอรี่แล้วรัฐจำเป็นต้องปรับอัตราฐานภาษีให้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มรายได้สูงมากกว่ารายได้น้อย

สำหรับประเทศไทย สลากเพื่อการเสี่ยงโชคของไทยมักเรียกว่า “ หวย ” เป็นการพนันเสี่ยงทายชนิดหนึ่ง เริ่มมีขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 โดยโปรดเกล้าฯ ให้เอกชนตั้งโรงหวยในรูปแบบสัมปทานอย่างถูกกฎหมายเรียกว่า “ หวย ก ข ” ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นในหมู่คนไทยอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการจัดเก็บอากรหวยเป็นจำนวนมากและนับเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้ยกเลิกการเล่นพนันทุกชนิดรวมทั้งยกเลิกการให้สัมปทานหวยด้วย การเล่นหวยจึงเป็นสิ่งผิดกฎหมายตั้งแต่นั้นมา สลากเสี่ยงโชคได้กลับมาเป็นเครื่องมือในการระดมเงินอีกครั้งหนึ่งในปี 2417 เรียกสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งยังคงอยู่จวบเท่าทุกวันนี้ (แสน วิชาชาญ 2553)

2.1.2 แนวคิดเรื่องแรงจูงใจในการเสี่ยงโชค

จากการที่ลอตเตอรี่ได้รับความนิยมจากประชาชนในวงกว้าง คำถามที่มักตามมาคือ “ลอตเตอรี่เป็นการพนันหรือไม่” ในรายงานการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวกับลอตเตอรี่ ส่วนใหญ่ถือว่าลอตเตอรี่เป็นการพนัน เช่น Griffiths และ Wood (1999) ได้รวบรวมรายงานการศึกษาเกี่ยวกับลอตเตอรี่ในยุโรปในช่วง 1985-1998 โดยในส่วนหนึ่งของรายงานเป็นการประมวลผลกระทบต่อสังคมในด้านลบจากการ

³ John Ashton, A History of English Lotteries, 1893

เล่นการพนันซึ่งรวมลอตเตอรี่ของประเทศต่างๆในยุโรป และให้ผลสรุปว่า ตามหลักจิตวิทยา ต้องถือว่า ลอตเตอรี่เป็นการพนันแบบอ่อน (soft form of gambling) คือส่งผลด้านลบต่อผู้เล่น แต่ไม่รุนแรงเหมือน การพนันแบบอื่น ถึงแม้จะมีรายงานการศึกษาของ Galston (1995) ที่ออกมาปกป้องว่าลอตเตอรี่ไม่เป็นการ พนันเพราะวัตถุประสงค์การออกลอตเตอรี่มาจากเจตนาที่ดี Griffiths (1995) ก็ยังยืนยันว่าลอตเตอรี่เป็นการ พนันแบบอ่อน แต่เนื่องจากลอตเตอรี่ในยุโรปเป็นการออกเพื่อช่วยสังคม ทำให้สังคมให้การยอมรับ ลอตเตอรี่มากกว่าการพนันประเภทอื่น

นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า ลอตเตอรี่เป็นเรื่องของการเสี่ยงโชค (การพนัน) และมักใช้ Game Theory และ Decision Theory ในการอธิบายและพยากรณ์ความชอบเสี่ยงโชค (Betting Preference) ของคนว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรบ้าง โดยปัจจัยที่มีการกล่าวอ้างถึงในงานรายงานการศึกษาได้แก่ ขนาดของรางวัลที่คาดว่าจะได้ โอกาสการถูกรางวัล การชอบความเสี่ยง และ marginal utility ที่เกิดจากการ ได้เงินรางวัล

ในด้านความเชื่อเรื่อง marginal utility นั้น Bernoulli (1738)⁴ ได้ใช้ทฤษฎีอรรถประโยชน์ ในการอธิบายความต้องการซื้อลอตเตอรี่ โดยเขาเชื่อว่า marginal utility เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจว่า จะซื้อลอตเตอรี่หรือไม่ และเป็นคนแรกที่เสนอแนวคิดที่ว่าอรรถประโยชน์ของเงินที่ได้จากการเสี่ยงโชคของ คนมีรายได้น้อยจะมากกว่าคนที่มีความมั่งคั่ง แนวคิดเรื่องการใช้จ่ายเสี่ยงโชคเพื่อเพิ่มอรรถประโยชน์ ได้รับการพัฒนาต่อมาในทฤษฎี Expected Utility ของ Von Neumann และ Morgenstern (1947) โดยเขายอมรับว่า การตัดสินใจเลือกที่จะเสี่ยงโชคหรือซื้อลอตเตอรี่ขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ส่วนบุคคลแต่ได้ขยายข้อคิดเห็น เพิ่มเติมว่าบุคคลแต่ละคนจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงแตกต่างกันออกไป บางคนชอบที่จะเสี่ยง ในขณะที่ บางคนมีแนวโน้มที่จะเลือกผลลัพธ์ที่แน่นอน (sure thing) ทำให้อรรถประโยชน์ส่วนบุคคลจากการซื้อ ลอตเตอรี่ไม่เท่ากัน

เกี่ยวกับแนวคิดของ Bernoulli ที่ว่าระดับ marginal utility จากการเสี่ยงโชคขึ้นอยู่กับ รายได้นั้น Milton Friedman and Leonard J. Savage (1948) ได้อธิบายเพิ่มเติมโดยใช้ Friedman and Savage Utility Function แสดงให้เห็นว่าอรรถประโยชน์ที่ได้จากเสี่ยงโชคมีลักษณะความชันที่เป็นลูกคลื่น ซึ่งจะมียอดหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับความมั่งคั่งของแต่ละบุคคล โดยเขาได้แบ่งคนออกเป็น 3 กลุ่มตาม ระดับรายได้ คือกลุ่มรายได้สูง ปานกลางและต่ำ กลุ่มที่มีรายได้สูงคือกลุ่มผู้มีรายได้มากเกินกว่าที่จะ คาดหวังผลตอบแทนจากการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง เพราะอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย (marginal utility) จากการได้เงินเพิ่มมีลักษณะลดลง และกลุ่มที่มีรายได้ต่ำคือกลุ่มที่มีรายได้พอเพียงที่จะถือเงินไว้เพื่อใช้ สบายประจำวัน หรือถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น กลุ่มนี้ชอบที่จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยง เนื่องจาก อรรถประโยชน์ในการถือเงินจะลดลงเร็วมากถ้าจะต้องสูญเสียเงินไป ดังนั้นกลุ่มที่ยังมีเงินเหลือพอที่จะเก็บ

⁴ Bernoulli, Daniel ได้เสนอแนวคิดนี้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1738 แต่ผู้นำแนวคิดนี้มาเผยแพร่คือ Lousie Sommer. (January 1954). "Exposition of a New Theory on the Measurement of Risk". *Econometrica* 22 (1): 22–36.

ออม ลงทุน หรือเก็งกำไรก็จะมีเพียงกลุ่มเดียวคือกลุ่มที่มีรายได้ระดับปานกลาง เพราะกลุ่มนี้จะมีอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของการได้รายได้เพิ่มขึ้นสูงมาก คนกลุ่มนี้ไม่เพียงแต่ต้องการบริโภคสินค้าเพื่อการบริโภค (consumer goods) มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังต้องการยกระดับความเป็นอยู่ในสังคมและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตของตนให้ดีขึ้นด้วย จึงชอบที่จะเสี่ยง เพราะได้คาดคะเนไว้แล้วว่ามูลค่าของเงินหรือสินทรัพย์ที่จะได้รับนั้นจะสูงขึ้นจากเดิม ทำให้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของรายได้ (MU) สูงขึ้นด้วย

ข้อคิดเห็นของ Friedman และ Savage (1948) ที่กล่าวว่าประชาชนกลุ่มที่มีรายได้สูงจะไม่ซื้อลอตเตอรี่นั้น Harry Markowitz (1952) ซึ่งเคยเป็นลูกศิษย์ของ Friedman ได้โต้แย้งว่าไม่จริง เพราะคนรวยบางคนอาจมีอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มสูงจากการเล่นการพนัน เพราะถือเป็นการบริโภค มิใช่การลงทุน และจากการศึกษาในกรณีของประเทศไทย เช่น ชนวนล คณานุกูล (2542) และ จิตติ มงคลชัยอรัญญาและอื่นๆ (2550)⁵ ผลการศึกษากลับปรากฏว่าคนไทยที่มีรายได้น้อยมีสัดส่วนในการซื้อหวยมากกว่าผู้มีรายได้ระดับที่สูงกว่า โดยชนวนลศึกษาถึงพฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้ที่เล่นหวยใต้ดิน และพบว่าผู้เล่นหวยกลุ่มใหญ่ที่สุดได้แก่ชาวบ้านที่รายได้น้อยจนถึงปานกลาง ในขณะที่จิตติ และคณะ พบว่าร้อยละ 70.9 ของผู้เล่นหวยบนดินเป็นผู้มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทลงไป หาก Friedman-Savage Hypothesis เกี่ยวกับ Utility Function ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นจริง ก็ย่อมแสดงว่าคนจนของไทยส่วนใหญ่ยังไม่จนมากถึงขนาดไม่ซื้อหวยตามความหมายของ Friedman-Savage

ความคิดเห็นข้างต้นที่ว่าการเล่นหวยเป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์ให้ผู้ซื้อต้องถือว่าถูกเพียงบางส่วน เพราะข้อคิดเห็นนี้ได้รับการพัฒนาต่อๆมาในทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) ว่า การตัดสินใจที่จะเสี่ยงโชคหรือเล่นการพนัน (betting preferences) ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับ marginal utility ที่เกิดจากการได้เงินรางวัลเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วย เช่นขนาดของผลตอบแทน โอกาสที่จะถูกรางวัล การชอบความเสี่ยง เป็นต้น ข้อคิดเห็นนี้มีงานวิจัยสนับสนุนอยู่หลายชิ้น เช่น งานศึกษาของ John A. Nyman (2004) ซึ่งเชื่อว่าการตัดสินใจเสี่ยงโชคมิใช่เป็นความมัวเมาที่ชอบการพนัน แต่เป็นการใช้เงินที่สมเหตุสมผล โดยเขาได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการซื้อลอตเตอรี่ และพบว่าผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อลอตเตอรี่โดยเปรียบเทียบจาก expected loss และ expected gain ที่เกิดจากการเสี่ยงโชค ถ้า expected gain มากกว่า expected loss ผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อลอตเตอรี่ ในทางตรงกันข้ามถ้า expected loss มากกว่า expected gain ผู้บริโภคก็จะไม่ซื้อลอตเตอรี่ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Brenner (1983, 1985) ที่ว่าคนจนมักจะวางแผนการใช้จ่ายเงินในส่วนที่ซื้อลอตเตอรี่มากกว่าคนรวยเมื่อเปรียบเทียบจากสัดส่วนของ wealth ที่มี แสดงว่าการซื้อลอตเตอรี่ของคนบางกลุ่มเป็นการลงทุนมิใช่การบริโภค ในขณะที่การศึกษาของ Haluk Ergin, Faruk Gul (2004) พบว่าผู้บริโภคอาจไม่เลือกซื้อลอตเตอรี่ที่มีความน่าจะเป็นเท่ากัน ถ้าเขามี

⁵ รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “หวยบนดิน” คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2550

ความชอบที่แตกต่างกัน แสดงว่าผู้ซื้อลอตเตอรี่ไม่ได้ซื้อโดยคนที่โอกาสจะถูกรางวัลเท่านั้น แต่มีมิติของความชอบเสี่ยงมากเสี่ยงน้อยเข้ามาเป็นตัวแปรในการตัดสินใจด้วย

2.1.3 กรอบการพิจารณาพฤติกรรมการซื้อลอตเตอรี่

ในการพิจารณาพฤติกรรมการซื้อลอตเตอรี่ งานวิจัยต่างๆมักพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการซื้อลอตเตอรี่ กลุ่มผู้ซื้อ แหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อห่วย และความรู้สึกได้เปรียบ-เสียเปรียบของผู้ซื้อ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการซื้อลอตเตอรี่

พฤติกรรมการซื้อลอตเตอรี่อาจพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ที่ซื้อลอตเตอรี่ เกี่ยวกับเรื่องนี้ Friedman และ Savage (1948) มองว่าประชาชนซื้อลอตเตอรี่ก็เพื่อต้องการร่ำรวยหรือมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ Brenner (1983, 1985) ที่มีความเห็นว่าประชาชนทุกระดับชั้นที่ไม่เล่นการพนันมาก่อนจะหันมาซื้อลอตเตอรี่ถ้าพวกเขาเสีย wealth อย่างปัจจุบันทันด่วน เช่น ถูกไล่ออกจากงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุจะซื้อลอตเตอรี่มากกว่าคนหนุ่มสาวเมื่อเปรียบเทียบกับระดับรายได้เท่าๆ กัน เนื่องจากคนที่สูงอายู้รู้ว่าตัวเองคงไม่สามารถรวยได้ด้วยการทำงานในตลาดแรงงานแต่จะสามารถรวยได้ถ้าซื้อลอตเตอรี่ ในงานวิจัยของ Steve Levin (2008) ซึ่งเก็บข้อมูลจากคนจนที่สถานีขึ้นรถ Greyhound ที่มลรัฐ Pittsburgh สหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาว่าทำไมคนจนจึงชอบซื้อลอตเตอรี่ ก็ได้ผลการศึกษารูปที่น่าสนใจว่า คนจนมิใช่หมายความว่าไม่มีเงินน้อยอย่างเดียว แต่ยังเป็นผู้มีสภาพชีวิตที่ยากลำบากและโอกาสในการหาเงินต่ำ การซื้อลอตเตอรี่จึงเป็นโอกาสเดียวที่จะสามารถทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นได้ และได้รับความเสมอภาคในโอกาสที่จะร่ำรวย เพราะทุกคนที่ซื้อลอตเตอรี่มีโอกาสถูกรางวัลเท่ากัน

ในกรณีประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการซื้อห่วยจากผลการสำรวจต่างๆ เช่น บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด (2545) งานศึกษาของจิตติและคณะ (2550) เรื่อง “ห่วยบนดิน” ที่สำรวจข้อคิดเห็นของคนไทยในอำเภอเมือง 5 ภาค และจากรายงานการศึกษาเรื่อง “ปัญหาการจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 2 ตัวและ 3 ตัว” สถาบันบัญญัติแห่งชาติ ผลการศึกษาพอสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการซื้อห่วยของคนไทยส่วนใหญ่คือ ชอบเสี่ยง ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับผลตอบแทนสูง

แนวคิดที่น่าสนใจมาข้างต้น โดยเฉพาะของ Levin สามารถนำมาสนับสนุนสมมติฐานในงานศึกษานี้ว่า แรงจูงใจในการซื้อห่วยของคนไทยไม่น่าจะเกิดจากอุปนิสัยที่ชอบความเสี่ยงเพียงอย่างเดียว น่าจะมีคนอีกส่วนหนึ่งที่ซื้อห่วยเพราะต้องการผลตอบแทนที่สูงกว่าการถือเงินสดหรือฝากเงินที่สถาบันการเงิน และการที่ตัดสินใจเลือกลงทุนในตราสารที่มีความเสี่ยงสูงเช่นห่วย เนื่องจากตลาดการเงินไทยไม่มีตราสารทางการเงินให้ผู้มีรายได้น้อยได้ลงทุนอย่างเป็นระบบ

2) การแบ่งกลุ่มผู้ซื้อลอตเตอรี่

การศึกษาเรื่องลอตเตอรี่/หวยเพื่อส่งเสริมการขายหวยหรือเพื่อแก้ปัญหาที่ตามจำเป็นต้องทราบกลุ่มผู้ซื้อให้ชัดเจน ในด้านการแบ่งกลุ่มผู้ซื้อ Lammers (1984) และ Douglas (1995) ได้แบ่งผู้ซื้อออกเป็น 3 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่ถูกชักจูงให้ซื้อ (2) กลุ่มที่คิดว่าตนจะถูกรางวัล และ (3) กลุ่มที่หลงใหลการพนัน

ที่สหรัฐฯ Clotfelter and Cook (1989) ได้แบ่งผู้ซื้อลอตเตอรี่ออกเป็น 4 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่ซื้อเพื่อการลงทุน (Investor) (2) กลุ่มที่ซื้อเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน (Plunger) (3) กลุ่มที่ซื้อเพราะคิดว่าจะถูกรางวัล (Believer) และ (4) กลุ่มที่ซื้อเพราะชอบเล่น โดยไม่สนใจว่าจะถูกรางวัลหรือไม่

องค์กรอิสระของสหรัฐฯ ชื่อ Independent Lottery Research (ILR) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำวิจัยสำรวจความต้องการซื้อลอตเตอรี่แล้วออกเป็นจดหมายข่าวรายเดือน รายงานนี้แบ่งผู้ซื้อลอตเตอรี่เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่ม Joes คือกลุ่มที่ซื้อสม่ำเสมอทุกอาทิตย์ และกลุ่ม Jack คือกลุ่มที่ซื้อลอตเตอรี่ไม่สม่ำเสมอและไม่คิดว่าการซื้อลอตเตอรี่เป็นเรื่องเลวร้าย

สำหรับประเทศไทย ในรายงานการศึกษาเรื่องหวยต่างๆ มักแบ่งผู้ซื้อหวยตามความถี่ในการซื้อเช่นเดียวกับ ILR คือกลุ่มผู้ซื้อเป็นประจำและกลุ่มที่ซื้อเป็นครั้งคราว บางรายงานมีการสำรวจวัตถุประสงค์ของการซื้อหวย หรือแรงจูงใจในการทำให้ซื้อหวย แต่ได้ใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการซื้อหวยค่อนข้างน้อย สำหรับงานวิจัยนี้ ได้แบ่งประชากรเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ซื้อเป็นประจำและกลุ่มที่ซื้อเป็นครั้งคราวและกลุ่มที่ไม่เคยซื้อเลย นอกจากนั้น ยังนำผลการสำรวจวัตถุประสงค์ของการซื้อหวย หรือแรงจูงใจในการทำให้ซื้อหวยมาแบ่งกลุ่มผู้ซื้อเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ว่าจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการซื้อหวยมาเป็นสลากออมทรัพย์ได้มากน้อยเพียงใด

3) แหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหวย

เกี่ยวกับแหล่งเงินที่นำมาซื้อหอยนั้น Melisa Schettini Kearney (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลอตเตอรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคของภาครัฐเรือน โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่ายระหว่างครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในรัฐที่มีลอตเตอรี่กับรัฐที่ไม่มีลอตเตอรี่ โดยใช้ข้อมูลการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจากปี 1982-1998 ศึกษาใน 21 มลรัฐที่มีลอตเตอรี่ ผลการศึกษาพบว่าการใช้จ่ายของครัวเรือนในส่วนการเสี่ยงโชคจะเพิ่มขึ้นหลังจากที่รัฐได้มีการออกลอตเตอรี่แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนไม่ได้ลดการบริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเพื่อมาซื้อลอตเตอรี่ ในทางตรงกันข้ามครัวเรือนจะลดการบริโภคในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการเสี่ยงโชคแทน เช่น ลดการบริโภคบุหรี่ยาสูบ เหล้า เป็นต้น

พรศรี เหล่าเลิศ (2549) ได้สำรวจพฤติกรรมกรรมการซื้อหวยใต้ดิน หวยบนดิน สลากกินแบ่ง และสลากออมทรัพย์ของประชากรที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ในหมู่บ้านตาเปียง และหมู่บ้านเมืองใหม่ จังหวัดศรีสะเกษ โดยสุ่มจำนวน 385 ตัวอย่างจาก 2 หมู่บ้านจากประชากร 854 คนในปีสำรวจ 2549 ก็ได้ผลเช่นเดียวกันว่าประชาชนส่วนใหญ่ใช้เงินเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคมาซื้อหวย (ร้อยละ 60.87) มีเพียงร้อยละ

ละ 22.46 ที่ใช้เงินออม และร้อยละ 11.60 ที่มีการกู้เงินซื้อหวย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ จิตติ และคณะ (2550) ที่ทำการสำรวจข้อคิดเห็นของประชาชนที่ซื้อหวยบนดินจำนวน 3,000 ตัวอย่างจาก 5 ภาคทั่วประเทศก็ได้ผลใกล้เคียงกันว่ากลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 8.7 ที่ไม่ได้ใช้เงินตนเองในการซื้อหวยบนดิน แสดงว่าผู้ซื้อหวยของไทยส่วนใหญ่ไม่มีลักษณะเหมือนการติดการพนันงอมแงมถึงขั้นต้องกู้เงินมาซื้อหวย

4) ความรู้สึกของผู้ซื้อว่าเสียเปรียบ

ในด้านการศึกษาเพื่อดูว่าผู้ซื้อลอตเตอรี่รู้สึกว่าคุณถูกเอาเปรียบหรือไม่นั้น จากการศึกษาของ Melisa Schettini Kearney (2002) พบว่า ถึงแม้ในความเป็นจริงผู้ที่ซื้อลอตเตอรี่จะทราบถึงความเสียเปรียบและเปอร์เซ็นต์ในการจะได้ผลตอบแทนที่มีค่าน้อยจากการซื้อลอตเตอรี่ก็ตาม พวกเขาก็ยังคงซื้อลอตเตอรี่นั้นอยู่ดี เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผลจากการสำรวจข้อคิดเห็นของผู้ซื้อลอตเตอรี่ในสหรัฐอเมริกาขององค์กรชื่อ Independent Lottery Research (ILR) อย่างต่อเนื่องหลายปีมีรายงานว่า ชาวอเมริกันมีความรู้สึกว่าคุณเสียเปรียบเวลาซื้อลอตเตอรี่ โดยความรู้สึกนี้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากคะแนน 5.1 ในปี 2005 เป็น 5.5 ในปี 2009 สำหรับประเทศไทย ในงานวิจัยของจิตติและคณะ (2550) ก็มีรายงานว่า มีร้อยละ 16 ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกเจ้ามือหวยบนดิน โกง ในงานวิจัย “โครงการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการพนันในสังคมไทย” ของสังคีตและคณะ (2550) โดยใช้ตัวอย่างจำนวน 6,703 ราย ครอบคลุมประชาชนที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไปใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ ก็มีรายงานว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.8 เคยเห็นการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาที่กำหนด และร้อยละ 54.4 เชื่อว่ามีการล็อกเลข กลุ่มตัวอย่างที่รู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมจากการซื้อหวยน่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมให้หันมาซื้อตราสารทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าได้ไม่ยาก

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มเงินออมหลังเกษียณอายุ

2.2.1 ความสำคัญที่ต้องมีเงินออมหลังเกษียณอายุ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สำนักนโยบายการออมและการลงทุนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) ได้ประมาณการไว้ว่า ในปี 2550 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุประมาณ 7.04 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุที่รัฐต้องรับภาระดูแลในทุกด้าน 1.8 ล้านคน และคาดว่าระหว่างปี 2543-2643 ประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มจากร้อยละ 9.4 เป็นร้อยละ 29.38 ขณะที่วัยทำงานจะปรับลดลงจากร้อยละ 65.9 มาอยู่ที่ร้อยละ 53.7 อายุขัยโดยเฉลี่ยเพศชายจะเพิ่มจาก 67.1 ปี เป็น 78 ปี ส่วนเพศหญิงจะเพิ่มจาก 74.8 ปี เป็น 83.8 ปี ส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อประชากรวัยทำงาน เพิ่มจากร้อยละ 14.26 เป็นร้อยละ 55.49

การออมเพื่อไว้ใช้ภายหลังวัยทำงานนับว่ามีความจำเป็น เนื่องจากผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุต้องอาศัยการออมในการดำเนินชีวิตจากเงินออมในวัยทำงาน แต่ระบบสังคมไทยยังมีเงินออมภาคบังคับเพื่อการ

เกษียณอายุน้อย ครอบคลุมได้เฉพาะแรงงานบางกลุ่ม และไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานเมื่อเกษียณอายุแล้ว เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่มีรายได้หลังเกษียณจากกองทุนประกันสังคมในอัตราร้อยละ 38 ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ขณะที่อัตราที่เหมาะสมและที่ควรจะได้รับคือร้อยละ 50-60 ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ส่งผลให้รัฐบาลต้องมีภาระหนี้สินจำนวนมากในอนาคตจากการเลี้ยงดูผู้สูงอายุทั้งแรงงานที่ได้รับ ความคุ้มครองและแรงงานที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองใดๆ (สศค. 2550)

2.2.2 รูปแบบการออมหลังเกษียณอายุ

การปฏิรูประบบการออมแบบสะสมเพื่อวัยเกษียณที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ นั้นมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามการดำเนินการ โดยอาจแบ่งตามลักษณะต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) การออมภาคบังคับ / สมัยครใจ (Mandatory Saving vs. Voluntary Saving)

ในระบบการออมภาคบังคับแรงงานจะต้องจ่ายเงินส่วนหนึ่งจากค่าแรง ณ วันที่เพื่อได้รับสิทธิทางการเงินในวัยชรา ในขณะที่การออมแบบสมัยครใจนั้นจะให้สิทธิในการเลือกแก่แรงงานเองว่าเลือกที่จะออมหรือไม่

2) รูปแบบการกำหนดตัวเงินที่แรงงานต้องจ่าย/ได้รับ

โดยทั่วไปมี 2 รูปแบบคือ

กำหนดเงินสมทบจ่าย (Defined Benefit) เป็นรูปแบบการกำหนดผลประโยชน์ที่แรงงานจะได้รับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ออมและผลประโยชน์อื่นที่ได้จากการบริหารเงินกองทุน ซึ่งแรงงานจะไม่ทราบได้ว่าในวัยเกษียณตนจะได้รับผลตอบแทนจากเงินออมของตนมากน้อยเพียงใด

กำหนดผลประโยชน์ที่จะได้รับ (Defined Contribution) ลักษณะของระบบการออมเป็นแบบการกำหนดผลประโยชน์ที่แรงงานจะได้รับ โดยแรงงานจะสามารถทราบผลประโยชน์ในอนาคตตอนที่เกษียณแล้วที่ตนจะได้รับอย่างชัดเจน ณ วันที่

3) ระบบการกระจายผลประโยชน์

ระบบที่ใช้กันมี 2 ระบบคือ ระบบการกระจายรายได้ข้ามวัย (Redistribution) และระบบบัญชีส่วนบุคคล (Individual Account) โดยการใช้ระบบกระจายรายได้แบบข้ามวัย คือการนำเงินสมทบที่ได้จากแรงงาน ณ วันที่มาจ่ายเป็นผลตอบแทนแก่แรงงานที่เกษียณอายุแล้ว ส่วนระบบบัญชีส่วนบุคคลนั้นคือแรงงานที่จ่ายเงินสมทบมีสิทธิในการได้รับสิทธิประโยชน์ในอนาคตจากเงินออมในปัจจุบัน

2.2.3 ระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ

ระบบการออมหลังเกษียณอายุตามแนวของธนาคารโลก ได้มีการแบ่งออกเป็น 5 เสาหลัก (Pillar) ดังนี้

เสาหลักพื้นฐาน (Pillar 0) หมายถึง สวัสดิการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการให้เปล่าจากรัฐแก่ประชาชนทั่วไป ในประเทศไทยตอนนี้มีเพียง เบี้ยยังชีพคนชราและคนพิการ และบำนาญข้าราชการแบบเดิม

เสาหลักที่ 1 (Pillar 1) หมายถึง ระบบประกันสังคมเพื่อบรรเทาความยากจน ซึ่งเป็นการออมภาคบังคับระหว่างแรงงานในภาคเอกชนกับนายจ้าง และมีรัฐช่วยสมทบ โดยปกติแล้วจะเป็นแบบ defined benefit คือเมื่อลูกจ้างเกษียณอายุก็จะได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบบำนาญกลับคืนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น กองทุนประกันสังคม เป็นต้น

เสาหลักที่ 2 (Pillar 2) หมายถึง การออมภาคบังคับแบบ defined contribution ซึ่งลูกจ้างและนายจ้างซึ่งเป็นรัฐบาลร่วมกันนำเงินมาเข้ากองทุน จัดตั้งเป็นกองทุนภาคบังคับระดับประเทศ มอบหมายให้หน่วยงานอิสระของรัฐ หรือเอกชนเป็นผู้บริหารเงินกองทุน ประชากรทุกคนที่อยู่ในบังคับจะต้องเป็นสมาชิกกองทุน เมื่อลูกจ้างเกษียณอายุ ก็จะได้รับเงินคืนตามยอดเงินที่ได้ออม พร้อมทั้งผลประโยชน์ในรูปแบบบำนาญหรือบำนาญ สำหรับประเทศไทย เรามีกองทุนบำนาญข้าราชการ (กบข.) ซึ่งรองรับเฉพาะกลุ่มข้าราชการเท่านั้น

เสาหลักที่ 3 (Pillar 3) เป็นการออมเพื่อวัยชราแบบสมัครใจ รองรับบังคับแรงงานภาคเอกชนทั้งในและนอกระบบ สามารถออมควบคู่ไปกับการออมภาคบังคับแบบ Pillar 1 และ 2 ภาครัฐเพียงแต่ทำหน้าที่กำกับดูแล เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้ออม โดยรัฐอาจให้สิ่งจูงใจในรูปแบบของการลดหย่อนภาษี ลูกจ้างอาจจะเป็นผู้ออมฝ่ายเดียว หรือนายจ้างอาจสมทบเงินให้ด้วยก็ได้ เป็นการออมที่กฎหมายไม่ได้บังคับ เช่นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (PVD) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) รวมถึงการซื้อประกันชีวิตประเภทการออม เป็นต้น เมื่อครบจำนวนปีการออมตามกำหนด เช่นลูกจ้างเกษียณอายุ หรืออาจกำหนดเป็นจำนวนปีในการส่งเงินสะสม ก็จะได้รับเงินคืนตามยอดเงินที่ได้ออมพร้อมทั้งผลประโยชน์ที่ได้จากการบริหารเงินกองทุน

เสาหลักที่ 4 (Pillar 4) หมายถึง การออมส่วนบุคคลที่ไม่อยู่ในรูปกองทุน (Non-Pension fund) ได้แก่ เงินฝากธนาคาร เงินฝากสหกรณ์ รายได้จากการลงทุน เงินได้จากครอบครัวลูกหลานที่ให้มา ทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ที่มีมูลค่าซื้อขายได้ (เช่น บ้าน เครื่องประดับ เพชร พลอย ภาพวาด พระเครื่อง หรือ แสตมป์ เป็นต้น)

จากรูปเสาหลักการออมข้างต้น จะเห็นว่าเสาหลักที่ 1-3 จัดตั้งอยู่ในรูปของกองทุน ที่เรียกกันทั่วไปว่า “Pension fund” ซึ่งหมายถึง กองทุนการออมเพื่อวัยเกษียณ แต่เสาหลักแรกที่เป็นศูนย์เพราะยังไม่ถือเป็น Pension fund เนื่องจากแหล่งที่มาของเงิน จะมาจากรายได้ของรัฐฝ่ายเดียวเป็นเงินให้เปล่า

ในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ไม่ได้ถือว่าเสาหลักใดดีกว่ากันเนื่องจากความพร้อมของประชากรแต่ละคนในประเทศแตกต่างกัน ดังนั้นรูปแบบการออมที่พบมักยึดรูปแบบ multi-pillar system คือการประยุกต์ใช้ไปพร้อมๆ กันในทุกๆ pillar โดยพยายามใช้แนวทางรูปแบบการดำเนินการแบบบังคับ/ไม่บังคับมาประยุกต์ ทำให้เราสามารถเห็นรูปแบบระบบการออมเพื่อวัยเกษียณที่แบ่งตามแนวทาง multi-pillar ที่ใช้ไปพร้อมๆ กันในปัจจุบัน

ในทางปฏิบัติระบบเสาหลักทั้ง 5 ของธนาคารโลกจะมีความเหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่ต่างอาชีพและระดับของรายได้ โดยเสาหลักทั้ง 5 อาจมีวัตถุประสงค์ย่อยที่แตกต่างกันออกไป แต่หลักการใหญ่ก็คือต้องการให้ประชาชนมีเงินใช้หลังเกษียณอายุ สำหรับประเทศไทยเรามีครบทุกเสา แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม เช่น แรงงานนอกระบบหรือผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งหมด ที่ยังไม่สามารถเข้าในระบบ Pension fund (Pillar 1-3) ได้ จึงทำให้ภาครัฐสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ซึ่งเป็นภาคสมัครใจ เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบดังกล่าว สมัครเป็นสมาชิกกองทุนโดยรัฐเป็นผู้จ่ายสมทบให้ ซึ่งตามแผนรัฐบาลจะจัดตั้งกองทุนนี้ภายในไตรมาส 4 ปี 2553 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา⁶

ระบบการออมหลังเกษียณอายุในระบบ Pension fund (Pillar 1-3) ตามแนวของธนาคารโลก จัดเป็นระบบการออมภาคบังคับทั้งโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ แต่เมื่อเข้าเป็นสมาชิกในระบบใดก็ตาม ทุกระบบจะมีข้อบังคับให้สมาชิกต้องจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจมีข้อยืดหยุ่นไม่ส่งเงินในบางปีได้ แต่ระบบการออมทั้ง 3 เสาหลักอาจไม่เหมาะกับแรงงานกลุ่มที่มีรายได้น้อยหรือกลุ่มที่มีรายได้ไม่สม่ำเสมอและมีความรู้ทางการเงินน้อย เพราะหากปฏิบัติไม่ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดก็มักมีบทลงโทษที่ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าจะไม่คุ้มกับผลประโยชน์ที่ได้รับ ดังนั้นการที่จะให้ประชากรกลุ่มที่มีรายได้น้อยหรือกลุ่มที่มีรายได้ไม่สม่ำเสมอและมีความรู้ทางการเงินน้อยมีหลักประกันในวัยเกษียณได้สมบูรณ์นั้น จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์หรือระบบบำนาญอื่นเข้ามาเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม โดยให้เป็นระบบการออมที่เหมาะสมกับพฤติกรรมออมและการลงทุนของคนกลุ่มนี้

2.2.4 กรอบแนวคิดการระดมเงินออมเพื่อวัยชราของไทย

ในปัจจุบันไทยมีระบบเงินออมภาคบังคับอยู่เพียง 3 กองทุนคือ กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเดิม และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ซึ่งสมาชิกของกองทุนทั้ง 3 นี้ล้วนเป็นแรงงานที่มีรายได้ประจำ แรงงานกลุ่มนี้มีแรงงานที่ได้รับความคุ้มครองในระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุเพียง 10.57 ล้านคน หรือร้อยละ 29.16 ของผู้มีงานทำ ยังมีแรงงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองในระบบบำเหน็จบำนาญอีกจำนวน 24 ล้านคน หรือร้อยละ 70.84 ของผู้มีงานทำ⁷

⁶ จากเว็บไซต์กองทุนสำรองเลี้ยงชีพไทย (www.thaipvd.com)

⁷ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สำหรับโครงสร้างระบบการออมโดยสมัครใจ ในปัจจุบันไทยมีกองทุนที่รัฐบาลให้การสนับสนุนอยู่หลายประเภทเช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund: PVD) โดย ณ เดือนธันวาคม 2552 มีสินทรัพย์สุทธิ 514,237 ล้านบาท กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) การออมด้วยการประกันชีวิต ซึ่งเงินออมในรูปแบบดังกล่าวยังนับว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับเงินรับฝากของสถาบันการเงินที่มีอยู่ประมาณ 6-7 ล้านล้านบาทในช่วงเวลาเดียวกัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการสร้างระบบการออมโดยสมัครใจให้แก่แรงงานนอกระบบ โดยได้กำหนดให้มีกองทุนเงินออมแห่งชาติ ซึ่งร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวุฒิสภา จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มเงินออมของชาติโดยสมัครใจในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้มีรายได้น้อยหรือมีรายได้อ่อนไม่แน่นอนเพิ่มเติม ข้อเสนอให้เปลี่ยนเงินหวายเป็นเงินออมในงานวิจัยนี้จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการเพิ่มเงินออมในวัยหลังทำงาน

2.3 แนวคิดการนำการเสี่ยงโชคมาเป็นเครื่องมือระดมเงินออมระยะ

แนวคิดที่นำการเสี่ยงโชคมาเป็นเครื่องมือสำหรับการออมเป็นไปอย่างค่อนข้างแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสวีเดน Green and Rydqvist (1997) มีรายงานว่ารัฐบาลของประเทศสวีเดนได้มีการออกพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนด้วยวิธีจับสลากมาตั้งแต่ปี 1918 เป็นต้นมา

ส่วนประเทศอังกฤษ Weir (1989) และ Weir and Velde (1992) ได้รายงานว่าในช่วงศตวรรษที่ 17-18 อังกฤษเคยมีการจ่ายผลตอบแทนในพันธบัตรด้วยวิธีเสี่ยงโชคแทนการจ่ายอัตราผลตอบแทนคงที่ และเมื่อปี ค.ศ. 2000 ก็มีหลักฐานว่าอังกฤษยังมีการออก Savings Premium Bonds สำหรับจำหน่ายให้ผู้มีรายได้น้อยและห้ามเปลี่ยนมือ โดยจ่ายอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.75 ต่อปี ผู้ถือมีโอกาสถูกลอตเตอรี่ที่มีรางวัลระหว่าง 50-1,000,000 ปอนด์ และเงินรางวัลดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ และภาษีที่เก็บจากส่วนเกินของราคาพันธบัตรตอนขาย (Capital Gain Tax)

สำหรับประเทศญี่ปุ่น Minabe (1975) ได้มีรายงานว่า ตอนที่รัฐมนตรีคลังเสนอเครื่องมือระดมเงินออม LLDA (Lottery-Linked Deposit Accounts) ครั้งแรกราวปี ค.ศ. 1960 โดยจ่ายอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำร้อยละ 3 ต่อปี และผู้ฝากเงินจะได้รับผลตอบแทนในอัตราสูงสุดร้อยละ 3.75 หากได้รับการจับสลากปรากฏว่าถูกฝ่ายตรงข้ามวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าส่งเสริมให้ประชาชนฝักใฝ่การพนัน แต่เมื่อรัฐบาลขึ้นกรานออก LLDA ปรากฏว่าเครื่องมือระดมเงินออมดังกล่าวได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง โดยมากกว่าร้อยละ 70 ของบัญชีเงินฝากในยุคนั้นจะอยู่ในรูปของ LLDA อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวต้องหยุดตัวเองในปี 1975 เมื่อประชาชนหันไปลงทุนในตราสารทางการเงินประเภทอื่น เช่น หุ้นสามัญที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าแทน

ประเทศอินโดนีเซีย Morduch (1999) ได้รายงานที่ Bank Rakyat Indonesia (BRI) ซึ่งเป็นธนาคารที่ประสบผลสำเร็จในด้านการให้สินเชื่อแก่รายย่อย แต่มีปัญหาด้านการระดมเงินฝากจึงได้ออกโครงการบัญชีเงินฝาก SIMPEDES ซึ่งจ่ายอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราเงินเพื่อเพียงเล็กน้อย แต่อนุญาตให้

ถอนเงินได้ตลอดเวลา และแจกลอตเตอรี่ ซึ่งจากรายงานของ Morduch พบว่าธนาคารดังกล่าวประสบความสำเร็จในการระดมเงินฝากด้วยต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำ และผู้ฝากมีเงินออมเพิ่มขึ้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีรายงานการนำลอตเตอรี่มาจูงใจให้คนออมเงินมากขึ้น โดย Anne Stuhldreher ได้รายงานใน The Washington Post ฉบับวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2010 ว่ามีสหกรณ์ออมทรัพย์ (Credit Unions) ในมลรัฐมิชิแกน 8 แห่ง ได้เริ่มโครงการ “Save to Win” เมื่อเดือนมกราคม 2009 โดยกำหนดว่าทุกๆ เงินฝาก 25 เหรียญ ผู้ฝากจะได้รับสลากลอตเตอรี่ 1 ใบ มีสิทธิชิงรางวัลที่หนึ่งมูลค่า 100,000 เหรียญ ในอีก 1 ปีข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันแต่เดือนจะมีการจับรางวัลหลายรางวัลมีมูลค่า 15-400 เหรียญ โครงการนี้ประสบความสำเร็จอย่างคาดไม่ถึง มีชาวมิชิแกนเปิดบัญชีเงินฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์เพิ่มขึ้นถึง 11,000 บัญชี มีเงินฝากรวม 8.6 ล้านดอลลาร์ ตลอดปี 2009 คนสามารถฝากเท่าไรก็ได้อย่างน้อย 25 เหรียญ แต่ต้องฝากไว้อย่างต่ำ 1 ปี และสามารถฝากเพิ่มได้ตามที่ต้องการแม้เพียง 1 เหรียญมากกว่าครั้งหนึ่งของผู้เข้าร่วมโครงการบอกว่าไม่เคยออมเงินมาก่อน และประมาณร้อยละ 60 ขอมรับว่าตนเองซื้อลอตเตอรี่ในระหว่าง 6 เดือนที่ผ่านมา และร้อยละ 44 มีเงินได้ต่อปีต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของชาวอเมริกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mauro F. Guillen, Adrian E. Tschoeg. (2001) ในหัวข้อ “Banking on Gambling : Banks and Lottery-Linked Deposit Accounts” พบว่าธนาคารที่มีการระดมเงินออมในลักษณะนี้จะมีต้นทุนทางการเงินที่ถูกกว่าการระดมเงินออมที่เป็นการฝากเงินรูปแบบอื่นๆ และยังพบว่าส่วนมากคนที่จะฝากเงินในรูปแบบ LLDAs จะเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ ต่ำและเคยอยู่นอกระบบฝากเงินในธนาคารอีกด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น ไทยก็มีการออกสลากเสี่ยงโชคที่สามารถสร้างเงินออมโดยผ่านธนาคารออมสินและธนาคารเกษตรและสหกรณ์ แต่ก็ยังไม่สามารถลดจำนวนคนซื้อหวยลงได้ จากการศึกษาของ นรารัตน์ นิยมรัฐ (2540) ซึ่งได้ศึกษาถึงรูปแบบของสลากออมสินของขั้วญ พบว่าผู้ที่ไม่ต้องการซื้อสลากออมสินของขั้วญเนื่องจากความไม่สะดวกในการติดต่อที่ธนาคาร การซื้อการถอนหรือแม้แต่การถูกรางวัลก็เสียเวลายุ่งยากเกินไป นอกจากนี้ยังพบว่าเงินรางวัลก็มีค่าต่ำไม่ถึงดูให้น่าสนใจรวมทั้งไม่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับเงินรางวัล

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การนำการเสี่ยงโชคมาเป็นเครื่องมือสำหรับการออมนั้นไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ และการมีการใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ และค่อนข้างประสบความสำเร็จในด้านการระดมทุน โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อย แต่ในช่วงที่ผ่านมาสลากออมทรัพย์ของไทยกลับมีบทบาทน้อยในด้านการส่งเสริมการออมภาคครัวเรือน จึงเป็นความจำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรม การออมและความต้องการซื้อสินทรัพย์ทางการเงิน เพื่อที่จะได้สามารถสร้างเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสมกับคนไทยในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและนิยมการเสี่ยงโชค

2.4 แนวคิดการเปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออม

ระบบการเงินเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคม ทำหน้าที่หลักในการระดมเงินออมและจัดสรรเงินทุนไปยังภาคเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารความเสี่ยง ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงจะช่วยขยายโอกาสให้ครัวเรือนสามารถออม กู้ยืม และโอนย้ายเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยครัวเรือนในการบริหารการใช้จ่าย การบริโภค และการลงทุนเพื่อหารายได้ รวมถึงการขยายบทบาทของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจและสังคม

การเข้าถึงบริการทางการเงินและพัฒนาการของนวัตกรรมทางการเงินที่เพิ่มขึ้นจะช่วยขยายโอกาสทางการเงินให้ครัวเรือน หากระบบการเงินขาดนวัตกรรมทางการเงินในการระดมเงินออมจากภาคครัวเรือน เงินออมของภาคครัวเรือนที่เข้าไม่ถึงสถาบันการเงิน จะถูกนำไปใช้ในด้านการบริโภคมากขึ้น หรือนำไปลงทุนทางการเงินนอกระบบแทน เช่น เล่นแชร์ลูกโซ่ ซื้องูหวายใต้ดิน ทำให้ครัวเรือนไทยมีเงินออมต่ำ อันส่งผลด้านลบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม

นักเศรษฐศาสตร์หลายยุคหลายสมัย เช่น John Maynard Keynes, Milton Friedman เชื่อกันว่าครัวเรือนจะแบ่งเงินไว้อย่างน้อย 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นเงินสดเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และยามฉุกเฉิน และอีกส่วนหนึ่งก็เพื่อการลงทุนให้ได้ผลตอบแทน โดยการลงทุนดังกล่าวอาจเป็นการลงทุนในรูปของตราสารทางการเงิน เช่น พันธบัตรในสมัย Keynes และต่อมามีการขยายผลเป็นตราสารทางการเงินอื่น เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้เอกชน พันธบัตรรัฐบาล หรืออาจเป็นการลงทุนในรูปสินทรัพย์อื่น เช่น ทองคำ ที่ดิน ดังนั้นการใช้จ่ายในการซื้อตราสารทางการเงินจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการออม โดยทฤษฎีทางการเงินเรียกเงินที่ใช้จ่ายในการซื้อตราสารทางการเงินดังกล่าวว่าการลงทุนทางการเงิน

การลงทุนทางการเงินในแต่ละประเภทมีโอกาสของการรับผลตอบแทนที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นความเสี่ยงของตราสารนั้นๆ สำหรับประเทศไทย การลงทุนทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่อการที่จะไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้้น้อยที่สุดคือ การฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์ และการซื้อพันธบัตรรัฐบาล รองลงมาคือ หุ้นกู้ หุ้นปริมิติวตี หุ้นสามัญและตราสารอนุพันธ์ สำหรับการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อตราสารที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียด้านสูงมาก เช่น สลากกินแบ่ง หวย คนส่วนใหญ่มักคิดกันว่าการซื้อสลากกินแบ่งหรือหวยเป็นการเสี่ยงโชค เนื่องจากเป็นการลงทุนที่ขาดสิ่งอ้างอิง เงินส่วนนี้มักถูกมองว่าเป็นการพนันคือเป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์ มิใช่การลงทุนทางการเงินหรือการใช้จ่ายเพื่อหวังผลตอบแทน หากมีการเปลี่ยนมุมมองว่าการซื้อสลากกินแบ่งและหวยเป็นการลงทุนทางการเงินประเภทหนึ่ง ก็จะพบว่าสลากกินแบ่งและหวยเป็นตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูงประเภทอื่น เช่น หุ้นสามัญและตราสารอนุพันธ์ เพราะการลงทุนในตราสารทางการเงินโดยทั่วไปจะมีสิ่งอ้างอิง เช่น หุ้นกู้ หรือหุ้นสามัญของบริษัท ก ผลตอบแทนที่คาดหวังย่อมขึ้นกับการตัดสินใจลงทุน และผลการดำเนินการของบริษัท ก การลงทุนในตราสารอนุพันธ์ที่ใช้ SET 50

INDEX เป็นหลักทรัพย์อ้างอิง ผลตอบแทนจากการลงทุนก็จะขึ้นอยู่กับราคาสินใจลงทุน และความผันผวนของ SET 50 INDEX ส่วนการลงทุนในสลากกินแบ่งหรือหวย เป็นการลงทุนที่ขาดสิ่งอ้างอิงที่เป็นรูปธรรม สิ่งอ้างอิงที่ใช้กันจึงมักเป็นไปความเชื่อเฉพาะบุคคล หรือไสยศาสตร์

ในช่วงที่ผ่านมา ประชาชนผู้มีรายได้น้อยยังขาดตราสารทางการเงินที่เข้าใจง่ายและให้ผลตอบแทนตามกลไกตลาดการเงิน จึงมักนำเงินไปลงทุนในรูปแบบอื่น เช่น หวย สลากกินแบ่งรัฐบาล ทอง หอย หุ่น แชรส์ลูกโซ่ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความเสี่ยงในการลงทุนสูง และไม่มีกฎหมายเฉพาะคุ้มครองเหมือนผู้ลงทุนในตลาดทุน จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการซื้อหวยของหมู่บ้านตัวอย่างของพรศรี เหล่าเลิศ (2549) พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่สูงถึงร้อยละ 54 ที่ตอบในแบบสอบถามว่า ตนไม่มีเงินออม แต่มีการซื้อหวย และในกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อสลาก/หวย และมีการออมเงินด้วย พบว่ามีสัดส่วนของเงินซื้อหวยต่อรายได้เท่ากับร้อยละ 22.13 ในขณะที่มีสัดส่วนของเงินออมต่อรายได้เพียงร้อยละ 7.38 แสดงว่ามีการใช้เงินซื้อหวยมากกว่าออมทรัพย์ โดยผลการศึกษาของทั้งพรศรี (2549) ได้สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลายๆ คน เช่น Brenner (1983, 1985) ที่พบว่าคนจนมักจะวางแผนการใช้จ่ายเงินซื้อลอตเตอรี่ในสัดส่วนที่สูงกว่าคนรวยเมื่อเปรียบเทียบกับ wealth ที่มีอยู่ชวนวน คณานุกูล (2542) ศึกษาพฤติกรรมการเล่นและเครือข่ายการสื่อสารของผู้ที่เล่นหวยได้คืน โดยพบว่าผู้เล่นหวยกลุ่มใหญ่ที่สุด ได้แก่ ชาวบ้านที่รายได้น้อยจนถึงปานกลาง Friedman-Savage และ Kwang (อ้างใน Charoensak Methanugrah (1989)) กล่าวว่าประชาชนกลุ่มที่มีรายได้น้อยจะซื้อลอตเตอรี่มากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า

จากข้อเท็จจริงนี้ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า หากจะถือว่าสลาก/หวยเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุนทางการเงินของกลุ่มที่มีระดับการศึกษาและผู้มีรายได้น้อย ถ้าภาครัฐมีการจัดการทางการเงินที่ดี โดยหาตราสารทางการเงินอื่นที่ได้เงินต้นคืนในอนาคตมาทดแทนการซื้อสลาก/หวย ซึ่งมีโอกาสสูญเสียเงินต้นสูงมาก เงินเหล่านี้น่าจะกลายเป็นเงินออมที่สามารถนำไปใช้ในวัยเกษียณอายุได้ เป็นการลดภาระทางการคลังที่ต้องดูแลคนวัยชราที่ยากจนในอนาคต และเป็นการแก้ปัญหาคขาดเงินออมของประเทศได้ทางหนึ่ง

2.5 สรุป

จากการทบทวนแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พอสรุปได้ว่า จุดเริ่มต้นของการออกลอตเตอรี่ในประเทศต่างๆ นั้นเป็นผลเนื่องมาจากรัฐบาลต้องการใช้เงินเพื่อสาธารณประโยชน์ ข้อดีของการระดมเงินจากประชาชนด้วยวิธีออกลอตเตอรี่คือ ลอตเตอรี่เป็นตราสารที่สามารถใช้ระดมเงินได้ดีกว่าการจัดเก็บภาษี แต่ก็มีข้อเสียในด้านความยุติธรรมต่อสังคม เพราะลอตเตอรี่เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดเก็บภาษีทางอ้อม ทำให้ผู้ซื้อที่มีรายได้น้อยต้องจ่ายเงินเสียภาษีเท่ากัน

เกี่ยวกับด้านแรงจูงใจในการซื้อลอตเตอรี่นั้น แนวคิดจากทฤษฎีต่างๆ นำมาซึ่งผลสรุปว่า ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจซื้อลอตเตอรี่ได้แก่ ความชอบเสี่ยงโชค และการหวังผลตอบแทนจากการเสี่ยงโชค โดยผู้มีรายได้น้อยระดับต่ำถึงปานกลางจะมี marginal utility ในการเสี่ยงโชคสูงกว่าผู้มีรายได้สูง

กลุ่มผู้ซื้อลอตเตอรี่ในประเทศต่างๆส่วนมากแบ่งตามพฤติกรรมการซื้อออกได้เป็นกลุ่มที่ซื้อประจำ และซื้อแบบไม่ประจำ และถ้าแบ่งตามสาเหตุที่ซื้อออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ถูกชักจูงให้ซื้อ กลุ่มที่คิดว่าเขาจะถูกรางวัล กลุ่มที่ชอบเล่นโดยไม่สนใจว่าจะถูกรางวัลหรือไม่ กลุ่มที่ซื้อเพื่อการลงทุน และกลุ่มที่ซื้อเพื่อให้หลุดจากความยากจน แหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อลอตเตอรี่มักเป็นส่วนหนึ่งของเงินที่ใช้ในการบริโภค และมีเพียงส่วนน้อยที่มาจากภาษีแสดงว่าผู้ซื้อลอตเตอรี่ไม่ได้มีเป้าหมายเหมือนการพนันอื่น ความเสียหายที่เกิดจากการซื้อลอตเตอรี่จึงกระทบเฉพาะเงินของผู้ซื้อ ไม่ได้มีผลเสียต่อสังคมในวงกว้าง แต่ในทางกลับกัน เงินที่รัฐใช้ลอตเตอรี่เป็นเครื่องมือในการระดมเงินกลับมีผลประโยชน์ในวงกว้าง เพราะเป็นการใช้ไปเพื่อสาธารณะประโยชน์

เนื่องจากการนำเงินออมไปซื้อลอตเตอรี่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้นสูง แต่เป็นวิธีการระดมเงินออมที่ได้ผล โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รัฐบาลหลายประเทศ เช่น สวีเดน อังกฤษ ฯลฯ จึงได้มีการนำการเสี่ยงโชคมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจูงใจให้ผู้มีรายได้น้อยมีเงินออมในรูปแบบต่างๆ โดยไม่สูญเสียเงินต้นถึงแม้ว่าจะไม่ถูกรางวัล ซึ่งพบว่าโครงการการระดมทุนในลักษณะนี้ประสบผลสำเร็จเป็นอันมาก จึงมีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะใช้วิธีการเสี่ยงโชคมาระดมเงินออมจากกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

แนวคิดของการแปลงเงินหยวนเป็นเงินออม เป็นข้อเห็นของผู้วิจัยที่เล็งเห็นว่า ถึงแม้ว่าการใช้ลอตเตอรี่เป็นเครื่องมือในการระดมเงินจะเป็นผลประโยชน์ต่อรัฐในการพัฒนาประเทศ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมีไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีการพนันประเภทอื่น แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นความไม่ยุติธรรมที่นำเงินจากการจำหน่ายลอตเตอรี่มาใช้ในสาธารณะประโยชน์ หากผู้ซื้อส่วนใหญ่คือผู้มีฐานะยากจน เพราะเท่ากับเป็นการจัดเก็บภาษีคนจนไปพัฒนาประเทศ ทำให้คนจนยิ่งจนลง และในที่สุดก็ต้องเป็นภาระของรัฐในการดูแลคนจนในวัยเกษียณอายุ เพื่อเป็นการตัดวงจรร้ายนี้ งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการซื้อหวยของประชาชนเฉพาะกลุ่มรายได้น้อย พร้อมข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องช่วยกันเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว เพื่อลดปัญหาความยากจนของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหลังเกษียณอายุ และเป็นการลดภาระทางการคลังของรัฐบาลในอนาคต

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสลากเพื่อการเสี่ยงโชค

3.1 สลากเพื่อการเสี่ยงโชคในประเทศไทย

3.1.1 ความเป็นมาของสลากเสี่ยงโชคในประเทศไทย

สลากเพื่อการเสี่ยงโชคของไทยมักเรียกว่า “หวย” ซึ่งเป็นคำมาจากภาษาจีนว่า “ฮวย” เป็นการพนันเสี่ยงทายชนิดหนึ่ง ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงหวยโดยให้เอกชนเป็นผู้รับสัมปทานดำเนินการอย่างถูกต้องกฎหมาย มีการออกหวยเรียกว่า “หวย ก ข” เป็นที่นิยมเล่นในหมู่คนไทยอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการจัดเก็บอากรหวยเป็นจำนวนมากและนับเป็นรายได้ที่สำคัญ เป็นผลให้นายอากรหวยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนบาล” หรือ “ขุนบาน” ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้ยกเลิกการเล่นพนันทุกชนิดรวมทั้งยกเลิกการให้สัมปทานหวยด้วย การเล่นหวยจึงเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ตั้งแต่นั้นมา สลากเสี่ยงโชคถูกนำเข้ามาในไทยอีกครั้งหนึ่ง เรียก “ลอตเตอรี่” หรือ “สลากกินแบ่งรัฐบาล” ในปี พ.ศ. 2517 ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยนายเฮนรี อلابลาสเตอร์ ชาวอังกฤษ ในปี พ.ศ.2417 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุนช่วยเหลือการจัดแสดงสินค้าในพิพิธภัณฑ์ที่ตึกกองกาเดีย พระบรมมหาราชวัง โดยมีกรมทหารมหาดเล็กเป็นผู้รับผิดชอบ (ธีรเดช เอี่ยมสำราญ, 2549:51-82) เพราะการออกลอตเตอรี่เป็นช่องทางระดมทุนจากประชาชนที่ง่ายและประชาชนเต็มใจมากที่สุด ลอตเตอรี่เริ่มมีการจัดการเป็นรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อระดมทุนจากประชาชนไทยมาให้ พันธมิตรสู้ในปี พ.ศ.2460 เนื่องจากไม่สามารถให้กู้เงินได้จากงบประมาณแผ่นดินได้โดยตรง ใน พ.ศ.2466 รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ออก “ลอตเตอรี่เสือป่าผ่านบาท เพื่อหารายได้บำรุงกองเสือป่า และต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 การระดมทุนโดยการออกลอตเตอรี่ยังคงมีการกระทำกันมาอย่างต่อเนื่อง เกิด “ลอตเตอรี่สยาม” ขึ้นในปี พ.ศ. 2476 และในปี พ.ศ. 2482 มีมติคณะรัฐมนตรีให้โอนกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาล และสลากบำรุงเทศบาลมาสังกัดกระทรวงการคลัง และแต่งตั้งคณะกรรมการออกสลากกินแบ่งขึ้น โดยมีพระยาพรหมทัตพิลาส เป็นประธานกรรมการชุดแรก เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2482 จึงนับเอาวันที่ 5 เมษายนของทุกปีเป็นวันสถาปนาสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจนถึงปัจจุบันนี้ (แสน วิชาชาญ 2553)

3.1.2 ประเภทของสลาเกลียงโซค

ปัจจุบันการเลียงโซคในประเทศไทยทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายแบ่งออกได้ไม่ต่ำกว่า 15 ประเภท จากโครงการวิจัยที่ดำเนินการโดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล⁸ ซึ่งได้สำรวจจากประชาชนที่มีอายุ 10-70 ปีใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ ด้วยกลุ่มตัวอย่าง 6,703 รายพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลร้อยละ 38.45 หวยบนดินร้อยละ 31.61 และหวยใต้ดินมีร้อยละ 17.29 ของจำนวนที่ซื้อในรอบ 12 เดือน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้ที่เล่นหวย จำนวนครั้งที่เล่นหวย และวงเงินที่เล่น แต่ละประเภทในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา

การเล่น/การซื้อหวยประเภทต่างๆ ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา	จำนวนผู้ที่เล่น (คน)	ร้อยละ
1. ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล	28,047,221	38.45
2. ซื้อหวยบนดิน	23,061,628	31.61
3. ซื้อหวยใต้ดิน	12,613,938	17.29
4. หวยอมลิน	2,499,594	3.43
5. หวย ๓กส.	1,820,876	2.50
6. ทายพนันบอล	1,510,529	2.07
7. หวยหุ้น	683,527	0.94
8. การพนันพื้นบ้าน	466,451	0.64
9. บ่อนการพนัน	341,899	0.47
10. จับยี่กี	138,411	0.19
11. ม้าแข่ง	166,209	0.23
12. หวยปิงปอง	139,530	0.19
13. หวยมาเลย์	195,974	0.27
14. การพนันผ่านอินเทอร์เน็ต	95,731	0.13
15. การพนันประเทศอื่นๆ	1,167,351	1.60
รวม	72,948,869	100.00

หมายเหตุ ประมาณการจากฐานข้อมูลประชากรที่มีอายุ 10-70 ปี ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2550 จากทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 57,952,460 คน (ห้าหมื่นเจ็ดล้านเก้าแสนห้าหมื่นสองพันสี่ร้อยหกสิบคน)

ที่มา : รายงานการศึกษาเรื่อง “ปัญหาการจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว (สลากกินรวม) ตารางที่ 7

⁸ สลากกินแบ่งรัฐบาล “โครงการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการพนันในสังคมไทย” 2550

1) สลากกินแบ่ง

การออกสลากกินแบ่งโดยรัฐบาลไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.2517 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยกำหนดให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง สลากกินแบ่งที่รัฐบาลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.1) **สลากกินแบ่งรัฐบาล** ออกตามพระราชบัญญัติสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ.2517 งวดละ 30 ล้านฉบับ แบ่งเป็น 30 ชุดๆ ละ 1 ล้านฉบับ จำหน่ายในราคาฉบับละ 40 บาท โดยออกจำหน่ายเดือนละ 2 งวด เงื่อนไขเงินรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล

รางวัลที่ หนึ่ง	มี	1 รางวัล ๆ ละ	2,000,000 บาท
รางวัลที่ สอง	มี	5 รางวัล ๆ ละ	100,000 บาท
รางวัลที่ สาม	มี	10 รางวัล ๆ ละ	40,000 บาท
รางวัลที่ สี่	มี	50 รางวัล ๆ ละ	20,000 บาท
รางวัลข้างเคียงรางวัลที่หนึ่ง	มี	2 รางวัล ๆ ละ	50,000 บาท
รางวัลเลขท้าย 3 ตัว เสีย 4 ครั้ง	มี	4,000 รางวัล ๆ ละ	2,000 บาท
รางวัลเลขท้าย 2 ตัว เสีย 1 ครั้ง	มี	10,000 รางวัล ๆ ละ	1,000 บาท
สลาก 1 ชุด มี 14,068 รางวัลเป็นเงิน 23,000,000 บาท			

รางวัลที่ 1 พิเศษ มี 1 รางวัล เป็นเงินเท่ากับจำนวนชุดที่จำหน่ายในแต่ละงวดคูณหนึ่งล้านบาทจ่ายรางวัลร่วมกับเงินรางวัลที่ 1 กำหนดตามประกาศของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

1.2) สลากพิเศษ เพื่อระดมทุนสำหรับให้จ่ายเพื่อกิจการที่เป็นสาธารณะประโยชน์ การออกสลากพิเศษจะดำเนินการโดยสำนักงานสลากกินแบ่งได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเป็นพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และโดยใช้ผลการออกรางวัลร่วมกันกับสลากกินแบ่งรัฐบาลจำหน่ายงวดละ 16 ล้านฉบับๆ ละ 40 บาท ออกจำหน่ายเดือนละ 2 งวด

1.3) สลากเลขท้ายแบบ 3 และ 2 ตัว (ห่วยบนดิน) เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ปัญหาห่วยได้ดิน โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ให้สำนักงานสลากกินแบ่ง ดำเนินการจำหน่ายเพิ่มเติมจากการจำหน่ายสลากแบบเดิมที่มีอยู่ โดยพิมพ์จำหน่าย 3 รูปแบบคือ ราคาฉบับละ 20, 50, และ 100 บาท ตามจำนวนการสั่งจองของตัวแทนจำหน่ายทั่วประเทศ ซึ่งในแต่ละงวดมีจำนวนไม่เท่ากัน งวดแรกเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2546 แต่ได้ยกเลิกไปภายหลังวันที่ 16 พฤศจิกายน 2549 รวมระยะเวลา 3 ปี 4 เดือน เป็นจำนวน 80 งวด

สลากแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัวมี 4 ประเภท

- สลากแบบเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 3 ตัวตรง)
- สลากแบบเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (สลาก 3 ตัวโต๊ด)
- สลากแบบเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 2 ตัวบน)
- สลากแบบเลขท้าย 2 ตัวล่าง แบบตรงเลขตรงหลัก (สลาก 2 ตัวล่าง)

ผู้ซื้อสลากต้องแจ้งระบุนหมายเลขที่ต้องการและเลือกประเภทพร้อมชนิดราคาสลากโดยให้ผู้แทนจำหน่ายหรือผู้เดินจำหน่ายที่ได้รับอนุญาต กรอกรายละเอียดของประเภทสลาก เลขสลากที่ซื้อให้ถูกต้อง และลงลายมือชื่อบนสลากให้กับผู้ซื้อ (สมนีก 2546)

เงินรางวัลต่อราคาสลาก 1 บาท หลังจากหักภาษี ณ ที่จ่ายแล้ว

- สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (3 ตัวตรง) รางวัลละ 500 บาท
- สลากเลขท้าย 3 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขไม่ตรงหลัก (3 ตัวโต๊ด) รางวัลละ 100 บาท
- สลากเลขท้าย 2 ตัว รางวัลที่ 1 แบบตรงเลขตรงหลัก (2 ตัวบน) รางวัลละ 65 บาท
- สลากเลขท้าย (2 ตัวล่าง) รางวัลละ 65 บาท

รางวัลแจ็กพอต

- สลากราคา 20 บาท จะได้รับรางวัล 25 เปอร์เซ็นต์ ของยอดเงินรางวัลแจ็กพอต
- สลากราคา 50 บาท จะได้รับรางวัล 50 เปอร์เซ็นต์ ของยอดเงินรางวัลแจ็กพอต
- สลากราคา 100 บาท จะได้รับรางวัล 100 เปอร์เซ็นต์ ของยอดเงินรางวัลแจ็กพอต

2) หวยใต้ดิน

2.1) วิธีการดำเนินงานธุรกิจหวยใต้ดิน

หวยใต้ดิน เป็นการเสี่ยงโชคที่ผิดกฎหมาย ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการปราบปรามแต่ก็ยังไม่สามารถทำให้หมดไปจากประเทศไทยได้ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในหวยใต้ดินมีอยู่ 3 ฝ่ายด้วยกัน คือผู้ขาย คนกลางและผู้ซื้อ (สมนีก 2546)

ผู้ขาย หรือ เจ้ามือ ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของทุน ทำหน้าที่ผู้ดำเนินการ และรับความเสี่ยงจาก หวย ที่ขายออกไป

คนกลาง หรือที่นิยมเรียกกันว่า คนเดิน โปย เอเยนต์ ยี่ปั่ว หรือชาปั่ว จะเป็นบุคคลที่ติดต่อกับลูกค้าหรือคนเล่นหวย และเป็นผู้นำโปยส่งต่อให้เจ้ามือ รวมทั้งรับเงินจากเจ้ามือส่งให้ผู้ถูกหวย โดยคนเดิน โปย จะได้รับค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์จากมูลค่ายอดขายประมาณร้อยละ 25-30

ผู้ซื้อ โดยทั่วไปแล้วผู้ซื้อจะไม่รู้จักเจ้ามือ โดยเฉพาะเจ้ามือรายใหญ่ แต่จะรู้จักกับคนขายหวยหรือคนเดิน โปย เพราะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับลูกค้า โดยผู้ซื้อจากคนขายที่เขามีความเชื่อถือคือ คุณเคย สนับสนุน และสะดวกในการซื้อ

การส่ง โปย หวย ได้คืนจากคนขายมาให้เจ้ามือจะทำการเพียงภายในเวลา 2 วัน ใน 1 เดือน คือวันที่ หวย ออก ในวันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน โดย โปย หวย ทุกใบจะถูกส่งให้เจ้ามือก่อนเที่ยงของวัน หวย ออก และวันที่ 2 ถัดจากวันที่ หวย ออก คือวันที่ 2 และ 17 ของทุกเดือน จะเป็นวันที่จ่ายเงินให้ผู้ถูกรางวัล

เนื่องจาก หวย ได้คืน มีลักษณะคล้ายธุรกิจขายตรง ดังนั้น ยอดขายของเจ้ามือจึงขึ้นอยู่กับจำนวนคนขายรวมทั้งประชากรในพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ หวย ได้คืน มีระบบการตลาดที่เข้าถึงตัวผู้ซื้อ โดยคนขาย หวย จะไปรับเลขที่แทงจากลูกค้าที่บ้าน หรือสถานที่ที่ผู้ซื้อสะดวก ตลาด หวย ได้คืน จึงเป็นกลไกที่มีความสัมพันธ์แบบส่วนต่อระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย

2.2) หลักเกณฑ์การแทงและการจ่ายเงิน หวย ได้คืน

- 1) 2 ตัวบนของรางวัลที่ 1 และล่างของเลขท้าย 2 ตัว สลากกินแบ่งฯ จ่ายเท่ากันคือ เงินรางวัลอยู่ระหว่าง 60-70 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 2) 3 ตัวบนของรางวัลที่ 1 สลากกินแบ่งฯ เงินรางวัล 500 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 3) 3 ตัวล่างของเลขท้าย 3 ตัวล่างสลากกินแบ่งฯ เงินรางวัล 125 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 4) โฉัศ 2 ตัวบน คือ ผู้เล่นเลือกแทง 2 ตัวของรางวัลที่ 1 สลากกินแบ่งฯ จาก 2 ตำแหน่งไหนก็ได้ เงินรางวัลเท่ากับ 10 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 5) โฉัศ 3 ตัวบน คือ ผู้เล่นเลือกแทงเลข 3 ตัวของรางวัลที่ 1 สลากกินแบ่งฯ จาก 3 ตำแหน่งไหนก็ได้ เงินรางวัลเท่ากับ 100 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 6) วิ่งบน 1 ตัว คือ ผู้เล่นเลือกแทงเพียง 1 ตัว จากเลขท้าย 3 ตัวของสลากกินแบ่งฯ ตัวไหนก็ได้ เงินรางวัลเท่ากับ 3 เท่าของมูลค่าที่แทง
- 7) วิ่งล่าง 1 ตัว คือ ผู้เล่นเลือกแทงเพียง 1 ตัว จากเลขท้าย 2 ตัวล่างของสลากกินแบ่งฯ ตัวไหนก็ได้ เงินรางวัลเท่ากับ 4 เท่าของมูลค่าที่แทง

3) สลากออมทรัพย์

สลากออมทรัพย์ คือ สลากสำหรับสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักการออมทรัพย์ โดยผู้ซื้อมีโอกาสถูกรางวัลด้วยวิธีเสี่ยงโชค และเมื่อครบอายุผู้ถือจะได้รับเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ย ซึ่งมักต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำธนาคารพาณิชย์ ในปัจจุบันผู้ออกสลากออมทรัพย์ของไทยมี 2 แห่งคือ ธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สลากออมทรัพย์ที่ธนาคารออมสินเป็นผู้ออกเรียก “สลากออมสิน” ส่วนสลากที่ ธกส. เป็นผู้ออกเรียก “สลากออมทรัพย์ทวีสิน”

3.1) สลากออมสิน⁹

สลากออมสิน เป็นสลากออมทรัพย์ประเภทหนึ่ง ออกโดยธนาคารออมสิน ซึ่งเริ่มให้บริการงวดที่ 1 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2486 จนถึงปัจจุบัน วัตถุประสงค์ก็เพื่อจูงใจให้ผู้ชอบการเสี่ยงโชคหันมาออมเงินมากขึ้น ผู้ฝากมีโอกาสลุ้นรางวัล เมื่อฝากครบอายุจะได้รับเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ผู้ฝากมีเงินเก็บออมดีกว่าการเสี่ยงโชคประเภทอื่น

สลากออมสินที่ออกงวดแรกเรียก “สลากออมสินสามัญ” เริ่มรับฝากงวดที่ 1 เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2548 ราคาฉบับละ 5 บาท จำนวน 40,000 ฉบับ ออกรางวัลทุกเดือน อายุครบ 3 เดือน หากประสงค์จะถอนคืน จ่ายคืนให้ฉบับละ 3.50 บาท เมื่อฝากครบ 5 ปี ได้ดอกเบี้ยฉบับละ 25 สตางค์ และในงวดต่อ ๆ มา มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนราคาต่อหน่วย เงินรางวัล รวมทั้งระยะเวลาครบอายุ เพื่อดึงดูดใจมากขึ้น จนถึงงวดที่ 6 จึงระงับการจำหน่าย แต่มีการพัฒนาสลากรุ่นใหม่ออกมาเรียก “สลากออมสินพิเศษ” โดยปรับปรุงเงื่อนไข ราคา อายุและดอกเบี้ยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้านการเงิน และเป็นสลากที่ระบุชื่อผู้ซื้อคนแรก และสามารถถอนคืนได้เต็มมูลค่าที่ฝาก จนทำให้ประชาชนรู้จักสลากออมสินในลักษณะ “สลากออมสินไม่กินทุน” และกลายเป็นเอกลักษณ์ของสลากออมสินจนถึงปัจจุบัน โดยสลากออมสินงวดที่ 1 ราคาฉบับละ 2 บาท มีอายุ 5 ปี เมื่อฝากครบอายุ ได้ดอกเบี้ยฉบับละ 10 สตางค์ เริ่มรับฝากเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2486

หลังจากนั้น ธนาคารออมสินก็ได้มีการพัฒนาสลากรุ่นใหม่ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ในการออก เช่น

- **สลากออมสินกุศล** เป็นสลากเพื่อระดมเงินฝากจากประชาชนจำนวน 1,000 ล้านบาท เพื่อให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนำไปช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ในประเทศอีกต่อหนึ่ง ราคาสลากฉบับละ 20 บาท มีอายุ 5 ปี ออกรางวัลทุกวันที่ 10 ของเดือน เมื่อครบอายุจะได้รับเงินต้น 20 บาทคืน เริ่มจำหน่ายเมื่อ วันที่ 19 มกราคม 2533

⁹ สอบถามจากพนักงานธนาคารออมสิน และจากเว็บไซต์ www.gsb.or.th

- **สลากออมสินพิเศษ (รุ่นธนโชค)** เป็นสลากออมสินที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง สำหรับผู้ฝากที่ต้องการออมเงินระยะยาว ราคาหน่วยละ 100 บาท เมื่อฝากครบ 10 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 10 บาท ออกรางวัลทุก 3 เดือน คือเดือนมกราคม เมษายน กรกฎาคม และตุลาคม เริ่มรับฝากครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 เป็นครั้งแรกที่ธนาคารออมสินเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งภาพเข้าประกวด โดยภาพที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวด จะได้รับการนำมาพิมพ์เป็นสลากออมสินพิเศษ (รุ่นธนโชค) งวดที่ 1

- **สลากออมสินพิเศษประเภทพิมพ์มูลค่า** เป็นสลากออมสินพิเศษจัดทำขึ้นเพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 พระผู้ทรงพระราชทานกำเนิดธนาคารออมสิน เป็นภาพพระบรมราชนิเวศน์และพระตำหนักที่ประทับของพระองค์ มี 6 ชนิดราคา คือ 500 บาท 900 บาท 1,000 บาท 5,000 บาท 10,000 บาท และ 500,000 บาท พร้อมกันนี้ได้จัดทำปกผ้าไหมสำหรับใส่สลากออมสิน เหมาะสำหรับมอบเป็นของขวัญในวาระต่าง ๆ หรือเก็บเป็นของที่ระลึก เริ่มจำหน่ายครั้งแรกพร้อมกับสลากออมสิน งวดที่ 28 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2547

- **สลากออมสินพิเศษ งวดที่ 28** เป็นสลากที่จัดทำขึ้นเพื่อฉลองในวาระครบ 125 ปี วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ราคาหน่วยละ 50 บาท เมื่อฝากครบอายุ 3 ปี ได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 1 บาท มีโอกาสถูกรางวัล 35 ครั้ง ออกรางวัลทุกวันที่ 20 ของเดือนสลากออมสินนี้สามารถใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ ประกันตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนและชั้นศาลได้

- **สลากออมสินพิเศษ งวดที่ 32** เป็นสลากออมสินพิเศษ งวดที่ 32 ราคาหน่วยละ 50 บาท เมื่อฝากครบอายุ 3 ปีได้รับดอกเบี้ยหน่วยละ 4.25 บาท มีโอกาสถูกรางวัล 35 ครั้ง ออกรางวัลทุกวันที่ 20 ของเดือน รางวัลที่ 1 มูลค่า 10 ล้านบาท รางวัลพิเศษ มูลค่า 1 ล้านบาท และรางวัลอื่นๆ อีกมากมาย

- **สลากออมสินอินเทอร์เน็ต** เป็นการให้บริการรับฝากเงินออมสิน ผ่านระบบ Internet ซึ่งถือเป็นช่องทางใหม่ในการให้บริการของธนาคารฯ ที่ต้องการตอบสนองต่อวิถีของคนรุ่นใหม่ โดยมุ่งเน้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ประสงค์จะฝากเงิน แต่ไม่มีเวลาติดต่อกับธนาคารฯ ให้สามารถฝากเงินได้ผู้ซื้อสามารถเลือกเลขสลากที่ชอบได้ หรือให้ระบบจัดสรรเลขให้ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาอีกต่อไป เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ไม่เว้นวันหยุด ทำให้สะดวก ประหยัดและเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ผู้ฝากสามารถเลือกฝากได้ 2 แบบคือ

1. แบบเลือกเลขสลาก เป็นการจำหน่ายโดยแสดงรายการสลากฯ ให้เลือกเป็นรายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับจะกำหนดเลขหมาย สลากเป็นชุด เช่น ชุดละ 20 หน่วย 30 หน่วย หรือ 50 หน่วย ฯลฯ เพื่อให้ผู้ฝากได้เลือกฝากตามต้องการ

2. แบบระบบจัดสรรให้ เป็นการจำหน่ายโดยให้ผู้ฝากระบุจำนวนหน่วยที่ต้องการ และระบบจะจัดสรรเลขหมายสลากให้ โดยอัตโนมัติ

ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างเงื่อนไข เงินรางวัล ราคาของสลากออมสินพิเศษ

เงื่อนไข	สลากออมสินพิเศษ 5 ปี	สลากออมสินพิเศษ 3 ปี งวดที่ 44
● ราคาหน่วยละ	100 บาท	50 บาท
● อายุการฝาก	5 ปี	3 ปี
● มีสิทธิถูกรางวัล	60 ครั้ง	36 ครั้ง
● การถอนคืน	รับเงินต้นและดอกเบี้ย ฝากครบ 5 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 7.50 บาท ฝากครบ 4 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 5.50 บาท ฝากครบ 3 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 3.75 บาท ฝากครบ 2 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 2.25 บาท ฝากครบ 1 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 1.00 บาท ฝากไม่ครบ 1 ปี ไม่ได้ดอกเบี้ย	รับเงินต้นและดอกเบี้ย - - ฝากครบ 3 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 2.375 บาท ฝากครบ 2 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 1.125 บาท ฝากครบ 1 ปี รับดอกเบี้ยหน่วยละ 0.50 บาท ฝากครบ 3 เดือน ได้รับคืนเฉพาะเงินต้น
● มูลค่าเงินรางวัล		
รางวัลที่ 1	4 รางวัลๆ ละ 5,000,000 บาท	2 รางวัลๆ ละ 10,000,000 บาท
รางวัลที่ 2	4 รางวัลๆ ละ 500,000 บาท	1 รางวัลๆ ละ 100,000 บาท
รางวัลที่ 3	5 รางวัลๆ ละ 50,000 บาท	2 รางวัลๆ ละ 20,000 บาท
รางวัลที่ 4	20 รางวัลๆ ละ 10,000 บาท	5 รางวัลๆ ละ 10,000 บาท
รางวัลที่ 5	40 รางวัลๆ ละ 5,000 บาท	10 รางวัลๆ ละ 5,000 บาท
รางวัลเลขท้าย 6 ตัว	1 รางวัลๆ ละ 600 บาท	2 รางวัลๆ ละ 400 บาท
รางวัลเลขท้าย 5 ตัว	1 รางวัลๆ ละ 400 บาท	2 รางวัลๆ ละ 300 บาท
รางวัลเลขท้าย 4 ตัว	2 รางวัลๆ ละ 300 บาท	2 รางวัลๆ ละ 150 บาท
รางวัลเลขสลากตรงกับรางวัลที่ 1 แต่ต่างงวดและหมวดอักษร	-	รางวัลละ 10,000 บาท
รางวัลพิเศษ	-	1 รางวัลๆ ละ 1,000,000 บาท
● การออกรางวัล	ทุกวันที่ 1 ของเดือน	ทุกวันที่ 16 ของเดือน
● สิทธิประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> ● มอบเป็นของขวัญในโอกาสต่างๆ โดยระบุชื่อผู้ได้รับ ● โอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้อื่นได้ ● เงินรางวัลและเงินต้นแม้สลากครบอายุแล้วยังสามารถรับคืนได้ภายในระยะเวลา 10 ปี ● ใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันการขอสินเชื่อจากธนาคารออมสินหรือใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันตัวในศาลและชั้นสอบสวน ● สามารถใช้บริการฝากสลากผ่านระบบ INTERNET ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มอบเป็นของขวัญในโอกาสต่างๆ โดยระบุชื่อผู้รับได้ ● โอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้อื่นได้ ● เงินรางวัลและเงินต้นแม้สลากครบอายุแล้วยังสามารถรับคืนได้ภายในระยะเวลา 10 ปี ● ใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันการขอสินเชื่อจากธนาคารออมสินหรือใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันตัวในศาลและชั้นสอบสวน ● สามารถใช้บริการฝากสลากผ่านระบบ INTERNET ได้

ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างเงื่อนไข เงินรางวัล ราคาของสลากออมสินพิเศษ (ต่อ)

เงื่อนไข	สลากออมสินพิเศษ 5 ปี	สลากออมสินพิเศษ 3 ปี งวดที่ 44
<ul style="list-style-type: none"> ● การจับรางวัลชิงโชคพิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ฝากสลากออมสินพิเศษระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน 2552 – 30 เมษายน 2553 ● สลากออมสินพิเศษทุก 100 บาท หรือ 1 หน่วย มีสิทธิ์ชิงรางวัลได้ตามจำนวนที่ฝากโดยไม่จำกัดจำนวนและต้องมีบัญชีเงินฝากเพื่อเรียก ณ วันจับรางวัลที่มียอดคงเหลือในบัญชีไม่ต่ำกว่า 500 บาท ● สิทธิ์ในการชิงโชคตลอดระยะเวลา 6 เดือน รับรางวัลแล้วมีสิทธิ์รับรางวัลอีก แต่ถ้าเป็นการจับรางวัลในครั้งเดียวกันมีสิทธิ์เพียง 1 รางวัลเท่านั้น ● จับรางวัล 6 ครั้ง ในวันที่ 1 ธันวาคม 2552, 30 ธันวาคม 2552, 1 กุมภาพันธ์ 2553, 1 มีนาคม 2553, 1 เมษายน 2553 และ 2 พฤษภาคม 2553 ณ ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ฝากสลากออมสินพิเศษ 3 ปี ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 – 15 กุมภาพันธ์ 2554 ● สลากออมสินพิเศษทุก 100 บาท หรือ 1 หน่วย มีสิทธิ์ชิงรางวัลได้ตามจำนวนที่ฝากโดยไม่จำกัดจำนวนและต้องมีบัญชีเงินฝากเพื่อเรียก ณ วันจับรางวัลที่มียอดคงเหลือในบัญชีไม่ต่ำกว่า 500 บาท ● สิทธิ์ในการชิงโชคตลอดระยะเวลา 6 เดือน รับรางวัลแล้วมีสิทธิ์รับรางวัลอีก แต่ถ้าเป็นการจับรางวัลในครั้งเดียวกันมีสิทธิ์เพียง 1 รางวัลเท่านั้น ● จับรางวัล 9 ครั้ง ทุกวันที่ 16 ของเดือน ระหว่าง 16 มิถุนายน 2553 ถึง 16 กุมภาพันธ์ 2554 โดยครั้งที่ 3, 6 และ 9 จับครั้งละ 2 รางวัล ณ ธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่
<ul style="list-style-type: none"> ● ของรางวัล 	<ul style="list-style-type: none"> ● รถยนต์ Mercedes-Benz C200 KOMPRESSOR รวม 10 รางวัลๆ ละ 2,469,000 บาท รวมมูลค่า 34,690,000 บาท ● ผู้โชคดีต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ธนาคารกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> ● “เลือกได้ตามใจ” ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - คอนโดมิเนียมของเซลิเซ อเวนิว (แจ้งวัฒนะ-ปากเกร็ด) หรือ - โครงการ เอ สเปซ สุขุมวิท 77 หรือ - ทองคำ หรือ - รถยนต์ดัดแปลงเพื่อการพาณิชย์พร้อมทองคำ ● มูลค่ารางวัลละ 1.2 ล้านบาท จำนวน 12 รางวัล โดยผู้โชคดีเลือกได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ● ผู้โชคดีต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่ธนาคารกำหนด

3.2 สลากออมทรัพย์ทวีสิน¹⁰

สลากออมทรัพย์ทวีสิน เป็นสลากออมทรัพย์ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยเริ่มออกเมื่อปี 2541 ในตอนเริ่มต้น ธกส. รับผิดชอบในด้านการจำหน่าย การกำหนดเงื่อนไขเงินรางวัล การจ่ายเงินรางวัลและอื่นๆ ส่วนในการดำเนินการออกรางวัล ได้มอบหมายให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้ออกให้เดือนละ 1 ครั้ง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นกรรมการการออกรางวัล บทบาทการออกสลากออมทรัพย์ของ ธกส. ยังดำเนินการต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลยังคงเป็นผู้จับสลากออกรางวัลให้ต่อไป ผลลัพธ์ที่ล่าสุดคือสลากออมทรัพย์ทวีสิน ซึ่งเปิดรับฝากเงินตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2553 โดยมีหลักเกณฑ์การรับฝากและการออกรางวัลไม่แตกต่างจากสลากออมสินมากนัก ดังนี้

หลักเกณฑ์การรับฝากเงิน

- รับฝากเป็นหน่วย ๆ ละ 500 บาท
- เปิดรับฝากเงินตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2553 ทั้งนี้ ในการฝากให้นำสำเนาบัตรประชาชนไปด้วย

การออกรางวัล

- ออกรางวัลในวันที่ 16 ของทุกเดือน 3 ปี รวม 36 ครั้ง
- ออกรางวัลครั้งแรกวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2554 และครั้งสุดท้ายวันที่ 16 มกราคม 2557
- ดำเนินการออกรางวัลโดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ดอกเบี้ยเงินฝาก

- ฝากครบกำหนดได้ดอกเบี้ยหน่วยละ 18.75 บาท รวมคืนต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยหน่วยละ 518.75 บาท

การประกาศผลรางวัล

- ถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คลื่นความถี่ AM 891 กิโลเฮิร์ตซ์
- ประกาศผลรางวัลทาง INTERNET <http://www.baac.or.th>
- ขอรับใบแจ้งผลการออกรางวัลได้ที่ ธ.ก.ส. ทุกสาขา
- ประกาศผลรางวัลทางหนังสือพิมพ์

¹⁰ จากเว็บไซต์ www.baac.or.th

- ตรวจรางวัลทางโทรศัพท์ หมายเลข 1900-1901-98 และ 1900-222-229 และ 1111
- โทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายเอไอเอส กด * 942

การรับรางวัล การโอนกรรมสิทธิ์ และการถอนคืนเงินฝาก

- หากผู้ฝากมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ธนาคารจะโอนเงินรางวัล ต้นเงิน และดอกเบี้ย เมื่อครบกำหนดเข้า

3.3 ลอตเตอรี่/หวยในต่างประเทศ¹¹

ในปัจจุบัน หวยที่เล่นกันอยู่ทั่วไปในต่างประเทศมีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิด ชนิดแรกคือ หวยชุด (Instant) ที่ผู้เล่นซื้อแล้วสามารถขูดสลากแล้วรู้ผลทันที ลักษณะคล้ายหวยคู้มเกล้าในอดีตที่นำรายได้ไปสร้างอาคารคู้มเกล้า โรงพยาบาลภูมิพล ชนิดที่สองเป็นการเล่นแทงตัวเลข 2 หลัก 3 หลัก คล้ายกับหวยบนดิน และประเภทที่สามคือหวย Lotto ซึ่งมีลักษณะแบบเดียวกันสลากกินแบ่งของไทย

วัตถุประสงค์ในการออกหวยในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ นั้นเป็นไปเพื่อการระดมทุนมาใช้ในการด้านการศึกษา กิจกรรมเพื่อการกุศล อาทิ สร้างพิพิธภัณฑ์ การกีฬา ศิลปะ ใช้สร้างสาธารณูปโภค เช่น โรงพยาบาล ถนน ไปใช้เพื่อศึกษา และรณรงค์ให้ลดละเลิกการพนัน การรักษาโรคการพนัน ซึ่งในบางประเทศมองว่าการติดการพนันเป็นโรคร้ายอย่างหนึ่งที่ต้องเฝ้าระวังรักษา ด้วยวิธีการทางแพทย์ร่วมกับกระบวนการทางจิตเวช เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น

ผู้ประกอบการออกลอตเตอรี่ในปัจจุบันมีเกือบทุกทวีปกว่า 100 ประเทศทั่วโลก กิจกรรมเหล่านี้ดำเนินการอย่างเปิดเผยโดยภาครัฐ ทั้งในระดับรัฐบาลกลาง มลรัฐ จังหวัด และเมืองต่างๆ โดยในปี 2550 ยอดจำหน่ายลอตเตอรี่ทั่วโลกมีมูลค่าถึง 224.3 พันล้านดอลลาร์ ส.ร.อ. ตารางที่ 3.3 แสดงถึงกิจการลอตเตอรี่ที่มียอดจำหน่ายสูงสุด 10 อันดับแรกในปี 2550 ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการจำหน่ายลอตเตอรี่ที่สหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย เพื่อเป็นตัวอย่างสะท้อนถึงทัศนคติของประเทศทั้งสองต่อการจำหน่ายลอตเตอรี่

¹¹ รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “หวยบนดิน” สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2550

ตารางที่ 3.3 The 2007 World's largest Lotteries (in retail sales in \$U.S., excluding VAT)

1. Italy : Lottomatica S.P.A.	\$21.1 billion
2. Spain : Loteriex y Apuertas del Estado	\$ 14.7 billion
3. France : La Francaise des Teux	\$ 13.7 billion
4. United Kingdom : The National Lottery	\$ 9.6 billion
5. Japan : Misuho Bank Lottery Division	\$ 9.3 billion
6. China : China Welfare Lottery	\$ 6.8 billion
7. United States : New York Lottery	\$ 6.7 billion
8. Greece : OPAP	\$ 6.0 billion
9. China : China Sports Lottery	\$ 5.3 billion
10. United States : Massachusetts Lottery	\$ 4.6 billion

ที่มา : La Fleur's 2008 World Lottery Almanac

3.3.1 ลอตเตอรี่ในสหรัฐอเมริกา

ลอตเตอรี่ที่ออกจำหน่ายโดยเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มขึ้นกลางคริสต์ทศวรรษ 1800 และเนื่องจากปัญหาการโกงและคอร์รัปชัน ทำให้รัฐบาลกลางห้ามการซื้อขายลอตเตอรี่ข้ามรัฐในต้นคริสต์ทศวรรษ 1890 และจากคำสั่งห้ามของรัฐบาลกลางนี้เอง ทำให้มลรัฐต่าง ๆ ยกเลิกการออกลอตเตอรี่โดยสิ้นเชิงในปี พ.ศ. 2437

รัฐนิวแฮมเชอร์เป็นรัฐแรกที่ริเริ่มออกลอตเตอรี่อีกครั้งในปี พ.ศ.2507 ภายหลังจากที่ลอตเตอรี่กลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายมากกว่า 70 ปี ก่อนจะดำเนินการออกลอตเตอรี่ในครั้งใหม่นี้ รัฐบาลรัฐนิวแฮมเชอร์ได้ให้ประชาชนลงมติว่ารัฐบาลควรจะออกลอตเตอรี่หรือไม่ ปรากฏว่าประชากรนิวแฮมเชอร์ร้อยละ 76 เห็นด้วยกับการให้รัฐออกลอตเตอรี่ขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากในขณะนั้นรัฐนิวแฮมเชอร์กำลังประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจ รัฐบาลจัดเก็บภาษีได้ลดลง ส่งผลให้ประชาชนนิวแฮมเชอร์สนับสนุนให้รัฐบาลนำลอตเตอรี่ออกมาจำหน่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อมิให้รัฐต้องออกกฎหมายเพิ่มภาษีในส่วนอื่น ๆ ให้พอเพียงกับการใช้จ่ายของรัฐ (Coughlin, Garrett and Hernandez-Murillo, 2006)

นับตั้งแต่รัฐนิวแฮมเชอร์ได้ออกลอตเตอรี่ในรูปแบบปัจจุบันเป็นรัฐแรก ปรากฏว่ามีรัฐต่างๆ อีก 41 รัฐได้ออกลอตเตอรี่แบบเดียวกันตามมา ส่งผลให้รายได้จากลอตเตอรี่ของประเทศสหรัฐอเมริกาสูงถึง 53.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2550 (La Fleur 's 2008 World Lottery Almanac) การที่ลอตเตอรี่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในสหรัฐฯนี้เป็นผลจากการสำรวจทัศนคติของประชาชนที่มีต่อ

การพนันลอตเตอรี่ที่ว่าอยากให้เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย และเป็นการสันทนการชนิดหนึ่งอีกด้วย รวมทั้งในอีกทางหนึ่งนั้น รัฐเองก็จะได้มีรายได้จากฐานภาษีที่เก็บจากลอตเตอรี่เพื่อนำมาใช้ในกิจการต่าง ๆ ของรัฐเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

สำหรับรัฐที่มีได้นำการออกลอตเตอรี่มาเป็นเครื่องมือในการระดมทุนนั้น ได้ให้คำอธิบายในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ประชากรกลุ่มที่นิยมซื้อลอตเตอรี่ของรัฐตนเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นส่วนใหญ่ และลอตเตอรี่ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ระดมเงินทุนจากประชาชน นอกเหนือจากการเก็บภาษีอากร (บางครั้งนักเศรษฐศาสตร์เรียกลอตเตอรี่ว่า ภาษีจากคนจน) เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการของรัฐบาล ดังนั้นรัฐบาลหรือสภานิติบัญญัติที่มาจากประชาชนกลุ่มรายได้น้อยจึงไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐจะให้มีการออกลอตเตอรี่ เพราะจะเป็นการเอาเปรียบคนจน ในขณะที่รัฐบาลและสภานิติบัญญัติของรัฐที่มาจากรายได้สูงจะเห็นดีกับการออกลอตเตอรี่ เพราะหากไม่มีการออกลอตเตอรี่แล้วรัฐจำเป็นต้องปรับอัตราฐานภาษีให้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มรายได้สูงมากกว่ารายได้น้อย

3.3.2 ลอตเตอรี่และธุรกิจการพนันในออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศหนึ่งที่ไม่เฉพาะลอตเตอรี่เท่านั้นที่เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย แต่รัฐยังได้อนุญาตให้การเล่นการพนันอื่นๆ เป็นสิ่งถูกกฎหมายด้วย อาทิ การแข่งม้า รูเล็ต เป็นต้น โดยมีทัศนคติเช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ ประเทศที่เห็นว่าภาษีรายได้จากการพนันเป็นภาษีที่ก่อให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนน้อยที่สุด (Bostock,2005) และด้วยนโยบายที่มีพื้นฐานจากทัศนคติดังกล่าวส่งผลให้รายได้จากธุรกิจการพนันในปี พ.ศ.2543 มีสัดส่วนถึงร้อยละ 1.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือคิดเป็น 14.7 พันล้านเหรียญออสเตรเลีย ใช้จ่ายส่วนบุคคลที่จ่ายเพื่อการพนันเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในระยะเวลาเพียง 10 ปี

การพนันในออสเตรเลียเป็นธุรกิจบริการที่ถูกมองว่าเป็นธุรกิจที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เป็นแหล่งรายได้ของรัฐที่สำคัญแหล่งหนึ่ง รวมทั้งสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศอีกด้วย ธุรกิจการพนันยังก่อให้เกิดการจ้างแรงงานถึง 37,000 ตำแหน่ง ประมาณการว่ารายได้ภาษีอากรที่ได้รับจากธุรกิจการพนันมีสัดส่วนถึงร้อยละ 12 ของรายได้ภาษีอากรที่รัฐสามารถจัดเก็บได้ทั้งหมด และจากการศึกษาแรงจูงใจในการเล่นการพนันในประเทศออสเตรเลียพบว่า ร้อยละ 59 ของผู้เล่นฝันว่าจะได้รับรางวัล ร้อยละ 38 อ้างเหตุผลทางสังคม ร้อยละ 27 มีเหตุผลในการเล่นเพื่อการกุศล ร้อยละ 13 เล่นเพราะต้องการความตื่นเต้นเร้าใจที่ได้จากการเล่นการพนัน ร้อยละ 12 เล่นเพราะเชื่อว่าตนเองเป็นคนมีโชค ร้อยละ 10 เล่นเพราะมองว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยม ร้อยละ 9 เล่นเพื่อต้องการแข่งขันเอาชนะ และร้อยละ 9 เล่นเพื่อฆ่าเวลา ผลด้านลบของการพนัน คือ มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ปล่อยตัวปล่อยใจให้เพลิดเพลินไปกับการพนัน จนกลายเป็นผู้ติดการพนันไปในที่สุด ซึ่งส่งผลมีผู้คิดจะฆ่าตัวตายร้อยละ 12 (Koran,1999 อ้างใน Bostock, 2005) นอกจากนั้นการพนันยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมในออสเตรเลียอีกด้วย ประมาณการว่าร้อยละ 1 ของประชากรวัยทำงาน (ประมาณ 130,000 คน) เป็นผู้ประสบปัญหาติดการพนันซึ่งรัฐต้องใช้งบประมาณที่เกี่ยวข้องในการรักษาเยียวยาเป็นจำนวนตั้งแต่ 502 ถึง

1,230 ล้านเหรียญออสเตรเลียต่อปี ไม่นับรวมถึงปัญหาการล้มละลาย การสูญเสียผลิตภาพของประชาชน การหย่าร้าง อาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ตามมาจากการตกเป็นผู้ติดการพนัน

3.4 การระดมเงินออมด้วย Lottery Bond ในต่างประเทศ

Lottery Bonds เป็นตราสารทางการเงินที่รัฐบาลเป็นผู้ออก เป็นพันธบัตรที่มีอายุค่อนข้างยาว มีลักษณะเหมือนพันธบัตรทั่วไปตรงที่ผู้ถือจะได้อัตราดอกเบี้ยคงที่ และจะได้ดอกเบี้ยเป็นประจำทุกงวดของการจ่าย เมื่อครบกำหนดจะได้เงินต้นคืน ต่างจากพันธบัตรทั่วไปตรงที่รัฐบาลจะมีการจับฉลากตามงวดเวลาที่กำหนด พันธบัตรที่มีเลขที่ตรงกับเบอร์ที่จับฉลากได้ก็จะได้รับรางวัลในรูปแบบต่างๆ เช่น ได้เงินคืนสูงกว่าเงินต้นเมื่อครบกำหนด ซึ่งเหมือนกับผู้ถือที่ถูกลอตเตอรี่ หรืออาจได้อัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าที่กำหนดในพันธบัตร โดยทั่วไปการออก Lottery Bonds ก็เพื่อจูงใจให้ประชาชนหันมาซื้อพันธบัตรมากขึ้น ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง Lottery Bonds 2 ประเทศคืออังกฤษและ สหรัฐฯ

3.4.1 National Savings and Investment Premium Bonds ของอังกฤษ

ในปี ค.ศ. 1956 รัฐบาลอังกฤษภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี ฮาโรลด์ แมคมิลแลน ได้ออก National Savings and Investment Premium Bonds หรือเรียกสั้นๆ ว่าพรีเมียมบอนด์ (Premium Bonds) เพื่อลดภาวะเงินเฟ้อและกระตุ้นให้เกิดการออมในหมู่คนที่ไม่สามารถชั่งจูงด้วยรายได้ดอกเบี้ย แต่ด้วยเงินรางวัลจากการเสี่ยงโชค ซึ่งปรากฏว่าได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา พรีเมียมบอนด์ได้รับการปรับปรุงอย่างขนานใหญ่ จนทำให้จำนวนลงทุนในพันธบัตรนี้เพิ่มจาก 4 พันล้านปอนด์ ในปี 1994 เป็น 4 หมื่นล้านปอนด์ในปี 2008

กติกาที่รัฐบาลจ่ายดอกเบี้ยบนพันธบัตร (1.5% ณ กรกฎาคม 2010) เข้ากองทุนรางวัลแทนการจ่ายให้ผู้ถือพันธบัตร ในแต่ละเดือนจะมีการแจกรางวัลซึ่งไม่ต้องเสียภาษี โดยการจับหมายเลขพันธบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า Electronic Random Number Indicator Equipment มีรางวัลตั้งแต่ 25 ปอนด์ ถึง 1 ล้านปอนด์ (มูลค่ารางวัลของเดือนกรกฎาคม 2010 คาดว่าจะมีจำนวน 52.3 ล้านปอนด์ แบ่งเป็น 1,742,747 รางวัล) โดยรัฐบาลสัญญาจะซื้อพันธบัตรคืนที่ราคาตามหน้าตั๋วทุกเวลาที่ผู้ถือพันธบัตรต้องการ พันธบัตรมีมูลค่าใบละ 1 ปอนด์ ขายเป็นจำนวนทวีคูณของ 10 ต้องซื้ออย่างต่ำ 100 ปอนด์ แต่ละบุคคลสามารถซื้อได้สูงสุด 30,000 ปอนด์ ผู้ซื้อสามารถซื้อเมื่อใดก็ได้หลังจากนั้น 30 วัน ก็มีสิทธิ์ถูกจับรางวัล พรีเมียมบอนด์ของอังกฤษได้รับความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม เป็นที่นิยมของคนอังกฤษจำนวนมาก ณ เดือนตุลาคม 2009 คาดว่ามีคนอังกฤษกว่า 23 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรอังกฤษถือพันธบัตรประเภทนี้อยู่ (Wikipedia, the free encyclopedia) ตารางที่ 3.4 แสดงถึงข้อกำหนดในการซื้อพรีเมียมบอนด์ของอังกฤษเมื่อ 30 กันยายน 2553

ตารางที่ 3.4 ข้อกำหนดการซื้อพรีเอมิยมบอนด์ของอังกฤษ

Why choose this product?	If you want an investment which offers the fun and excitement of a chance of a big win.
Who can invest?	Anyone aged 16 or over; can also be bought on behalf of under-16s by parents and grand-parents.
Minimum purchase	£100
Maximum holding	£30,000
Investment term	No set term
Prize draws	Instead of paying interest, Bonds are entered into monthly prize draws. Remember that inflation can reduce the true value of your money over time.
Tax status	Free from UK Income Tax and Capital Gains Tax

ที่มา: <http://www.nsandi.com/products/pb> (Sept 30, 2010)

3.4.2 การระดมเงินออม แบบ Save to Win ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในอเมริกา

เมื่อเดือนมกราคม 2009 สหกรณ์ออมทรัพย์ (Credit Unions) 8 แห่งในมลรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ได้เริ่มโครงการเงินฝาก “Save to Win” โดยเสนอรางวัลใหญ่ถึง 100,000 เหรียญ ให้ผู้ฝากเงินขั้นต่ำ 25 เหรียญเมื่อครบ 1 ปี และแต่ละเดือนจะมีการจับรางวัลซึ่งมีมูลค่าตั้งแต่ 15-400 เหรียญ โดยแต่ละสหกรณ์จะแจกรางวัลเดือนละ 8 รางวัล มีมูลค่า 15-100 เหรียญ และทุกเดือนมีนาคม มิถุนายน กันยายน และธันวาคม จะมีเพิ่มอีก 2 รางวัล รางวัลละ 400 เหรียญ และ 15 เหรียญ

ทุกๆเงินฝาก 25 เหรียญ จะได้รับสลากลอตเตอรี่ 1 ใบ แต่จำกัดให้ผู้ฝากถือสูงสุดไม่เกิน 10 ใบ ต่อเดือน แต่จำกัดเฉพาะผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐมิชิแกนเท่านั้น เงินฝากยังมีดอกเบี้ยให้แต่จะต่ำกว่าอัตราปกติเล็กน้อย โดยมี National Credit Union Administration กำประกันเงินฝากให้ (ประมาณ 1%-1.5%) โครงการนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในรัฐมิชิแกน มีผู้เปิดบัญชี 11,000 ราย เป็นจำนวนเงินฝาก 8.6 ล้านเหรียญในปี 2009

โครงการ Save to Win นี้ Peter Tufano ศาสตราจารย์แห่ง Harvard Business School เป็นผู้ริเริ่มแนะนำให้สหกรณ์ทั้ง 8 ทดลองดำเนินการหลังจากที่ได้ศึกษาโครงการที่คล้ายคลึงกันซึ่งประสบความสำเร็จในหลายประเทศ เช่น อัฟริกาใต้ และสวีเดน และกำลังปรึกษารื้อกับเจ้าของกิจการลอตเตอรี่รายใหญ่บางรายของอเมริกาเพื่อขยายโครงการนี้ต่อไป โดยเขาเชื่อว่า ถ้า Save to Win ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าการออมและการเล่นลอตเตอรี่สามารถไปด้วยกันได้ อาจเป็นไปได้ที่กิจการลอตเตอรี่ที่ดำเนินการโดย 42 รัฐ บวกกับวอชิงตันดีซี และเปอร์โตริโกควรจะมาเล่นเกมระดมเงินออมนี้ด้วย เพราะกิจการเหล่านี้มีจุดขายมากมายประมาณ 200,000 แห่ง ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับสาขาของธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีเพียง 99,000 แห่ง การระดมทุนด้วยวิธีนี้ได้ผล เพราะใช้หลักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน โดยใช้วิธีเบี่ยงเบนพฤติกรรมเดิมไปในทิศทางอื่นที่เขาต้องการ

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การออมเงินกับการเสี่ยงโชคสามารถไปด้วยกันได้ และการชักชวนให้คนซึ่งปกติซื้อลอตเตอรี่เป็นประจำหันมาฝากเงินแบบที่มีสลากลอตเตอรี่พ่วงท้ายให้มีโอกาสลุ้นรางวัลใหญ่มีความหวังเป็นเศรษฐกิจข้ามคืน น่าจะเป็นวิธีที่ง่ายกว่าการรณรงค์ให้คนเลิกเล่นหวยเล่นการพนัน นำเงินมาฝากธนาคารกินดอกเบี้ยอย่างเดียว

3.5 การจัดสรรรายได้จากลอตเตอรี่

3.5.1 ประเทศอังกฤษ

การจัดสรรรายได้ภายหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการบริหาร 20% แล้วจะทำกระทำโดย National lottery Distribution Fund (NLDF) ที่มี Secretary of State for the Department of National Heritage เป็นประธานโดยมีอำนาจตามกฎหมายให้ความเห็นชอบในการจัดสรรไป 5 ส่วน ได้แก่ 1) Arts Councils 2) Sports Councils 3) The National Heritage Memorial Fund 4) The National Lottery Charities Board และ 5) The Millennium Commission ซึ่งเกณฑ์การจัดสรรรายได้จากลอตเตอรี่ของประเทศอังกฤษที่สำคัญที่สุดคือ “ต้องเป็นไปในกิจกรรมเพื่อสร้างสินค้ามหาชน” (Public Goods) ที่เป็นประโยชน์ต่อมหาชนและเพื่อประโยชน์ในทางกุศล แต่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเอกชนใดคนหนึ่ง

3.5.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การจัดสรรรายได้ของรัฐต่างๆ อาจสรุปให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

การนำรายได้จากการออกลอตเตอรี่ไปใช้ของรัฐต่างๆ ในอเมริกา

การนำรายได้ไปใช้	มลรัฐ
การศึกษา	แคลิฟอร์เนีย ฟลอริดา จอร์เจีย อิลลินนอยส์ มิชิแกน นิวแฮมป์เชอร์ นิวเจอร์ซีย์ นิวเม็กซิโก นิวยอร์ก และโอไฮโอ
งบประมาณกลางของรัฐ	คอนเนคติกัต เดลาแวร์ ดิสตริคท์ ออฟ โคลัมเบีย หลุยส์เซียน่า และ โรดไอแลนด์
การศึกษา งบประมาณกลางและวัตถุประสงค์อื่น	อริโซนา ไอโอวา เคนตักกี มิสซูรี มอนแทนา เท็กซัส เวอร์มอนต์ วอชิงตัน และเวสต์เวอร์จิเนีย

การนำรายได้จากการออกลอตเตอรี่ไปใช้ของรัฐต่าง ๆ ในอเมริกา (ต่อ)

การนำรายได้ไปใช้	มลรัฐ
สาธารณประโยชน์และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะบางอย่าง	
- สนามบอลและสนามกีฬา	แมริแลนด์ วอชิงตัน
- สิ่งแวดล้อมสวนสาธารณะและทรัพยากรธรรมชาติ	อริโซนา โคโลราโด ไอโอวา เมน มิชิแกน เนบรัสกา โอริกอน
- การขนส่งและการก่อสร้าง	อริโซนา โคโลราโด อินเดียนา เซาธ์คาโรไลนา ไอโอวา
- โครงการบำบัดโรคติดการพนัน	แมสซาชูเซตส์ เนบรัสกา
- สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ	เปอร์โตริโก เวสต์เวอร์จิเนีย
- ที่อยู่อาศัย	เคนตักกี เพอร์โตริโก
- ช่วยเหลือทหารผ่านศึกหาเวียดนาม	เคนตักกี

ที่มา : La Fleur's 2008 World lottery Almanac

3.5.3 ประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย พรบ. สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 มาตรา 22 ได้ระบุเกณฑ์การแบ่งส่วนรายได้ จากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลออกเป็น 3 ส่วน คือ เงินรางวัลร้อยละ 60 รายได้แผ่นดินไม่น้อยกว่าร้อยละ 28 และค่าใช้จ่ายในการบริหารร้อยละ 15 โดยส่วนที่นำมาสมทบเป็นรายได้แผ่นดินเป็นประจำประกอบด้วย

- เงินร้อยละ 28 ของค่าจำหน่ายสลาก
- ดอกผลของเงินร้อยละ 28 ของค่าจำหน่ายสลาก
- เงินรางวัลค้างจ่ายครบกำหนดอายุความ 2 ปี
- ดอกผลของเงินรางวัลค้างจ่าย ร้อยละ 50 ของรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย และ
- รายได้อื่นตามที่รัฐบาลกำหนด

ในในช่วง 2545-2550 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จัดสรรรายได้ของตนหลังจากได้หักเงินรายได้ส่วนใหญ่ที่ส่งเข้าคลัง ซึ่งนำไปใช้จ่ายผ่านงบประมาณกลาง ดังแสดงในตาราง ที่ 3.5 เงินจำนวนนี้ รัฐบาลได้นำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ในรูปของเงินบริจาค เพียงร้อยละ 1-2 ของรายได้ที่ได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งเฉลี่ยได้ประมาณ 120 ล้านบาทต่อปี

ตารางที่ 3.6 ได้แสดงถึงรายการใช้จ่ายจากเงินรายได้ที่รัฐบาลได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดย เงินบริจาคส่วนใหญ่จะนำไปในด้านการศึกษาและกีฬา ศาสนา สังคมสงเคราะห์และอื่นๆ

ตารางที่ 3.5 รายได้ที่น่าสนใจรัฐบาลแต่ละปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีงบประมาณ	ยอดรายได้ที่น่าสนใจ (1)	เงินบริจาค (2)	ร้อยละ (2)/(1)
2550	14,00.57	166.41	1.19
2549	11,174.31	107.46	0.96
2548	10,358.49	121.44	1.17
2547	8,872.30	118.99	1.34
2546	7,504.82	106.50	1.42
2545	5,456.17	114.03	2.01

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

ตารางที่ 3.6 รวมเงินบริจาคแต่ละปีของสำนักงานสลากฯ

หน่วย : ล้านบาท

ปีงบประมาณ	มูลกล้าวาย ในโอกาสต่างๆ	การศึกษา และกีฬา	การแพทย์ และสาธารณสุข	ศาสนา	สังคม สงเคราะห์ และอื่นๆ	ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	รวม
2552	25.00	42.14	11.10	49.63	28.80	9.71	166.41
2551	15.00	35.73	2.48	22.87	24.51	6.84	107.46
2550	23.00	35.88	3.98	15.17	36.75	6.64	121.44
2549	23.00	43.14	7.35	16.48	21.43	7.58	118.99
2548	25.00	26.57	6.25	2.81	37.51	8.35	106.50
2547	33.00	17.12	1.52	21.53	35.88	4.97	114.03
2546	28.00	35.42	3.49	47.66	26.59	9.42	150.60
2545	24.00	34.52	2.84	37.59	28.26	7.16	134.39

ที่มา : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4,000 ตัวอย่าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ผลการจัดเก็บและการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจะแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

4.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์

ประชากรเป้าหมายของการจัดเก็บตัวอย่างคือประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ในปี 2553 เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาค่ากว่าระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพอิสระ หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน มีอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยแบ่งประชากรออกตามอาชีพเป็น 10 กลุ่มๆ ละ 400 คน สถานที่สำหรับจัดเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย 20 เขตจาก 50 เขตในกรุงเทพฯ เขตละ 200 ตัวอย่าง หรืออาชีพละ 20 คนต่อเขต รวม 4,000 ตัวอย่าง

ผลการจัดเก็บข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 4.1 พอสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจประกอบด้วยเพศชายร้อยละ 54.45 อยู่ในช่วงอายุ 18-80 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 41.55 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมา คือ กลุ่มผู้มีอายุ 23-30 ปี และ 41-50 ปี ด้วยสัดส่วนร้อยละ 28.80 และ 20.30 ตามลำดับ

ในด้านสถานภาพสมรสพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 63.02 เป็นผู้ที่สมรสแล้ว ผู้เป็นโสดมีอยู่ร้อยละ 32.0

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมีตั้งแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับ ปวช./ปวส./อนุปริญญา โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่สอบถามคือร้อยละ 47.8 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา รองลงมา คือ กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมตอนปลาย และมัธยมตอนต้น ตามลำดับ

เนื่องจากอาชีพเป็นตัวแปรที่ควบคุมไว้ จำนวนตัวอย่างในแต่ละอาชีพจึงเท่ากันหมด คือ อาชีพละ 400 คน สำหรับกลุ่ม 10 ที่เป็นตัวเลือกปลายเปิดสำหรับอาชีพอื่นๆ ประกอบด้วยผู้มีอาชีพอิสระต่างๆที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่ 1-9 เช่น ผู้มีอาชีพรับจ้างจัดสวน นักดนตรี รับจ้างทำความสะอาด หมอนวด นักมวย ผู้ดูแลเด็กและคนชรา ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มผู้มีรายได้ไม่ประจำต่างๆ

ตารางที่ 4.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทางประชากรศาสตร์

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างทางประชากรศาสตร์		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	2,178	54.45
	หญิง	1,822	45.55
	รวม	4,000	100
อายุ	18-22	98	2.45
	23-30	1152	28.8
	31-40	1662	41.55
	41-50	812	20.3
	51-60	238	5.95
	มากกว่า 60	38	0.95
	รวม	4,000	100
สถานภาพ	โสด	1,280	32
	สมรส	2,521	63.02
	หย่า/ม้าย	199	4.98
	รวม	4,000	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าประถม	27	0.67
	ประถม	337	8.42
	มัธยมตอนต้น	704	17.6
	มัธยมตอนปลายหรือเทียบเท่า	1,020	25.5
	ปวช./ปวส./อนุปริญญา	1,912	47.8
	รวม	4,000	100
อาชีพ	ตำรวจ/ทหารชั้นผู้น้อย	400	10
	แม่ค้า/หาบเร่/แผงลอย	400	10
	ผู้ประกอบการขนาดย่อม เช่นร้านทำผม ร้านอาหาร	400	10
	พนักงานห้าง บริษัท	400	10
	คนงานในโรงงาน	400	10
	คนขับรถบริการ	400	10
	ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	400	10
	ผู้ช่วยพยาบาล	400	10
	ลูกจ้างประเภทบริการ	400	10
	อื่นๆ	400	10
	รวม	4,000	100

4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

รายรับและรายจ่าย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือร้อยละ 93.00 เป็นผู้มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 5,000-20,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 93.73 เป็นผู้มีรายจ่ายเฉลี่ยไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 4.2)

การออมและการใช้เงินออม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 62.48 มีการออมประมาณเดือนละ 1,000 - 5,000 บาท ต่อเดือน โดยร้อยละ 47.32 เก็บเงินออมไว้กับตัว และร้อยละ 37.26 ฝากเงินที่ธนาคาร มีอยู่ 91 คนหรือร้อยละ 1.49 ที่ตอบว่านำเงินไปลงทุนซื้อสินทรัพย์เพื่อการลงทุน เช่น หุ้น ทอง สลากออมสิน และมีเพียงร้อยละ 10.48 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าไม่มีเงินออม

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 5000 บาท	64	1.60
	5,000-10,000บาท	1,576	39.40
	10,001-15,000 บาท	1,736	43.40
	15,001-20,000บาท	408	10.20
	สูงกว่า 20,000บาท	216	5.40
	รวม	4,000	100
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า5,000บาท	573	14.33
	5,001-10,000บาท	2,396	59.90
	10,001-15,000 บาท	780	19.50
	15,001-20,000บาท	184	4.60
	มากกว่า20,000 บาท	67	1.68
	รวม	4,000	100
เงินที่เหลือในแต่ละเดือน	<100 บาท	12	0.30
	100-500 บาท	136	3.40
	501-1,000 บาท	367	9.18
	1,000-5,000บาท	2,499	62.48
	>5,000 บาท	567	14.18
	ไม่มีเงินออม	419	10.48
	รวม	4,000	100

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การใช้เงินออม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	เก็บเงินออมไว้กับตัว	2,887	47.32
	ปล่อยกู้	178	2.92
	ฝากธนาคาร/สถาบันการเงินอื่น	2,273	37.26
	เล่นแชร์	614	10.06
	ส่งทางบ้าน	51	0.84
	ลงทุนทางการเงิน	91	1.49
	อื่นๆ	7	0.11
	รวม	6,101	100.00

4.3 พฤติกรรมในการซื้อหวย

1) ประเภทของหวยที่ซื้อ

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 88.78 ของกลุ่มตัวอย่างมีการซื้อหวยได้ดินและ/หรือสลากกินแบ่งรัฐบาล และมีเพียงร้อยละ 11.00 ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ซื้อสินทรัพย์เพื่อการลงทุนใดๆ¹² (ตารางที่ 4.3) โดยมากกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ที่ซื้อหวยอย่างต่อเนื่องมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการลงทุนทางการเงิน หากเปิดโอกาสให้มีวิธีลงทุนทางการเงินที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีการศึกษาและรายได้น้อย กลุ่มนี้น่าจะซื้อหายน้อยลง

ตารางที่ 4.3 พฤติกรรมการซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจุบันท่านซื้อหวยใดต่อไปนี้	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อสลากกินแบ่งฯอย่างเดียว	1,214	30.35
ซื้อหวยได้ดินอย่างเดียว	1,198	29.95
ซื้อหวยและสลากกินแบ่งฯ	1,139	28.48
ไม่ซื้อทั้งหวยได้ดินและสลากกินแบ่งฯ	440	11
การพนันอื่นๆ (พนันบอล) อย่างเดียว	9	0.225
รวม	4,000	100

¹² สินทรัพย์เพื่อการลงทุนในงานวิจัยนี้ได้รวมหวยและสินทรัพย์ทางการเงินทุกประเภทที่เป็นการพนันไว้ด้วย เช่น พนันบอล

ตารางที่ 4.3 พฤติกรรมการซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

จำนวนปีที่ซื้อหวย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยซื้อ	450	11.25
น้อยกว่า 1 ปี	8	0.20
1 -10	2,357	58.93
11 - 20	916	22.90
21 - 30	222	5.55
31 - 40	43	1.08
มากกว่า 40	4	0.10
รวม	4,000	100
เหตุผลที่ท่านเลือกซื้อหวย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน	ร้อยละ
หวังเงินรางวัล/รวยทางลัด	4,408	46.63
ชอบเสี่ยงดวง/สนุก	2,026	21.43
ซื้อตามข่าว/ตามกระแส	265	2.80
ซื้อเพราะความเคยชิน	319	3.37
หาซื้อง่าย	2,410	25.49
อื่นๆ	25	0.260
รวม	9,453	100

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการซื้อและไม่ซื้อสินทรัพย์เพื่อการลงทุนด้วย Chi- square พบว่าตัวแปรทั้ง 2 ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า 0.05 แสดงว่าการซื้อหวยของคนไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ เนื่องจากหวยมีราคาถูกลงมาก เช่น หวยใต้ดิน เงิน 1 บาทก็สามารถซื้อได้ ดังนั้นกลุ่มคนที่ไม่ซื้อหวยหรือตราสารใดๆ น่าจะเกิดจากการที่ไม่ชอบเสี่ยงโชคมากกว่า

สำหรับกลุ่มที่มีการซื้อหวยใต้ดิน และหรือสลากกินแบ่งรัฐบาล พบว่ามีอยู่ร้อยละ 46.63 ที่หวังผลตอบแทนในการลงทุนซื้อหวย ส่วนกลุ่มที่ชอบเสี่ยงโชคมีเพียงร้อยละ 21.43 ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษานี้ได้พบว่ามียุคที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจนในการซื้อหวย เช่น ซื้อตามกระแส ซื้อเพราะมีคนขายหรือซื้อเพราะสงสารคนขายมีมากถึงร้อยละ 31.94 ของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่าในจำนวนผู้ซื้อหวยทั้งหมดนั้น ผู้ซื้อหวยใต้ดินและผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นคนละกลุ่มกัน และมีเพียงร้อยละ 28.5 ที่ซื้อทั้ง 2 ประเภท

ตารางที่ 4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อหวยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล

หน่วย: ร้อยละ

		สลากกินแบ่งรัฐบาล		รวม
		ไม่ซื้อ	ซื้อ	
หวยใต้ดิน	ไม่ซื้อ	11.22	30.35	41.57
	ซื้อ	29.95	28.5	58.43
รวม		41.2	58.8	100

2) สิ่งอ้างอิงตัวเลขในหวย

คนที่ซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่างใน กทม. มีพฤติกรรมที่ไม่แตกต่างจากการลงทุนทางการเงินทั่วไป เช่น การลงทุนในหุ้นสามัญ หรือตราสารอนุพันธ์ ที่ผู้ซื้อต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวหุ้นหรือตราสารที่จะซื้อในระดับหนึ่งก่อนตัดสินใจซื้อ ผู้ตัดสินใจซื้อหวยก็เช่นกัน คือมีการเลือกเลขหวยที่จะซื้อโดยอาศัยสิ่งอ้างอิงต่างๆ ซึ่งผลจากแบบสอบถามพบว่า ผู้ซื้อหวยส่วนใหญ่อาศัยความฝันของตนหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งอ้างอิงในการเลือกเลขหวย (ตารางที่ 4.5) ตัวอย่างของสิ่งบันดาลใจที่ได้จากแบบสอบถามได้แก่ การเลือกเลขที่ชอบ ให้เด็กหยิบให้ ใช้เลขทะเบียนรถ เลขที่บ้าน ฯลฯ เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหวยตามคนอื่นมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 41.10 แสดงว่าเป็นกลุ่มที่สามารถชักจูงให้เปลี่ยนพฤติกรรมการลงทุนได้ หากได้ข้อมูลเพียงพอ

ตารางที่ 4.5 สัดส่วนของผู้ซื้อหวยจำแนกตามสิ่งอ้างอิงที่ใช้

สิ่งอ้างอิงตัวเลข	ความฝัน	คนอื่นบอก	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	สิ่งบันดาลใจอื่นๆ	รวม
จำนวน (ร้อยละ)	38.51	41.10	10.17	10.22	100

ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่ามีการซื้อหวย พบว่าร้อยละ 88.90 ต้องการเลือกซื้อเลขที่ตนต้องการ โดยกลุ่มที่ยึดมั่นด้านตัวเลขที่ต้องการซื้อมีมากถึงร้อยละ 68.31 ของกลุ่มที่ซื้อหวย สำหรับกลุ่มนี้ หากไม่ได้เลขที่ตนต้องการจะไม่ซื้อ และมีอยู่ประมาณร้อยละ 20.59 ที่จะซื้อหรืออาจซื้อหวยถึงแม้ว่าจะไม่ได้เลขที่ตนต้องการซื้อ (ตารางที่ 4.6) พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หากต้องการให้คนกลุ่มนี้เปลี่ยนพฤติกรรมซื้อหวยมาซื้อตราสารทางการเงินอื่นแทน เช่น สลากออมทรัพย์ สลากที่ออกใหม่นี้ ต้องเลือกเลขได้จึงจะได้รับความนิยม

ตารางที่ 4.6 พฤติกรรมการเลือกเลขและการซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหวย

เวลาซื้อหวย เลือกเลขหรือไม่	ถ้าไม่มีเลขที่ต้องการจะซื้อหรือไม่			รวม
	ซื้อ	ไม่ซื้อ	อาจจะซื้อ	
เลือก	19.83	68.31	0.76	88.90
ไม่เลือก	10.06	0.65	0.39	11.10
รวม	29.89	68.96	1.15	100.00

3) ความถี่ในการซื้อหวย

ความถี่ในการซื้อหวยซึ่งรวมทั้งซื้อหวยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ร้อยละ 70.61 ตอบว่าซื้อทุกงวด คือซื้อเดือนละ 2 ครั้ง กลุ่มที่นานๆซื้อทีมีเพียงร้อยละ 4.19 ของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 4.7) สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะสะสมทรัพย์ด้วยวิธีการให้ลงเงินอย่างสม่ำเสมอเหมือนเช่นกลุ่มผู้มีรายได้ประจำ หากมีตราสารทางการเงินที่จูงใจ

ตารางที่ 4.7 ความถี่ในการซื้อหวยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล

ความถี่ในการซื้อ	จำนวนผู้ซื้อ		
	หวยใต้ดิน	สลากกินแบ่งรัฐบาล	รวม
2-3 เดือน/ครั้ง	5.58	5.88	11.47
ซื้อเดือนละครั้ง	7.21	6.52	13.73
ซื้อทุกงวด	35.25	35.36	70.61
ไม่แน่นอน	2.99	1.20	4.19
รวม	51.04	48.96	100.00

4.4 จำนวนเงินที่ซื้อหวยและแหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหวย

ในการพิจารณาถึงจำนวนเงินที่ซื้อหวยและหรือสลากกินแบ่งทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างในปีสำรวจ พบว่าส่วนใหญ่ใช้เงินในการซื้อคนละ 1,000 – 10,000 บาทต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนเงินที่ซื้อหอยต่อคนต่อปี

จำนวนเงินที่ซื้อหอย (บาท)	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
0	519	12.98
1 - 1000	335	8.38
1001-5000	1,565	37.13
5001-10000	871	21.78
10001 - 20000	549	13.73
20001-50000	147	3.68
> 50001	14	0.35
รวม	4,000	100

ในด้านจำนวนเงินที่ซื้อ ตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า ผู้ซื้อหอยได้กินใช้เงินเฉลี่ยเดือนละ 593 บาทหรือ 7,120 บาทต่อปี ในขณะที่ผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลมีการใช้เงินสูงกว่าเล็กน้อย คือเฉลี่ยเดือนละ 618 บาทหรือ 7,411 บาทต่อปี และในภาพรวมแล้วพอสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการซื้อหอยทั้งหอยได้กินและสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยเฉลี่ยแล้วเป็นเงินเดือนละ 600 บาทต่อคน หรือปีละ 7,210 บาท

ตารางที่ 4.9 จำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อหอย

เงินซื้อหอยเฉลี่ย	บาท/คน/ปี	บาท/คน/เดือน
หอยได้กิน	7,120	593
สลากกินแบ่ง	7,411	618
ทั้งหอยได้กินและสลากกินแบ่ง	7,106	592
รวมผู้ซื้อหอยและหรือสลากกินแบ่งรัฐบาล	7,210	600

ตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหอยนั้น มีเพียงร้อยละ 6.04 ที่กู้เงินมาซื้อหอย ส่วนใหญ่คือร้อยละ 74.77 ใช้เงินรายได้จากการทำงานมาซื้อ ในจำนวนนี้มีร้อยละ 71.31 ที่ซื้อทุกงวด ผู้ที่ใช้เงินรางวัลมาซื้อจะมีสัดส่วนของผู้ซื้อทุกงวดสูงที่สุดคือร้อยละ 88.03 ของกลุ่มนี้ รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่กู้เงินมาซื้อคือร้อยละ 78.11

ตารางที่ 4.10 แหล่งเงินที่ใช้ในการซื้อหอย และความถี่ในการซื้อ

ประเภทหอย	เงินเดือน/รายได้ จากการทำงาน	เงินที่เคยได้จากการ ถูกรางวัล	เงินที่กู้ยืมมา	อื่นๆ	รวม
หอยได้ดิน	35.91	9.85	3.78	0.02	49.55
สลากกินแบ่งรัฐบาล	36.31	8.37	2.05	0.03	46.76
อื่นๆ	2.55	0.90	0.20	0.03	3.69
รวม	74.77	19.12	6.04	0.08	100.00
ความบ่อยในการซื้อ หอย	เงินเดือน/รายได้ จากการทำงาน	เงินที่เคยได้จากการ ถูกรางวัล	เงินที่กู้ยืมมา	อื่นๆ	รวม
2-3 เดือน/ครั้ง	10.99	3.17	6.04	33.33	9.33
เดือนละครั้ง	13.24	7.69	14.34	0.00	12.30
ทุกงวด	71.31	88.03	78.11	66.67	74.67
อื่นๆ	4.47	1.10	1.51	0.00	3.70
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับผู้ที่มีเงินมาซื้อหอยนั้น แหล่งเงินที่ตามลำดับความสำคัญได้แก่ เพื่อนบ้าน/ญาติ คนเดินโพยและ เจ้ามือหอย ตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่กู้เงินมาซื้อหอยจะไม่ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายในการชักจูงให้มาซื้อตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า

ตารางที่ 4.11 แหล่งเงินกู้ของผู้ซื้อหอย

คนเดินโพย	เจ้ามือหอย	เพื่อนบ้าน/ญาติ	ไม่เลย	อื่นๆ	รวม
5.62	3.05	5.77	85.25	0.32	100.00

สำหรับกลุ่มที่ตอบว่าไม่มีเงินเหลือซึ่งมีอยู่ร้อยละ 10.48 ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า มีผู้ไม่มีเงินออมจริงเพียงร้อยละ 23.39 ส่วนใหญ่คือร้อยละ 76.61 ยังมีเงินซื้อหอยได้ดินและสลากกินแบ่ง

ตารางที่ 4.12 พฤติกรรมการซื้อหอยของผู้ตอบว่าไม่มีเงินออม

	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อหอยได้ดินและสลากกินแบ่ง	125	29.83
ซื้อสลากกินแบ่งอย่างเดียว	63	15.04
ซื้อหอยได้ดินอย่างเดียว	133	31.74
รวมจำนวนที่มีการซื้อทั้งหมด	321	76.61
ไม่ซื้อหอยได้ดินและสลากกินแบ่ง	98	23.39
รวม	419	100

4.5 ความเสี่ยงในการซื้อหอย

ถ้าคิดว่าการซื้อหอยเป็นการลงทุนทางการเงินประเภทหนึ่ง ในการพิจารณาถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนในการลงทุนในหอย ตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหอยนั้น มีผู้ที่เคยถูกรางวัลร้อยละ 42.6 โดยส่วนใหญ่จะถูกรางวัล 1-2 ครั้ง และผู้ที่ไม่เคยถูกรางวัลมีร้อยละ 57.4 ของผู้ซื้อในรอบ 1 ปี

ตารางที่ 4.13 สัดส่วนของผู้ถูกรางวัลจำแนกตามความถี่ที่ถูกรางวัลในรอบ 1 ปี

ความถี่ในการถูกรางวัล	ร้อยละ
ไม่เคยถูกรางวัล	57.4
ถูก 1 ครั้ง	25.3
ถูก 2 ครั้ง	11.2
ถูก 3 ครั้ง	3.3
ถูกมากกว่า 3 ครั้ง	2.8

ในการสอบถามถึงจำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ซื้อหอยได้ดิน และสลากกินแบ่งในรอบ 1 ปี และเปรียบเทียบกับจำนวนเงินรางวัลที่ได้รับในปีเดียวกัน พบว่ามีผู้ได้กำไรจากการลงทุนในหอยเพียงร้อยละ 14.25 ของผู้ซื้อ ได้เงินต้นคืนอย่างเดียว เท่าทุน ร้อยละ 1.69 และขาดทุนร้อยละ 84.06 ดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 สัดส่วนของผู้ได้ผลตอบแทนจากการซื้อหน่วยที่ดินและสลากกินแบ่งในรอบ 1 ปี

หน่วย: ร้อยละ

	กำไรจากหน่วย	ขาดทุน	เท่าทุน	รวม
ซื้อหน่วยที่ดินอย่างเดียว	10.68	87.56	1.75	100.00
ซื้อสลากกินแบ่งอย่างเดียว	13.59	85.01	1.40	100.00
ซื้อหน่วยและสลากกินแบ่งฯ	18.70	79.37	1.93	100.00
รวม	14.25	84.06	1.69	100.00

4.6 ลักษณะของหน่วยที่พึงปรารถนา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับลักษณะของหน่วยที่เป็นอยู่ปัจจุบัน คือ ได้รางวัลมากแม้ว่าจะไม่ได้เงินต้นคืนก็ยอม ร้อยละ 67.28 และมีเพียงร้อยละ 28.20 ที่ยินดีซื้อตราสารที่ได้รางวัลปานกลางแต่ได้เงินคืนบางส่วน ส่วนตราสารที่ให้เงินต้นคืนทั้งหมดหากไม่ถูกรางวัล แต่รางวัลไม่สูง ซึ่งเป็นลักษณะของสลากออมสิน/ออมทรัพย์ของไทยในปัจจุบันกลับมีผู้สนใจเพียงร้อยละ 4.53 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ลักษณะของหน่วยที่พึงปรารถนา

ถ้าเลือกได้ ท่านจะเลือกซื้อหน่วยที่มีลักษณะใดต่อไปนี้	ร้อยละ
ได้รางวัลมากแต่ไม่ได้เงินต้นคืน	67.28
ได้รางวัลน้อย แต่ได้เงินต้นคืน	4.53
ได้รางวัลปานกลาง แต่ได้เงินต้นคืนบางส่วน	28.20
รวม	100.00

4.7 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการซื้อสลากออมทรัพย์

เนื่องจากผู้วิจัยมีความเห็นว่าสลากออมทรัพย์ที่ออกโดยธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) มีลักษณะที่เชื่อมโยงระหว่างการเสี่ยงโชคและส่งเสริมการออม ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ แต่ผลจากการสำรวจนี้พบว่า สลากออมทรัพย์ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เพราะส่วนใหญ่ยังซื้อหน่วยที่ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล ตารางที่

4.16 แสดงให้เห็นว่ามีผู้เคยซื้อสลากออมทรัพย์เพียงร้อยละ 12.10 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ยังไม่รู้จักสลากออมทรัพย์สูงถึงร้อยละ 65.48

สำหรับผู้ซื้อสลากออมทรัพย์นั้น ร้อยละ 61.96 ตอบว่าซื้อเพราะเป็นการเสี่ยงโชค คำตอบนี้เป็นการยืนยันว่าการระดมเงินออมจากผู้มีรายได้น้อยนั้น จำเป็นต้องมีมิติของการเสี่ยงโชคเข้ามาช่วย เพราะผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้สนใจซื้อสลากออมทรัพย์เพราะเหตุผลด้านการออมมีเพียงร้อยละ 37.2 ของกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มที่ซื้อเพราะเห็นว่าเงื่อนไขของผลตอบแทนดีกว่าธนาคารร้อยละ 27.97 และกลุ่มที่ซื้อเพราะต้องการออมเงินร้อยละ 9.23

ในส่วนของผู้ไม่ซื้อสลากออมทรัพย์ ตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า เหตุผลสำคัญที่ไม่ซื้อเพราะไม่รู้จักสลากออมทรัพย์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่า รู้จักสลากออมทรัพย์ แต่ไม่ซื้อพบว่า ร้อยละ 23.65 ที่มีความเห็นว่าเงินรางวัลไม่จูงใจ และร้อยละ 27.58 เห็นว่าซื้อแล้วเงินจม

จากผลการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า มีผู้ซื้อหวยประมาณครั้งหนึ่งที่ไม่ชอบสลากออมทรัพย์ที่จำหน่ายในปัจจุบัน หากมีสลากรูปแบบใหม่ระหว่างสลากออมทรัพย์และหวย เพื่อให้ประชาชนที่ซื้อหวยหันมาซื้อสลากดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องก็ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการออมในระยะยาว

ตารางที่ 4.16 ข้อคิดเห็นด้านการซื้อสลากออมทรัพย์ของกลุ่มตัวอย่าง

ท่านเคยซื้อสลากออมทรัพย์ของธนาคารออมสินหรือ ธกส. หรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
เคยซื้อ	484	12.10
ไม่เคยซื้อเพราะไม่รู้จัก	2,619	65.48
รู้จักแต่ไม่ซื้อ	897	22.43
รวม	4,000	100.00
เหตุผลที่เลือกซื้อสลากออมทรัพย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน	ร้อยละ
มีโอกาสได้เสี่ยงโชค	443	61.96
เงื่อนไขของผลตอบแทนดีกว่าฝากธนาคาร	200	27.97
ต้องการออมเงิน	66	9.23
อื่นๆ	6	0.84
รวม	715	100.00
เหตุผลที่ไม่ซื้อสลากออมทรัพย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน	ร้อยละ
รางวัลไม่น่าสนใจ (รวมแจ็กพอตและอัตราดอกเบี้ย)	493	23.65
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสลากออมทรัพย์	989	47.43
ซื้อแล้วเงินจมใช้เวลาหลายปีกว่าจะได้เงินคืน	575	27.58
อื่นๆ	28	1.34
รวม	2,085	100.00

4.8 สรุป

1) ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายคือประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ในปี 2553 เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาค่ำกว่าระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพอิสระ หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน มีอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยแบ่งประชากรออกตามอาชีพเป็น 10 กลุ่มๆ ละ 400 คน สถานที่สำหรับจัดเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย 20 เขตจาก 50 เขตในกรุงเทพฯ เขตละ 200 ตัวอย่าง หรืออาชีพละ 20 คนต่อเขต รวม 4,000 ตัวอย่าง ร้อยละ 93.00 เป็นผู้มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 5,000-20,000 บาทต่อเดือน มีเพียงร้อยละ 10.48 ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าไม่มีเงินออม

2) พฤติกรรมในการซื้อหวยและสลากออมทรัพย์

- ร้อยละ 88.78 ของกลุ่มตัวอย่างมีการซื้อหวยได้ดินและ/หรือสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยเกือบทั้งหมดในกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ซื้อหวยอย่างต่อเนื่องมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป

- ร้อยละ 46.63 ของกลุ่มผู้ซื้อหวยเป็นการซื้อเพราะหวังผลตอบแทนในการลงทุน ร้อยละ 21.37 เป็นกลุ่มที่ชอบเสี่ยงโชค และที่เหลืออีกร้อยละ 31.91 เป็นการซื้อตามสภาพแวดล้อม เช่น ซื้อตามกระแส ซื้อเพราะมีคนขายหรือซื้อเพราะสงสารคนขาย โดยส่วนใหญ่คือร้อยละ 88.90 ต้องการเลือกเลขในการซื้อ

- ในด้านการซื้อหวย ร้อยละ 70.61 ตอบว่าซื้อทุกงวด คือซื้อเดือนละ 2 ครั้ง กลุ่มที่นานๆ ซื้อทีมีเพียงร้อยละ 4.19 ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนเงินที่ซื้อโดยเฉลี่ยปีละ 7,210 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ใช้เงินตนเองซื้อ รวมทั้งผู้ที่ตอบว่าไม่มีเงิน แต่ก็ยังมีเงินซื้อหวยโดยใช้เงินตนเอง

- มีผู้ที่ลงทุนซื้อสลากออมทรัพย์เพียงร้อยละ 12.10 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยเหตุผลที่ไม่ซื้อเพราะไม่รู้จักสลากออมทรัพย์มีมากถึงร้อยละ 65.48 และเหตุผลที่รู้จักแต่ไม่ซื้อ เกิดจากเงินรางวัลไม่จูงใจและซื้อแล้วเงินจม

3) ความเสี่ยงในการซื้อหวย

ในการสอบถามถึงจำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ซื้อหวยได้ดิน และสลากกินแบ่งในรอบ 1 ปี และเปรียบเทียบกับจำนวนเงินรางวัลที่ได้รับในปีเดียวกัน พบว่ามีผู้ได้กำไรจากการลงทุนในหวยเพียงร้อยละ 14.25 ของผู้ซื้อ ได้เงินต้นคืนอย่างเดียว (เท่าทุน) ร้อยละ 1.69 และขาดทุนร้อยละ 84.06

บทที่ 5

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออมระยะยาว

ในส่วนนี้เป็นการนำผลสำรวจที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการทดแทนการซื้อห่วยด้วยการซื้อสลากออมทรัพย์ โดยได้แบ่งผลการศึกษาดังกล่าวออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการประเมินจำนวนเงินที่ซื้อห่วยและเงินที่ผู้มีรายได้น้อยกว่าระดับปริญญาตรีชาว กทม. สามารถนำมาแปลงเป็นเงินออมระยะยาวได้ ส่วนที่ 2 เป็นการพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเปลี่ยนการซื้อห่วยมาเป็นตราสารที่เพิ่มเงินออมแทน ส่วนที่ 3 เป็นการพิจารณาถึงทางเลือกในการเปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออม และส่วนที่ 4 เป็นการนำเสนอผลการสำรวจถึงลักษณะของตราสารทางการเงินที่คาดว่าจะสามารถนำมาทดแทนห่วยได้

5.1 การประเมินจำนวนเงินที่ซื้อห่วยและเงินที่สูญหายไปของผู้เล่นห่วย

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการซื้อห่วยของประชากรใน กทม. จากกลุ่มตัวอย่าง พอสรุปได้ว่า ชาว กทม. ในกลุ่มผู้มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวนประมาณ 3.01 ล้านคน ผู้ซื้อสลากกินแบ่ง/ ห่วย จากผลการสำรวจมีร้อยละ 88.78 ของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นประชากรผู้เล่นห่วยได้ประมาณ 2.675 ล้านคน ดังนี้

ประชากรในกรุงเทพฯ ปี 2552	5.7	ล้านคน
สัดส่วนผู้เล่นห่วยร้อยละ	88.78	
ประชากรเป้าหมายในการสำรวจ	3.01	ล้านคน
จำนวนผู้ซื้อห่วยใน กทม.	2.67	ล้านคน
จำนวนเงินซื้อห่วยเฉลี่ย/คน/ปี	7,214	บาท

ผลจากการสำรวจดังแสดงในตารางที่ 4.3 ช่วยให้สามารถแบ่งประชากรเป้าหมายในการสำรวจคือชาว กทม. ที่มีความรู้ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ซื้อเฉพาะสลากกินแบ่งรัฐบาลร้อยละ 30.35 ของกลุ่มเป้าหมาย
2. กลุ่มที่ซื้อเฉพาะห่วยได้คืน ร้อยละ 29.95
3. กลุ่มที่ซื้อทั้งห่วยได้คืนและสลากกินแบ่งรัฐบาลร้อยละ 28.47
4. กลุ่มที่ไม่ซื้อทั้งห่วยได้คืนและสลากกินแบ่งรัฐบาลร้อยละ 11.22

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้คำนวณได้ว่าปริมาณเงินที่ซื้อหวยของชาวกทม. ต่อปีคือ 19,280 ล้านบาท ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 การประเมินเงินที่ซื้อหวย และเงินที่สูญหายไปของผู้ซื้อกลุ่มรากหญ้ากทม.

	จำนวนผู้ซื้อใน กทม.		เงินซื้อหวยเฉลี่ย (บาท)		เงินที่สูญหายจากผู้ซื้อ (ล้านบาท)
	(%)	จำนวน (คน)	ต่อคน/ปี	ต่อปี	ต่อปี
หวยได้คืน	29.95	901,495	7,120	6,418,644,400	1,604.66
สลากกินแบ่ง	30.35	913,535	7,411	6,770,207,885	1,692.55
ทั้งหวยได้คืนและสลากกินแบ่ง	28.48	857,248	7,106	6,091,604,288	1,522.90
รวมผู้ซื้อหวยและหรือสลากกินแบ่งฯ	88.78	2,672,278	7,214	19,280,456,573	4,880.11
ไม่ซื้อทั้งหวยได้คืนและสลากกินแบ่ง	11.22	337,722	0	0	0.00
รวม	100	3,010,000			

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลในกรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ : (1) ข้อมูลจำนวนผู้ซื้อใน กทม. มาจากการสำรวจ

(2) เงินที่สูญหายจากผู้ซื้อ (บาท) คำนวณจากร้อยละ 25 ของเงินซื้อหวยเฉลี่ยต่อปี

การซื้อหวยมิใช่ zero sum game ที่จำนวนเงินที่ผู้ถูกรางวัลเท่ากับจำนวนเงินของผู้ไม่ถูกรางวัลต้องจ่าย ในการคำนวณหาปริมาณเงินซื้อหวยที่กลุ่มตัวอย่างได้รับเงินรางวัล และสูญเสียเงินจากการซื้อหายนั้น งานวิจัยนี้ได้แบ่งเงินที่ขายหวยได้ออกเป็น 3 ส่วน คือ เงินรางวัลสำหรับผู้ถูกรางวัล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และส่วนที่เหลือคือเงินที่อยู่ในมือของเจ้ามือ ซึ่งอยู่ในมือของรัฐบาล (กองสลากกินแบ่งรัฐบาล) และเจ้ามือห่วยเถื่อน เงินส่วนนี้ถือว่าเป็นเงินของประชาชนที่ควรจะเป็นเงินออมในอนาคตมากกว่าจะเป็นรายได้ของกองสลากกินแบ่งฯ หรือเจ้ามือห่วยเถื่อน

ในการประเมินเงินส่วนที่สูญหายไปแก่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและเจ้ามือห่วยเถื่อนในงานวิจัยนี้ได้ประเมินโดยพิจารณาจากองค์ประกอบของเงินจาก 2 แหล่งดังนี้

1) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งรายรับ-รายจ่ายออกเป็น 3 ส่วน คือ เงินรางวัลร้อยละ 60 นำส่งเป็นรายได้แผ่นดินร้อยละ 28 และค่าใช้จ่ายในการบริหารร้อยละ 12 ทั้งนี้ข่อมหาความว่า เงินที่ประชาชนนำไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น จะมีเงินร้อยละ 28 ที่ย้ายจากกระเป๋าประชาชนผู้ซื้อไปอยู่ในมือรัฐบาล ส่วนจำนวนเงินอีกร้อยละ 12 ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและ

ค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายก็จะอยู่ในมือของผู้จัดจำหน่ายสลากกินแบ่ง เช่น สำนักงานฯ สลาก ผู้ขายส่งและผู้ขายปลีก

2) หวยใต้ดิน

การจำหน่ายหวยใต้ดินก็มีกระบวนการจัดส่งบริการการขายทั้งในรูปแบบของขายส่งและขายปลีกเช่นเดียวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล ในการประเมินปริมาณเงินที่ควรจะต้องแปลงเป็นเงินออมสำหรับหวยใต้ดินค่อนข้างยุ่งยากเนื่องจากเป็นธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย การประเมินปริมาณเงินในส่วนที่เป็นกำไรของเจ้ามือหวยใต้ดินนั้น งานวิจัยนี้ได้นำผลจากการทบทวนงานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของประกอบการศึกษาซึ่งช่วยให้พออนุมานได้ว่า กำไรส่วนนี้น่าจะอยู่ระหว่างร้อยละ 20-30 ของยอดเงินที่ซื้อหวยใต้ดิน และเพื่อให้มั่นใจว่าตัวเลขกำไรนี้อยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ งานวิจัยนี้ได้ลองเปรียบเทียบกำไรจากการจำหน่ายหวยบนดิน¹³ 3 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2547-2549 พบว่าสัดส่วนกำไรอยู่ระหว่าง 17-29 หรือเฉลี่ยร้อยละ 24.06

ตารางที่ 5.2 องค์ประกอบของค่าใช้จ่ายหวยบนดิน

	2549		2548		2547	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
เงินรางวัล	30.46	62.67	19.80	51.36	17.57	53.78
ค่าใช้จ่าย 20%	9.72	20.00	7.71	20.00	6.53	20.00
กำไรจากการจำหน่าย	8.43	17.33	11.04	28.64	8.57	26.22
รวม	48.60	100.00	38.56	100.00	32.67	100.00

หมายเหตุ: ค่าใช้จ่ายร้อยละ 20 เป็นค่าตอบแทนร้อยละ 12 ค่ารางวัลร้อยละ 2 ไปรษณีย์ร้อยละ 1 ภาษีการพนันร้อยละ 0.5 และค่าดำเนินการร้อยละ 4.5

ที่มา: รายงานการศึกษาเรื่อง “ปัญหาการจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัว”

จากข้อเท็จจริงข้างต้น ช่วยให้พอสรุปได้ว่าเงินที่สูญหายไปจากมือผู้ซื้อไปเป็นกำไรเจ้ามือหวยเถื่อนน่าจะอยู่ที่ร้อยละ 20-30 ในการประเมินจำนวนเงินที่จะสามารถนำมาแปลงเป็นเงินออมระยะยาวสำหรับงานวิจัยนี้จะใช้สัดส่วนร้อยละ 25 ของยอดซื้อหวย จากข้อสมมุติฐานข้างต้นได้ผลว่า เงินที่สูญหายจากมือประชากรเป้าหมายของงานวิจัยนี้อยู่ในมือของรัฐบาลและเจ้ามือหวยเถื่อนคือ 4,880.11 ล้านบาท

¹³ หวยบนดินคือสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัว ซึ่งออกโดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วง 2546-2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาการเล่นหวยใต้ดิน

ต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 5.1 หากเงินเหล่านี้มีการหมุนเวียนคืนกลับมาให้ผู้ซื้อทั้งหมดหรือบางส่วน เงินก้อนนี้จะเงินออมระยะยาวให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและการศึกษาน้อยในกทม.

5.2 การประเมินจำนวนเงินที่สามารถแปลงเงินห่วยเป็นเงินออมระยะยาว

ในการประเมินจำนวนเงินที่สามารถแปลงเงินห่วยเป็นเงินออมระยะยาว งานวิจัยนี้ได้ประเมินโดยใช้ สัดส่วนของค่าใช้จ่ายของทั้งห่วยบนดินและสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ได้ศึกษาไว้ในหัวข้อ 5.1 เป็นฐานในการตั้งสมมติฐานดังแสดงในตารางที่ 5.3 โดยแบ่งค่าใช้จ่ายในการออกห่วยเป็น 3 ส่วน

ส่วนแรกคือเงินรางวัลซึ่งถ้าพิจารณาจากการออกห่วยบนดิน และสลากกินแบ่งรัฐบาลแล้วเงินจำนวนนี้จะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 55 – 60 ของรายได้จากการขายห่วย

ส่วนที่ 2 คือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 12 – 20 โดยการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลจะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพียงร้อยละ 12 ในขณะที่การออกห่วยบนดินมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 แบ่งออกเป็นค่าตอบแทนกองสลากในการดำเนินการร้อยละ 12 ค่ารวจร้อยละ 2 ไปรษณีย์ร้อยละ 1 ภาษีการพนันร้อยละ 0.5 และค่าดำเนินการร้อยละ 4.5

ส่วนที่ 3 คือเงินกำไรจากการจำหน่ายซึ่งคือส่วนที่เหลือจาก 2 ส่วนแรก เงินส่วนที่ 3 นี้คือส่วนที่คาดว่าจะสามารถแปลงเป็นเงินออมระยะยาวได้ สัดส่วนของเงินส่วนที่ 3 นี้ขึ้นกับสมมติฐานที่กำหนดขึ้น โดยสมมติฐานที่ 1 เป็นการแบ่งสัดส่วนค่าใช้จ่ายเงินห่วยโดยให้ส่วนที่เป็นกำไรมีสัดส่วนสูงสุดเพื่อจะได้นำส่วนนี้มาแปลงเป็นเงินออมได้มากที่สุด และให้ข้อสมมติที่ 2 เป็นข้อสมมติที่กำหนดให้เงินส่วนใหญ่ใช้ไปในด้านการให้รางวัลและเป็นค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ เพื่อชักจูงให้ผู้ซื้อห่วยหันมาซื้อตราสารทางการเงินใหม่ให้มากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ข้อสมมติฐานการกำหนดสัดส่วนค่าใช้จ่ายและเงินรางวัลสำหรับตราสารใหม่

สัดส่วนค่าใช้จ่าย	ห่วยบนดิน*	สลากกินแบ่งรัฐบาล	สมมติฐานที่ 1	สมมติฐานที่ 2
เงินรางวัล	55%	60%	55%	60%
ค่าใช้จ่ายดำเนินการ	20%	12%	12%	20%
กำไรจากการจำหน่าย	25%	28%	33%	28%
รวม	100%	100%	100%	100%

หมายเหตุ: * เป็นตัวเลขที่ประมาณการจากตารางที่ 5.2

5.3 การพิจารณาถึงลักษณะของตราสารที่จะนำมาเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออม

ในการศึกษาเพื่อเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินอมนั้น จำเป็นต้องพิจารณาหาตราสารทางการเงินอื่นให้ผู้มีฐานะยากจนซื้อแทนการซื้อหยวน ตราสารทางการเงินที่มีอยู่ในตลาดการเงินของไทยในปัจจุบัน เช่น พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้เอกชน เงินฝากประจำ หุ้นสามัญ หน่วยลงทุน ย่อมไม่ใช่ทางเลือกที่ผู้ออมรายได้น้อยและการศึกษาน้อยจะนำเงินที่ซื้อหยวนไปลงทุนได้ เพราะมีเช่นนั้นการซื้อหยวนคงไม่แพร่หลายมากในภาวะปัจจุบัน ทางเลือกในการลงทุนตราสารทางการเงินที่มีความเสี่ยงน้อยกว่าหยวน และให้ผลตอบแทนที่แน่นอนกว่า และ ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าถึง เช่น เงินฝากประจำ สลากออมทรัพย์ต่างๆ (สลากออมสิน สลากออมทรัพย์) กลับได้รับความสนใจน้อยจากกลุ่มตัวอย่าง แสดงว่าควรมีการคิดค้นตราสารทางการเงินในรูปแบบใหม่ที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการถือมากกว่าหยวน

5.3.1 หลักในการเลือกตราสารเพื่อเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออม

การศึกษาเพื่อสร้างตราสารทางการเงินใหม่ที่คาดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความประสงค์จะลงทุนนั้น วิธีการคือ ศึกษาถึงจุดด้อยของสลากออมทรัพย์ที่ทำให้ไม่นิยมซื้อกัน โดยใช้สลากออมสิน และสลากออมทรัพย์ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งกำลังจำหน่ายในช่วงทำแบบสอบถามเป็นกรณีศึกษา และสร้างตราสารทางการเงินรูปแบบใหม่ที่ไม่มีจุดด้อยของสลากออมทรัพย์เดิม และเพื่อให้เป็นการง่ายในการอ้างอิงถึง งานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “สลากออมทรัพย์” แทนสลากที่ออกโดยธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ในการเปรียบเทียบถึงเหตุผลที่ทำให้คนกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อหยวนหรือซื้อสลากออมทรัพย์นั้น ผลจากแบบสอบถามดังแสดงในตารางที่ 5.3 สรุปได้ว่าสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายซื้อสลากออมทรัพย์มีอยู่ 1 ข้อที่เป็นเหตุผลเดียวกับการซื้อหยวนคือ “มีโอกาสได้เสี่ยงโชค” โดยมีผู้ตอบข้อนี้มากถึงร้อยละ 61.96 ของกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อสลากออมทรัพย์ ซึ่งมีสัดส่วนพอๆกับกลุ่มที่ซื้อหยวนเพื่อเสี่ยงโชค และหวังรวยทางลัดคือร้อยละ 68.06 และมีเพียงร้อยละ 37.2 ของกลุ่มสลากออมทรัพย์ ที่ซื้อเพราะเหตุผลด้านการออม แสดงให้เห็นว่าตราสารที่จะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมคนเล่นหยวนได้ง่ายต้องมีลักษณะเสี่ยงโชค แต่สลากออมสินก็มีลักษณะเสี่ยงโชค เหตุใดจึงมีผู้นิยมซื้อไม่มาก ผลจากแบบสอบถามพบว่า ภาวการณ์ของการซื้อสลากออมทรัพย์แล้วรายนั้นมีน้อยกว่าซื้อหยวน ทั้งๆที่สลากออมทรัพย์ในระยะหลังนี้ได้มีจัดตั้งเงินรางวัลสูงไม่แพ้สลากกินแบ่งรัฐบาล เช่น สลากออมสินพิเศษ 5 ปีที่เพิ่งเปิดขายเมื่อต้นปี 2553 ได้ให้รางวัลที่ 1 มากถึง 4 รางวัลๆละ 5 ล้านบาท สลากออมสินพิเศษงวดที่ 32 รางวัลที่ 1 มีมูลค่ามากถึง 10 ล้านบาท เป็นต้น ผลจากแบบสอบถามพบว่าร้อยละ 47.43 ของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้มีรายได้และเงินเดือนน้อย) ให้เหตุผลที่ไม่ซื้อสลากออมทรัพย์เพราะยังขาดความรู้เกี่ยวกับสลากออมทรัพย์ โดยไม่ทราบว่าจะซื้อที่ไหน เข้าใจผิดว่าต้องใช้เงินก้อนโตไปซื้อ และยังคงคิดว่ารางวัลเงินแจ็กพ็อตไม่น่าสนใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ธนาคารผู้รับผิดชอบด้านนี้ควรหาวิธีประชาสัมพันธ์วิธีที่จะเข้าถึงคนจนได้มากกว่านี้

ตารางที่ 5.4 เหตุผลการซื้อและไม่ซื้อสลากออมทรัพย์

เหตุผลที่เลือกซื้อหวย	ร้อยละ	เหตุผลที่เลือกซื้อสลากออมทรัพย์	ร้อยละ	เหตุผลที่ไม่ซื้อสลากออมทรัพย์	ร้อยละ
มีโอกาสได้เสี่ยงโชค	21.43	มีโอกาสได้เสี่ยงโชค	61.96	รางวัลไม่น่าสนใจ (รวมแจ็กพอตและอัตราดอกเบี้ย)	23.65
หวังเงินรางวัล/รวยทางลัด	46.63	เงินใจของผลตอบแทนดีกว่าฝากธนาคาร	27.97	ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสลากออมทรัพย์	47.43
ซื้อตามแรงชักจูง	31.68	ต้องการออมเงิน	9.23	ซื้อแล้วเงินจมใช้เวลาหลายปีกว่าจะได้เงินคืน	27.58
อื่นๆ	0.26	อื่นๆ	0.84	อื่นๆ	1.34
รวม	100.00	รวม	100.00	รวม	100.00

เพื่อให้ได้รูปแบบสลากออมทรัพย์ที่คาดว่าผู้มีรายได้น้อยน่าจะให้ความสนใจซื้อแทนหางานวิจัยนี้ได้กำหนดรูปแบบสลากออมทรัพย์ขึ้นมา 2 รูปแบบ ดังแสดงในตารางที่ 5.5 โดยรูปแบบที่ 1 ได้กำหนดให้เป็นรูปแบบของหวยใต้ดิน และรูปแบบที่ 2 ให้เป็นรูปแบบของสลากออมสิน ผลจากแบบสอบถามพบว่าเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบหลักเกณฑ์การออกสลากออมทรัพย์ทั้ง 2 รูปแบบทั้งในด้านผลตอบแทนและความเสี่ยงแล้ว ปรากฏว่ามีจำนวนตัวอย่างที่เลือกซื้อสลากออมทรัพย์รูปแบบที่ 2 ในสัดส่วนเพิ่มขึ้น จากเดิมร้อยละ 12.11 (ตารางที่ 5.3) เป็นร้อยละ 20.85 แสดงว่าหากได้ข้อมูลมากขึ้น ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออมก็ย่อมเพิ่มขึ้นได้

ตารางที่ 5.5 ลักษณะของตราสารทางการเงินที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

คุณลักษณะสลาก	สลากออมทรัพย์ ก	สลากออมทรัพย์ ข
ราคารหน่วยละ	ไม่มีขั้นต่ำ	ขั้นต่ำ 50
การเลือกเลขที่ต้องการ	ได้	ไม่ได้
ช่องทางจำหน่าย	ตัวแทนจำหน่าย	ธนาคาร
ผลตอบแทนที่เป็นดอกเบี้ย	ไม่คืนเงินต้น แต่ให้เงินรางวัลสูง	ได้ดอกเบี้ยร้อยละ 0.33 ต่อปี มีเงินรางวัลปานกลาง และได้เงินต้นคืนครบ
อายุสลาก	ไม่มีกำหนด	3 ปี
ความถี่ในการออกรางวัล	2 ครั้งต่อเดือน	1 ครั้ง/เดือนจนครบ 3 ปี

5.3.2 ลักษณะของตราสารทางการเงินที่พึงประสงค์

การศึกษาข้างต้นนำมาซึ่งผลสรุปว่าตราสารที่น่าจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อขายมาเป็นตราสารทางการเงินที่ได้เงินต้นคืนนั้น ควรมีลักษณะระหว่างหวายได้คืนผสมกับสลากออมทรัพย์ และเพื่อให้มีผลทางการตลาด ควรใช้ชื่อสลากใหม่ให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจ เช่น “ หวยคืนเงินต้น” หรือ “สลากเพื่อวัยเกษียณ” และควรมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) หลักเกณฑ์การจ่ายผลตอบแทน

มีลักษณะเชิงโชค เพราะผลจากการทบทวนวรรณกรรมและจากรายงานการวิจัยในบทที่ 2 ทำให้ทราบว่าคนจนผู้มีรายได้น้อยนิยมเสี่ยงโชคมากกว่าผู้มีรายได้น้อย เพราะอัตราประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการได้เงินจากการเสี่ยงโชคมีลักษณะค่อนข้างชัน การได้รับดอกเบียเงินฝากในอัตราตลาดคือร้อยละ 1-2 ย่อมไม่จูงใจให้ออม สำหรับผู้มีรายได้น้อย

2) เงินขั้นต่ำในการซื้อ

เงินขั้นต่ำในการซื้อควรอยู่ที่ 10 บาท ให้เท่ากับหน่วยลงทุน เพราะเหตุผลหนึ่งของการซื้อหวายได้คืนคือซื้ออย่างต่ำ 1 บาท แต่ถ้าให้ตราสารใหม่ใช้เงินซื้อเพียง 1 บาทอาจมีปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายที่สูง และทำให้ผู้ซื้อได้ผลตอบแทนต่ำลง และแก้ปัญหาการขาดสภาพคล่อง เพราะนำเงินก้อนใหญ่ไปซื้อ

3) ความถี่ในการออกรางวัล

ความถี่ในการออกรางวัลควรใช้เกณฑ์เดียวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล คือ 2 ครั้งต่อเดือน โดยใช้เลขเดียวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล เพราะถ้ามีการออกเลขใหม่ อาจมีผู้ดัดแปลงเป็นหวยประเภทใหม่ ดังเช่นการมีหวยออมสิน ซึ่งใช้เลขจากการออกสลากออมสินมาอ้างอิง

4) โอกาสในการถูกรางวัล

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกรางวัลตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไปมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 42.6 แต่เมื่อศึกษาถึงจำนวนผู้ได้กำไรจากการซื้อหวายในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่ามีผู้ได้กำไรจากการซื้อหวายเพียง 15 คนใน 100 คน ที่เหลืออีกร้อยละ 85 ซึ่งมีทั้งผู้เคยถูกรางวัลและไม่เคยถูกรางวัลคนกลุ่มนี้ถึงแม้ว่าจะถูกรางวัล แต่เมื่อเปรียบเทียบกับเงินต้นที่จ่ายไปในรอบ 1 ปี พบว่าขาดทุน ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีความถี่ในการซื้อหวายสูงถึง 12-24 ครั้งในรอบ 1 ปี ในขณะที่ความถี่ในการถูกรางวัลนั้นส่วนใหญ่ถูกเพียง 1-2 ครั้งในรอบ 1 ปี หากสามารถหาตราสารทางการเงินที่คนใน กทม. พอใจที่จะลงทุนได้เหมือนหวาย โดยคืนเงินต้นบางส่วนให้แก่ผู้ถือ จำนวนเงินที่เคยสูญหายไป

กับการซื้อหวยก็จะกลับมาเป็นเงินออมระยะยาวของผู้ถือได้ นอกจากนั้นการระดมเงินที่มีลักษณะสม่ำเสมอ ก็มีความเป็นไปได้ เพราะพบว่ามีการซื้อหวยเป็นประจำทุกเดือนมากถึงร้อยละ 85 ของกลุ่มผู้ซื้อ

โอกาสการถูกรางวัล ควรใช้เกณฑ์การถูกรางวัลเช่นเดียวกับสลากกินแบ่งรัฐบาลคือมี โอกาสถูกรางวัลเพียง 1 ครั้งต่อการซื้อ 1 งวด เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ

5) อายุสลากและการคืนเงินต้น

กำหนดคืนเงินต้นเมื่อผู้ซื้อที่มีอายุครบ 60 ปีพร้อมผลตอบแทนจากการนำเงินกองทุนนี้ไป ลงทุน หากเสียชีวิตก่อนอายุ 60 ปีจะไม่ได้เงินคืน แต่ให้นำเงินนั้นสมทบเข้ากองทุน ทั้งนี้เพื่อลดค่าใช้จ่าย เรื่องการจัดสรรเป็นมรดก วิธีนี้ผู้ซื้อไม่น่าคิดว่าตัวเองเสียประโยชน์ เพราะโดยปกติการซื้อหวยก็ไม่ได้เงิน ต้นคืนอยู่แล้ว เงินที่จัดสรรคืนให้นำจะถือว่าเป็นเงินสวัสดิการของภาครัฐที่ช่วยผู้เกษียณอายุ

จำนวนเงินต้นที่จะคืนให้แก่ผู้ซื้อคือกำไรจากการจำหน่ายตราสาร ซึ่งงานศึกษานี้ได้แบ่ง ออกเป็น 2 ทางเลือก ดังแสดงในตารางที่ 5.3 ซึ่งมีวงเงินร้อยละ 20-33 ของเงินต้นที่ซื้อ การที่ไม่เสนอให้ คืนเงินต้นครบเต็มจำนวน เพราะเงินส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 55-60 ได้คืนไปในรูปของรางวัลแล้ว

6) การเลือกเลข

ผลจากจัดเก็บข้อมูลพบว่าร้อยละ 68.95 ของกลุ่มผู้ซื้อต้องการเลือกเลขของตัวเอง และ หากไม่ได้เลขที่ต้องการก็จะไม่ซื้อ ด้วยเงื่อนไขนี้ทำให้สลากออมทรัพย์ในปัจจุบันเกิดจุดด้อยที่ไม่สามารถ ดึงให้คนกลุ่มนี้เข้ามาซื้อได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการจูงใจให้มีผู้สนใจซื้อหวย/สลากคืนเงินต้น ควรหาวิธีบริหาร จัดการให้ผู้ซื้อสามารถเลือกเลขได้ วิธีการนี้น่าจะถือว่ายุติธรรม เพราะคนซื้อตราสารทางการเงินต่างๆ เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้ หน่วยลงทุน ฯลฯ ต่างก็มีสิทธิ์เลือกตราสารที่ตนต้องการทั้งสิ้น

7) ช่องทางจำหน่าย

ช่องทางการจำหน่ายหวย/สลากคืนเงินต้นควรผ่านตัวแทนจำหน่ายเช่นเดียวกับหวยได้ดิน และสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือตัวแทนจำหน่ายอื่นที่หาง่ายเช่น ร้านค้าปลีกแบบ 7-Eleven การขายผ่าน ธนาคารผู้ออกสลากอาจมีปัญหา เพราะกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้น้อยมักไม่คุ้นเคยกับการเข้าธนาคาร

8) หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

ควรเป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น ธนาคารภาครัฐที่เคยรับผิดชอบการออกสลากออมทรัพย์อยู่ แล้ว หรือหน่วยงานอื่นตามที่กระทรวงการคลังเห็นควร

ตารางที่ 5.6 การเปรียบเทียบลักษณะของหอยคืนเงินต้นกับหอยใต้ดิน สลากกินแบ่งรัฐบาล และสลากออมสิน

ลักษณะของสลาก	หอยใต้ดิน	สลากกินแบ่งรัฐบาล	สลากออมสิน	หอย/สลากคืนเงินต้น
หลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทน	เสี่ยงโชค	เสี่ยงโชค	เสี่ยงโชค	เสี่ยงโชค
ราคาหน่วยละ	ไม่มีขั้นต่ำ	ขั้นต่ำ 40 บาท	ขั้นต่ำ 50 บาท	ขั้นต่ำ 10 บาท
ความถี่ในการซื้อ	ตามสมัครใจ	ตามสมัครใจ	ตามสมัครใจ	ตามสมัครใจ
การเลือกเลขที่ต้องการ	ได้	ได้แต่มีข้อจำกัด	ไม่ได้	ได้
ช่องทางจำหน่าย	ตัวแทนจำหน่าย	ตัวแทนจำหน่าย	ธนาคารผู้ออกสลาก	ตัวแทนจำหน่าย และธนาคารผู้ออกสลาก
ผลตอบแทน	ไม่คืนเงินต้น แต่ให้เงินรางวัลเป็นจำนวนเท่าของมูลค่าที่แทง	ไม่คืนเงินต้น รางวัลที่ 1 ได้ 2.0 ล้านบาท	ได้ดอกเบี้ยร้อยละ 0.33 ต่อปี มีเงินรางวัลปานกลางและได้เงินต้นคืนครบ	ให้รางวัลสูงเท่าสลากกินแบ่ง
อายุสลาก	เฉพาะ 1งวด (15 วัน)	เฉพาะ 1งวด (15 วัน)	3 ปี	เมื่อผู้ซื้ออายุครบ 60 ปี
ความถี่ในการออกรางวัล	2 ครั้งต่อเดือน	2 ครั้งต่อเดือน	1 ครั้ง/เดือนจนครบ 3 ปี	เท่าสลากกินแบ่งรัฐบาล
โอกาสถูกรางวัล	เฉพาะ 1งวด	เฉพาะ 1งวด	ทุกงวดตามอายุสลาก	เฉพาะ 1งวด
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	เจ้ามือหวยเถื่อน	สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล	ธนาคารออมสินและธนาคาร ธกส.	- ธนาคารภาครัฐ - หน่วยงานตามที่กระทรวงการคลังมอบหมาย
การคืนเงินต้น	ไม่คืน	ไม่คืน	เต็มจำนวน	ร้อยละ 20-33 ของเงินต้น

5.4 กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเปลี่ยนการซื้อหอยมาเป็นตราสารที่เพิ่มเงินออม

เงินที่หายไปกับหอยนับเป็นความสูญเปล่า และสมควรดำเนินการแก้ไขโดยเปลี่ยนเงินที่นำไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหอยใต้ดินเป็นเงินออมระยะยาวของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ตัวบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนเงินหอยเป็นเงินออมนั้น งานวิจัยนี้ได้ใช้พฤติกรรมการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรที่จะบ่งชี้ว่าตัวอย่างใดมีความพร้อมในการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการซื้อหอยมาเป็นตราสารทางการเงินอื่นทดแทนได้บ้าง พฤติกรรมที่พิจารณาจะมี 3 มิติ คือ แรงจูงใจหลักในการซื้อหอย ความบ่อยในการซื้อหอย และแหล่งเงินที่ใช้ซื้อหอย จากการศึกษาพฤติกรรมการศึกษาซื้อหอยใน กทม. ของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมาย สามารถจำแนกพฤติกรรมการซื้อหอยในแต่ละมิติออกได้ดังนี้

แรงจูงใจหลักในการซื้อหวย	ความบ่อยในการซื้อหวย	แหล่งเงินซื้อหวย
- หวังผลตอบแทน	- 2-3 เดือน/ครั้ง	- เงินเดือน/รายได้จากการทำงาน
- หวังความสนุกจากการเสี่ยงโชค	- เดือนละครั้ง	- เงินที่เคยได้จากการถูกรางวัล
- ซื้อเพราะสภาพแวดล้อมอำนวย	- ทุกงวด	- เงินที่กู้ยืมมา
- ซื้อเพราะความสงสารคนขาย	- ไม่แน่นอน	- เงินออม/เงินญาติ

ในงานวิจัยนี้ กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมจากการซื้อหวยมาเป็นตราสารทางการเงินที่เพิ่มเงินออมแทนนั้นควรมีลักษณะต่อไปนี้

- ก. แรงจูงใจในการซื้อหวยก็เพื่อต้องการได้ผลตอบแทนหรือซื้อเพราะถูกชักจูงมากกว่าที่จะซื้อเพราะเห็นการซื้อหวยเป็นเกมเสี่ยงโชค
- ข. เป็นผู้ที่มีความถี่ในการซื้อหวยอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจเป็นการซื้อทุกงวด ทุกเดือน หรือทุกไตรมาส
- ค. ซื้อด้วยเงินส่วนตัวมิใช่จากการกู้ยืม เพราะผู้ที่กู้ยืมเงินมาซื้อหวยน่าจะเป็นผู้ไม่มีเงินออมอยู่แล้ว

ตารางที่ 5.7 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับโครงการในการเปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออมทั้ง 3 มิติคือ มีความสม่ำเสมอในการซื้อหวย ใช้เงินตนเองและแรงจูงใจในการซื้อคือหวังผลตอบแทน มิใช่เพื่อความสนุกจากการเสี่ยงโชคมีอยู่ร้อยละ 69.78 ของกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหวยได้คืน/สลากกินแบ่งรัฐบาล

ตารางที่ 5.7 สัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออม

หน่วย: ร้อยละ

	รวมความบ่อยกลุ่มหวังเงินรางวัล			รวมกลุ่มหวังรางวัล	อื่นๆ	รวม
	ไม่เคยซื้อ	ซื้อประจำ	ซื้อเป็นครั้งคราว			
ไม่ได้กู้เงินคนอื่น	11.00	69.78	2.88	83.65	1.53	85.18
รวม	0.00	6.05	0.10	6.15	8.68	14.83
	11.00	75.83	2.98	89.80	10.20	100.00

5.5 การประเมินจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้จากการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว

เงินที่ประชาชนนำไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหน่วยได้คืน บทความนี้ถือว่าส่วนหนึ่งของเงินเหล่านี้เป็นการลงทุนทางการเงินของประชาชนกลุ่มที่มีรายได้น้อยดังเหตุผลที่ได้นำเสนอไว้แล้ว การที่รัฐบาลปล่อยให้ประชาชนผู้มีความรู้และยากจนนำเงินไปลงทุนในตราสารทางการเงินที่ผลตอบแทนเป็นลักษณะเสี่ยงโชค และมีความเสี่ยงสูงเช่นนี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้ที่มีรายได้น้อยยิ่งจนลงขาดเงินออมเมื่อวัยชรา อันเป็นภาระที่รัฐบาลต้องดูแลในระยะยาว หากสามารถสร้างตราสารทางการเงินใหม่ที่คืนเงินต้นให้แก่ประชาชน โดยแบ่งผลตอบแทนจากเงินดังกล่าวเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเพื่อเป็นเงินรางวัลแบบสลากกินแบ่งหรือสลากเลขท้าย ส่วนที่ 2 เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหาร และส่วนที่ 3 คือส่วนของเงินกำไร เงินส่วนที่ 3 นี้รัฐบาลควรนำไปบริหารในรูปกองทุน และคืนผลตอบแทนจากการลงทุนพร้อมเงินต้นของส่วนที่ 3 เมื่อผู้ซื้อเมื่ออายุครบ 60 ปี ดังเช่นกองทุนเพื่อวัยเกษียณอายุทั่วไป เช่นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประชาชนผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนหนึ่งก็จะสามารถมีเงินออมเมื่อวัยชราของตนเอง และพึงสวัสดิการภาครัฐน้อยลง

เงินออมที่เพิ่มขึ้นในส่วนนี้ น่าจะถือว่าเป็นเสาหลักที่ 3 คือ เป็นการออมเพื่อวัยชราโดยสมัครใจ ในขณะที่ผู้ที่ออมในกองทุน RMF หรือ LTF ได้รับการยกเว้นเงินภาษีเงินได้ส่วนบุคคลตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ผู้ออมกลุ่มที่แปลงเงินหยวนเป็นเงินออมก็น่าจะได้รับการลดหย่อนภาษีเช่นกัน แต่จะใช้กฎหมายเดียวกันหรือไม่สมควรมีการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยนี้

5.5.1 ข้อสมมุติฐาน

ในการประเมินผลที่คาดว่าจะได้จากการเปลี่ยนเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว งานวิจัยนี้ได้คำนวณหาจำนวนเงินออมที่คาดว่าจะได้เพิ่มขึ้นหากผู้ซื้อหน่วยจะได้เงินต้นคืนเป็น 4 ช่วงคือ 10 ปี, 20 ปี, 30 ปี และ 40 ปี โดยใช้ Future Valuation Model แบบทบต้น และตั้งข้อสมมุติในการคำนวณดังนี้

- 1) ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้จากการลงทุนในระยะยาว ได้กำหนดไว้ 3 อัตรา คือ ร้อยละ 1, 3 และ 5 ต่อปี
- 2) การประเมินปริมาณเงินในกองทุน เป็นการประเมินโดยสมมุติว่ามีการซื้อสลากออมทรัพย์ เพิ่มทุกปีในจำนวนเงิน 7,214 บาทต่อคนจนครบอายุการถ่ายทอด โดยกำหนดอายุการถ่ายทอดไว้ 4 ช่วงคือ 10 ปี, 20 ปี, 30 ปี และ 40 ปี เนื่องจากผลแบบสอบถามได้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ซื้อหน่วยได้มีการซื้ออย่างต่อเนื่องในช่วง 10-40 ปี ดังแสดงในตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 จำนวนปีซื้อหวยของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนปีซื้อหวย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคยซื้อ	440	11
น้อยกว่า 1 ปี	18	0.45
1-10 ปี	2357	58.92
11-20 ปี	916	22.9
21-30 ปี	222	5.55
31-40 ปี	43	1.075
มากกว่า 40 ปี	4	0.1
รวม	4000	100

- 3) บุคคลเป้าหมายที่คาดว่าจะสามารถชวนมาร่วมโครงการ “เปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออม” คือกลุ่มที่มีลักษณะ 4 ประการคือ เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 60 ปี ซื้อหวยสม่ำเสมอ ใช้เงินส่วนตัวและหวังผลตอบแทนเป็นเป้าหมายหลัก ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 5.7 พบว่าคนกลุ่มนี้มีสัดส่วนร้อยละ 69.78 ของประชากรเป้าหมาย (3.01 ล้านคน) โครงการนี้ก็จะจะมีผู้มีคุณลักษณะเข้าร่วมโครงการ 2.1 ล้านคน
- 4) หากบุคคลเป้าหมายทุกคนเข้าร่วมโครงการ โดยสมมติให้ทุกคนซื้อหวย/สลากกินเงินต้นเฉลี่ยคนละ 7,214 บาทต่อปี เงินที่จะเข้าสู่โครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออม” จะเท่ากับ 15,149.40 ล้านบาท

ตารางที่ 5.9 สรุปจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้ในโครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออม”

ประชากรในกรุงเทพฯ ปี 2552	5.7	ล้านคน
ประชากรเป้าหมายใน กทม.	3.0	ล้านคน
สัดส่วนกลุ่มเป้าหมาย*	69.78%	
จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	2.10	ล้านคน
เงินซื้อหวยเฉลี่ย/คน/ปี	7,214	บาท
จำนวนเงินที่คาดว่าจะเข้าโครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออม”	15,149.40	ล้านบาท

หมายเหตุ: * หมายถึงประชากรที่อาศัยในกทม. มีอายุ 18-75 ปี และมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและมีพฤติกรรมซื้อหวยสม่ำเสมอ โดยหวังผลตอบแทนเป็นเป้าหมายหลัก และใช้เงินส่วนตัวในการซื้อ

5.5.2 ขนาดเงินกองทุนโครงการ “แปลงเงินห่วยเป็นเงินออม”

ในการประมาณการขนาดเงินกองทุน และเงินต้นที่ผู้ร่วม “โครงการห่วย/สลากคิ่นเงินต้น ” จะได้รับคืนเมื่อผู้เข้าร่วมมีอายุครบ 60 ปี งานวิจัยนี้ได้นำค่าเฉลี่ยเงินซื้อห่วยของกลุ่มตัวอย่างคือ 7,106 บาท/คน/ปี มาเป็นฐานในการคำนวณ

ผลการคำนวณในตารางที่ 5.8 แสดงให้เห็นว่า หากมีการนำเงินที่ซื้อห่วยมาเข้าโครงการ “แปลงเงินห่วยเป็นเงินออม” โดยลงเงินซื้อ “ห่วย/สลากคิ่นเงินต้น” แทนห่วยอย่างสม่ำเสมอให้เหมือนตอนซื้อห่วยอย่างต่อเนื่อง 10 ปี ตามสมมติฐานที่ 1 เงินกองทุนนี้จะมีขนาด 31,698 – 38,103 ล้านบาทเมื่อครบปีที่ 10 หากสามารถบริหารกองทุนให้ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 1-5 ต่อปี และในปีที่ 40 กองทุนนี้จะมีขนาด 148,115 - 365,970 ล้านบาท หากมีการกันเงินส่วนที่เป็นกำไรได้มากถึงร้อยละ 33 ดังแสดงในตารางที่ 5.7 เงินกองทุนนี้จะใหญ่กว่าสมมติฐานที่ 1 ประมาณ 1.65 เท่า

ตารางที่ 5.10 การประมาณค่าผลตอบแทนจากเงินกองทุน “แปลงเงินห่วยเป็นเงินออม”

รายการ	ระยะเวลา	อัตราผลตอบแทนต่อปี	ตัวคูณ	สมมติฐานที่		
				1	2	
1	จำนวนผู้ร่วมโครงการ (ล้านคน)			2.1		
2	เงินลงทุนในสลากออมทรัพย์เฉลี่ย/คน/ปี(บาท)			7,214		
3	เงินลงทุนต่อปี(ล้านบาท)			15,149		
4	เงินเข้ากองทุนสลากออมทรัพย์			20%	33%	
	(ล้านบาทต่อปี)			3,030	4,999	
5	เงินลงทุน (ล้านบาท)					
		10 ปี	1%	10.462	31,698	52,301
			3%	11.463	34,731	57,305
			5%	12.577	38,106	62,875
		20 ปี	1%	22.019	66,713	110,077
			3%	26.87	81,411	134,328
			5%	33.066	100,183	165,303
		30 ปี	1%	34.784	105,389	173,891
			3%	47.575	144,143	237,836
			5%	66.438	201,294	332,135
		40 ปี	1%	48.886	148,115	244,389
			3%	75.401	228,450	376,942
			5%	120.79	365,970	603,850

5.5.3 ผลตอบแทนต่อผู้ร่วมโครงการ

สำหรับผู้ซื้อหน่วย/สลากกินเงินต้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตามข้อสมมติฐาน หากมีอายุครบ 60 ปีในปีที่ 10 ที่เข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าโครงการจะได้เงินคืนคนละ 15,094 -18,146 บาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 24,905 – 29,940 บาทตามสมมติฐานที่ 2 ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารเงินกองทุนว่าจะได้รับผลตอบแทนร้อยละ 1, 3 หรือ 5

ถ้าสามารถบริหารเงินกองทุนให้ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 5 ทุกปี และมีการซื้อสลากออมทรัพย์ยาวนานและต่อเนื่องถึง 40 ปี บุคคลนั้นจะได้เงินคืน 174,271 บาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 287,547 บาท ตามสมมติฐานที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 5.11 ซึ่งดีกว่าการนำเงินไปซื้อหน่วย เพราะเงินก้อนนี้จะเป็น 0 สำหรับผู้ซื้อ

ตารางที่ 5.11 การประมาณค่าผลตอบแทนจากเงินกองทุน “แปลงเงินหน่วยเป็นเงินออม” เป็นรายบุคคล

ระยะเวลา	อัตราผลตอบแทนต่อปี	ตัวคูณ	สมมติฐานที่ 1 (บาท/คน/ปี)	สมมติฐานที่ 2 (บาท/คน/ปี)
10 ปี	1%	10.462	15,094	24,905
	3%	11.463	16,538	27,288
	5%	12.577	18,146	29,940
20 ปี	1%	22.019	31,768	52,417
	3%	26.87	38,767	63,966
	5%	33.066	47,706	78,716
30 ปี	1%	34.784	50,185	82,805
	3%	47.575	68,639	113,255
	5%	66.438	95,854	158,159
40 ปี	1%	48.886	70,531	116,376
	3%	75.401	108,786	179,496
	5%	120.79	174,271	287,547

ในทางปฏิบัติ มีความเป็นไปได้ที่ผู้ซื้อหน่วย/สลากกินเงินต้นส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการซื้อที่สม่ำเสมอเหมือนตอนซื้อหน่วยได้คืนและ/หรือสลากกินแบ่งรัฐบาล แต่จำนวนเงินที่ซื้อของแต่ละคนย่อมมีแตกต่างกัน และแม้แต่ในบุคคลคนเดียวกันจำนวนเงินที่ซื้อในแต่ละงวดก็อาจไม่เท่ากันได้ ดังนั้นจำนวนเงินที่แต่ละคนจะได้รับคืนย่อมไม่เท่ากัน โดยขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ซื้อหน่วยในแต่ละงวด จำนวนงวดที่ซื้อต่อปี และจำนวนปีที่ซื้อหน่วยจนถึงอายุครบ 60 ปี

5.5.4 ระบบการกระจายผลประโยชน์

รัฐบาลสามารถนำเงินจากกองทุนจ่ายคืนให้แก่ผู้ซื้อในลักษณะ redistribution โดยจ่ายเป็นเงินสวัสดิการให้แก่ผู้ซื้อที่มีอายุเกิน 60 ปี อย่างเท่าเทียมกัน หรืออาจใช้ระบบบัญชีส่วนบุคคลโดยจ่ายมากขึ้นตามจำนวนเงินที่ซื้อหวย สำหรับผู้ซื้อที่มีอายุเกิน 60 ปี และยังคงซื้อหวยคืนเงินต้นต่อไปก็สามารถกระจายคืนให้ทุก 1 ปี, 5 ปี, หรือ 10 ปี

5.6 การวิเคราะห์ผลจากการที่ประเทศมีเงินออมเพิ่มขึ้นต่อภาระทางการคลัง

5.6.1 สถานการณ์ให้สวัสดิการของรัฐแก่ประชากรหลังวัยทำงาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชากรหลังวัยทำงาน เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง สังคมชนบท สังคมเกษตร รวมทั้งจะเกิดผลกระทบต่อรัฐบาล ในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ ฐานะและภาระด้านการคลัง รวมตลอดถึงผลกระทบที่จะมีต่อสังคมในด้านขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้คนวัยชราไม่สามารถมีสถานะการครองชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสมต่อสภาพปกติตามฐานานุรูปของตนเอง

กฎหมายไทยได้ให้ความคุ้มครองสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญไทยปี 2540 ได้กำหนดให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ และได้กำหนดในแผนชาติระยะยาวเพื่อผู้สูงอายุฉบับที่ 2 (2545-2564) ที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการกินดีอยู่ดีของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นในร่างรัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 84 (4) ยังได้มีการระบุไว้ชัดเจนว่ารัฐจะต้องดำเนินการ จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐอย่างทั่วถึง โดยรัฐจะต้องถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เพื่อไม่ให้เกิดเป็นภาระเงินภาษีสังคมในอนาคต

ในช่วงที่ผ่านมารัฐได้มีการจัดระบบประกันสังคม และระบบสวัสดิการในลักษณะสงเคราะห์ โดยใช้งบประมาณช่วยเหลือผู้สูงอายุถึงปีละกว่าพันล้านบาท และคาดว่าภายในประมาณ 10 ปีข้างหน้า ผู้สูงอายุจะเพิ่มจาก 8 ล้านคนในปี 2553 เป็น 12 ล้านคนในปี 2562 หรือ ร้อยละ 17 ของประชากรทั่วประเทศ ซึ่งรัฐจะต้องเพิ่มการจัดสรรงบประมาณเพื่อการนี้อีกเป็นจำนวนมาก

รูปแบบการจัดสวัสดิการ เพื่อผู้สูงอายุหรือคนชราในประเทศไทยเมื่อตอนเริ่มต้น คือ การให้บริการสถานสงเคราะห์คนชรา ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วประเทศเพียง 20 แห่ง สามารถจัดบริการรองรับผู้สูงอายุได้ 3,000 คน จากศูนย์บริการผู้สูงอายุ จำนวน 18 แห่งทั่วประเทศ โดยให้บริการการส่งเสริมสุขภาพ บริการนันทนาการและบริการสังคมด้านต่าง ๆ และบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นบริการเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว บุตรหลาน และชุมชน โดยการจัดเบี้ยยังชีพให้คนชรากลุ่มเป้าหมาย เป็นรายเดือน เดือนละ 300 บาท ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดของตะวันตกที่มุ่งให้การบริการเชิงปัจเจกบุคคล แบบสงเคราะห์ประชาชน โดยรูปแบบการสงเคราะห์ต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดคือเป็นผู้สูงอายุที่ยากไร้ ไม่มีคนดูแล แต่โดยข้อเท็จจริงของผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกันหมู่

เครือญาติและชุมชนได้ โดยมีรายได้ของตนเองจนเชื่อเป็นการแบ่งเบาภาระผู้รับผิดชอบ (ญาติพี่น้อง บุตรหลานหรือผู้อุปการะ) รวมทั้งป้องกันการถูกรังเกียจจากบุคคลรอบข้าง

โครงการจ่ายเบี้ยยังชีพได้เริ่มปีแรกเมื่อปี 2536 มีผู้ได้รับเบี้ยยังชีพจำนวน 20,000 คน คิดเป็นเงิน 6.0 ล้านบาทต่อเดือนหรือ 72 ล้านบาทต่อปี ต่อมาเมื่อปี 2551 รัฐบาลได้ประกาศให้บุคคลสัญชาติไทยทุกคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยยังชีพคนชราในอัตราเดือนละ 500 บาทโดยไม่ต้องมีการตรวจสอบฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ส่วนบุคคลแต่อย่างใด การให้ความคุ้มครองทางรายได้แบบถ้วนหน้านี้ทำให้รัฐบาลมีค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพคนชราถึง 42,600 ล้านบาทในปี 2553 ครอบคลุมผู้สูงอายุจำนวน 7.1 ล้านคน ค่าใช้จ่ายดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี

5.6.2 การช่วยลดภาระทางการคลัง

ผลการศึกษาในตารางที่ 5. 10 แสดงให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยจะมีเงินหวายเข้ากองทุนนี้ 15,149 ล้านบาทต่อปี ใน 10 ปีหากไม่มีการถอนเงินออกเลย เงินกองทุนนี้จะมีขนาดขั้นต่ำ 37,537 ล้านบาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 61,937 ล้านบาทตามสมมติฐาน 2 ซึ่งเงินเหล่านี้ น่าจะลดภาระการคลังได้มาก

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักสวัสดิการสังคม สังกัดกรุงเทพมหานครได้มีการ จัดสรรเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้มีอายุเกิน 60 ปีรายละ 500 บาท / คน / เดือน ซึ่งปัจจุบันจัดสรรได้เพียง 1,300 คนจาก 200,000 คน ถ้านำเงินหวายเฉพาะกำไรมาเป็นเงินสวัสดิการทุกปี และแจกทุกคน ชาวกทม.ที่มีอายุเกิน 60 ปี จะสามารถแจกได้มากกว่า 6 แสนราย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาโครงการการแปลงเงินห่วยเป็นเงินออม และข้อเสนอแนะ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมกรรมการออมและการซื้อห่วยของคนไทย ในเขตกรุงเทพฯ และนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินความเป็นไปได้ในการทดแทนห่วยด้วยสลากออมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อต้องการหาผลสรุปว่า “ประชาชนที่ซื้อห่วยนั้นเป็นการซื้อเพราะต้องการลงทุนทางการเงินหรือไม่” หากข้อสมมติฐานนี้เป็นจริง ตลาดการเงินของไทยก็ควรสร้างตราสารทางการเงินที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลกลุ่มนี้และเป็นตราสารที่มีความเสี่ยงน้อยกว่าการซื้อห่วย เงินที่หมดไปกับห่วยก็จะสามารถแปลงสภาพเป็นเงินออมระยะยาว อันเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มเงินออมให้แก่กลุ่มผู้มีการศึกษาและรายได้น้อย และเป็นการลดภาระทางการคลังของภาครัฐในการให้การช่วยเหลือแก่ผู้เกษียณอายุได้ทางหนึ่ง

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการซื้อห่วยของคนไทยในเขตกทม. ด้วยข้อมูลปฐมภูมิจำนวน 4,000 คนและจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประชากรเป้าหมายในการสำรวจภาคสนามคือผู้พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

6.1 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกได้ 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสำรวจพฤติกรรมกรรมการซื้อห่วยของคนไทย ซึ่งสรุปได้ว่า ชาวกทม.กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีการซื้อห่วยทั้งห่วยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาลอย่างแพร่หลาย คือมีมากถึงร้อยละ 88.78 ของกลุ่มตัวอย่าง ในจำนวนนี้มีอยู่ร้อยละ 46.63 ที่หวังผลตอบแทนในการลงทุนซื้อห่วย โดยมีมากถึงร้อยละ 70.61 ที่มีการซื้อทุกงวด สะท้อนให้เห็นว่าเป็นกลุ่มที่ต้องการลงทุนทางการเงิน ดังนั้นหากเปิดโอกาสให้มีวิธีลงทุนทางการเงิน และมีสถานะทางการเงินที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีการศึกษาและรายได้น้อย กลุ่มนี้น่าจะซื้อห่วยน้อยลง

ส่วนที่ 2 เป็นการนำผลสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการทดแทนห่วยด้วยสลากออมทรัพย์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะ ลงทุนทางการเงินระยะยาว หากมีตราสารทางการเงินที่จูงใจ เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อห่วยส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 70.61 เป็นผู้ที่มีรายได้ของตนเองมากพอที่จะซื้อห่วยได้ทุกงวด

- ตราสารที่คาดว่าจะจูงใจให้ผู้เข้าร่วมโครงการ “แปลงเงินห่วยเป็นเงินออม” นั้นควรมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ มีลักษณะเสี่ยงโชค ราคาขั้นต่ำ 10 บาท สามารถซื้อเมื่อไหร่ก็ได้โดยสมัครใจ สามารถ

เลือกตัวเลขได้ ช่องทางการจำหน่ายควรเป็นตัวแทนจำหน่ายและธนาคารผู้ออกสลาก ให้รางวัลสูงเท่าสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือหวยใต้ดิน อายุสลากขึ้นอยู่กับผู้ซื้อคือครบกำหนดจ่ายเงินต้นส่วนที่เหลือคืนเมื่อผู้ซื้ออายุครบ 60 ปี การจ่ายรางวัลจ่ายเพียงครั้งแรกที่ซื้อ การจัดสรรเงินรางวัล “หวย/สลากกินเงินต้น” ให้แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ เงินรางวัล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และเงินกำไรจากการจำหน่าย ด้วยสัดส่วนร้อยละ 55 , 12 และ 33 ตามสมมติฐานที่ 1 และ ร้อยละ 60, 20 และ 20 ตามสมมติฐานที่ 2

- ในการประเมินเงินออมที่เพิ่มขึ้นหากมีการเปลี่ยนเงินหวยเป็นเงินออม สรุปได้ว่าหากมีการนำเงินที่ซื้อหวยมาเข้าโครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออม” โดยลงเงินซื้อ “หวย/สลากกินเงินต้น” แทนหวยอย่างสม่ำเสมอให้เหมือนตอนซื้อหวยอย่างต่อเนื่อง 10 ปี ตามสมมติฐานที่ 1 เงินกองทุนนี้จะมีขนาดต่ำกว่า 31,698 – 38,103 ล้านบาทเมื่อครบปีที่ 10 หากสามารถบริหารกองทุนให้ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 1-5 ต่อปี และในปีที่ 40 กองทุนนี้จะมีขนาด 1.18 – 3.66 แสนล้านบาท ตามสมมติฐานที่ 1 และ 2.44 – 6.04 แสนล้านบาทตามสมมติฐานที่ 2

- ในระดับบุคคลพบว่า หากผู้ร่วมโครงการมีอายุครบ 60 ปีในปีที่ 10 ที่เข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าโครงการจะได้เงินคืนคนละ 15,094 - 18,146 บาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 24,905 – 29,940 บาทตามสมมติฐานที่ 2 ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารเงินกองทุนว่าจะได้รับผลตอบแทนร้อยละ 1, 3 หรือ 5

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลจากการแปลงเงินหวยเป็นเงินออมต่อการลดภาระทางการคลัง

โดยเฉลี่ยจะมีเงินหวยเข้ากองทุนนี้ 15,149 ล้านบาทต่อปี ใน 10 ปีหากไม่มีการถอนเงินออกเลย เงินกองทุนนี้จะมีขนาดขั้นต่ำ 37,537 ล้านบาทตามสมมติฐานที่ 1 และ 61,937 ล้านบาทตามสมมติฐาน 2 ถ้านำเงินหวยเฉพาะกำไรมาเป็นเงินสวัสดิการทุกปี และแจกทุกคน ชาวกทม.ที่มีอายุเกิน 60 ปี จะสามารถแจกได้มากกว่า 6 แสนราย ซึ่งปัจจุบัน สำนักสวัสดิการสังคม สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดสรรเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้มีอายุเกิน 60 ปีรายละ 500 บาท / คน / เดือน ปัจจุบันจัดสรรได้เพียง 1,300 คนจาก 200,000 คนที่ยื่นคำขอ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ ในขณะที่ประชากรวัยทำงานได้ปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง วิธีหนึ่งของการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของประชากรไทย ดังกล่าว คือการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาออมเงินเพื่อการเกษียณอายุกันมากขึ้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมไว้ใช้หลังเกษียณอายุนับเป็นความจำเป็นที่ภาครัฐมีอาจพึงเคยได้ เพราะมาตรา 84 (4) ของร่างรัฐธรรมนูญ 2550 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่ารัฐจะต้องดำเนินการจัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐอย่างทั่วถึง จึงนับเป็นความจำเป็นที่ภาครัฐต้องมีนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมี

เงินออมไว้ใช้ในวัยชราอัตราการออมที่ต่ำของคนไทยจะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของปัญหาคุณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณอายุ และเป็นภาระทางการคลังของรัฐบาลในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่ยากจน

ในกระบวนการศึกษาว่าเงินออมคนกลุ่มฐานรากของไทยหายไปไหนหมด เพื่อหาแนวทางการเพิ่มเงินออมให้แก่ประชาชนไว้ใช้ในวัยหลังเกษียณอายุ จากกลุ่มตัวอย่างของชาวกทม.ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้วิจัยได้พบว่า คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 89.94 มีพฤติกรรมการซื้อห่วยทั้งห่วยได้คืนและสลากกินแบ่งอย่างต่อเนื่อง โดยร้อยละ 84.34 ของคนกลุ่มนี้เป็นการซื้อทุกเดือน แสดงว่าคนกลุ่มนี้มีรายได้สูงกว่าระดับที่พอประทังชีพ จึงมีเงินมาซื้อห่วยได้อย่างต่อเนื่องเช่นนี้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่คนเหล่านี้ไม่มีแผนการออมที่ดี กลับนำเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายไปซื้อห่วยโดยหวังผลตอบแทน ทำให้เงินเหลือใช้หมดไปกับการซื้อห่วยและกลายเป็นผู้ยากไร้ในวัยหลังทำงาน เพราะผลจากการศึกษาพบว่า มีผู้ได้กำไรจากการลงทุนในห่วยมีเพียงร้อยละ 14.25 มีผู้ได้เงินต้นคืนอย่างเดียวโดยไม่กำไรร้อยละ 1.69 และขาดทุนร้อยละ 84.06 ของกลุ่มผู้ซื้อห่วย

จากข้อเท็จจริงนี้ทำให้เกิดแนวคิดว่า หากจะถือว่าสลาก/ห่วยเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุนทางการเงินของกลุ่มที่มีความรู้ทางการเงินและรายได้ต่ำ ถ้าภาครัฐมีการจัดการทางการเงินที่ดี โดยหาตราสารทางการเงินอื่นที่ได้เงินต้นคืนในอนาคตมาทดแทนการซื้อสลาก/ห่วย ซึ่งมีโอกาสสูญเสียด้านสูงมากเงินเหล่านี้จะกลายเป็นเงินออมที่สามารถนำไปใช้ในวัยเกษียณอายุได้ เป็นการลดภาระทางการคลังที่ต้องดูแลคนวัยชราที่ยากจนในอนาคต และเป็นการแก้ปัญหาการขาดเงินออมของประเทศได้ทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ให้ความสนใจในโครงการ “เปลี่ยนเงินห่วยเป็นเงินออม” ในงานวิจัยนี้เพราะ

- 1) เป็นโครงการที่หาผู้ร่วมโครงการไม่ยากเนื่องจากการซื้อห่วยเป็นพฤติกรรมที่กลุ่มเป้าหมายทำอยู่แล้วเป็นประจำและต่อเนื่อง จึงมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการได้
- 2) ผู้วิจัยไม่มีวัตถุประสงค์ให้ภาครัฐยกเลิกการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือให้ภาครัฐใช้สลากออมทรัพย์ที่สร้างขึ้นตามกรอบการศึกษานี้แทนสลากกินแบ่งรัฐบาล เพราะการออกลดดอกเบี้ยจัดเป็นวิธีหนึ่งของการระดมทุนเพื่อนำเงินไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ได้มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งบางประเทศเชื่อว่าเป็นตราสารที่มีประสิทธิภาพในการระดมเงินจากประชาชนได้มากกว่าการจัดเก็บภาษี แต่การระดมทุนจากประชาชนด้วยการออกลดดอกเบี้ยไม่เหมาะกับสังคมที่มีคนจนจำนวนมาก เช่นประเทศไทยเพราะคนจนนิยมซื้อห่วยมากกว่าคนรวย ทำให้เงินห่วยกลายเป็นภาษีคนจน ซึ่งมักมีเสียงคัดค้านในด้านการนำเงินภาษีคนจนไปใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์
- 3) งานวิจัยนี้มีข้อเสนอให้ภาครัฐมีมาตรการชัดเจนที่จะออกตราสารทางการเงินรูปแบบใหม่ที่เหมาะกับอุปนิสัยของคนไทย และทำให้เป็นตราสารที่ถูกต้องกฎหมาย เพื่อให้เป็นตราสารทางการเงินที่คนไทยผู้มีรายได้และความรู้ต่ำมีทางเลือกในการลงทุนแทน

การซื้อหวย ซึ่งผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า ตราสารที่คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนเงิน
หวยเป็นเงินออมได้ต้องมีลักษณะเสี่ยง โขศ ต้องเลือกเลขได้ เงินขั้นต่ำในการซื้อไม่
ควรเกิน 10 บาท โอกาสในการถูกรางวัลและความถี่ในการออกรางวัลควรใช้เกณฑ์
เดียวกับสลากกินแบ่งรัฐบาล และลดความเสี่ยงของผู้ลงทุนโดยนำเงินกำไรจากการ
จำหน่ายตราสารไปทำเป็นกองทุนให้มีอาชีพรับไปจัดการลงทุน และคืนให้ผู้ซื้อ
สลากเมื่ออายุครบ 60 ปี

- 4) หากบุคคลเป้าหมายคือร้อยละ 69.78 ของประชากรเป้าหมายทุกคนเข้าร่วมโครงการ
โดยสมมติให้ทุกคนซื้อหวย/สลากคืนเงินต้นเฉลี่ยคนละ 7,214 บาทต่อปี เงินที่จะเข้าสู่
โครงการ “แปลงเงินหวยเป็นเงินออมจะเท่ากับ 15,149.40 ล้านบาท หากนำเงินนี้ไป
บริหารในรูปกองทุน เงินกองทุนนี้จะมีขนาดขั้นต่ำ 31,698 – 38,103 ล้านบาทเมื่อครบ
ปีที่ 10 หากสามารถบริหารกองทุนให้ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 1-5 ต่อปี ในปีที่ 40
กองทุนนี้จะมีขนาด 148,115 - 365,970 ล้านบาท เงินส่วนนี้จะเป็นเงินออมที่สามารถ
นำไปบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยในวัยหลังทำงานได้

บรรณานุกรม

กระทรวงการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

จากเว็บไซต์กองทุนสำรองเลี้ยงชีพไทย (www.thaipvd.com)

จิตติ มงคลชัยอรัญญา และคณะ (2550) รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง “ห่วยบนดิน” คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธีรเดช เอี่ยมสำราญ. เงินกำไรจากห่วยคั้นสู่สังคมหรือเอื้อประโยชน์การเมือง. ในเจาะข่าวนโยบาย
สาธารณะ

นรารัตน์ นิยมรัฐ (2540) . การศึกษารูปแบบและคุณลักษณะที่เหมาะสมของสลากออมสินของขัวญ. ภาค
นิพนธ์มหบัณฑิต คณะพัฒนา

พรศรี เหล่าเลิศ , การ ศึกษาพฤติกรรมการซื้อห่วยและศึกษาความเป็นไปได้ของการทดแทนห่วยด้วยสลาก
ออม ทรัพย์ กรณีศึกษา : หมู่บ้านตาเปียงและหมู่บ้านศรีเมืองใหม่ จังหวัดศรีสะเกษ ,กรุงเทพฯ :
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549

สมนึก เขมาชีวะ และคณะ (2546) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเล่นสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว
และ 2 ตัว ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการจัดการ
ภาครัฐและภาคเอกชน, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กทม.

สังคิตและคณะ (2550) “โครงการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการพนันใน
สังคมไทย” สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) รายงานผลการสำรวจภาวะรายได้ และ
การออมรายบุคคลครั้งที่ 1 จัดทำโดยกลุ่มงานคุณภาพการเงินการออม และการลงทุน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551) ในโครงการศึกษาวิจัยแนวทางการ
ส่งเสริมการออมสำหรับผู้มีงานทำภายใต้โครงการ “ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ไปสู่การปฏิบัติ”

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) รายงานการศึกษาเรื่อง “ห่วยบน
ดิน”

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล “โครงการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการ
พนันในสังคมไทย” 2550

แสน วิชาชาญ (2553) ตำนานห่วยแห่งเมืองสยาม สำนักพิมพ์ ร.ศ. 229

อรุณี เอี่ยมศิริโชค บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์, 2537

- Brenner, Reuven . Betting on Ideas: Wars, Invention, Inflation. University of Chicago Press (1985). ISBN 978-0226074016
- Brenner, Reuven, History - The Human Gamble. University of Chicago Press (1983). ISBN 978-0226074023
- Clotfelter and Cook (1989) ได้แบ่งผู้ซื้อลอตเตอรี่ออกเป็น 4 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่ซื้อเพื่อการลงทุน Melisa Schettini Kearney (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลอตเตอรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของภาคครัวเรือน
- Ergin Haluk & Gul, Faruk 2004. "A subjective theory of compound lotteries," Econometric Society 2004 North American Summer Meetings 152, Econometric Society.
- Friedman, Milton; Savage, L. J. (1948). "Utility Analysis of Choices Involving Risk". Journal of Political Economy 56 (4): 279–304
- Galston, B. (1995). Relaxing gaming controls: The Gaming Board's view. Society for the Study of Gambling Newsletter, 26, 7-11.
- Green, R.C., & Rydqvist, K. (1997). The Valuation of Nonsystematic Risks and the Pricing of Swedish Lottery Bonds. Review of Financial Studies 10, no. 2, 447-480
- Griffiths Mark D. and Wood, Richard T.A.(1995) “ Lottery gambling and addiction: An overview of European research, Psychology Division, Nottingham Trent University”. Research paper, Burton Street, Nottingham, NG1 4BU, United Kingdom,
- Independent Lottery Research (ILR). JACK UPDATE™: The Monthly Newsletter From Independent Lottery Research Satisfying, Issue 27 June 2010
- John Ashton, 1893, A History of English Lotteries ,London , Leadenhall Press.
- La Fleur’s 2008 World Lottery Almanac Bostock,2005
- Lammers (1984) และ Douglas (1995) ได้แบ่งผู้ซื้อออกเป็น 3 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่ถูกชักจูงให้ซื้อ (2) กลุ่มที่คิดว่าตนจะถูกรางวัล และ (3) กลุ่มที่หลงใหลการพนัน
- Levin, Steve. (2008) Poverty leads to playing lottery, Pittsburgh Post-Gazette. Friday, July 25, 2008
- Markowitz, Harry (1952). "The Utility of Wealth". Journal of Political Economy 60 (2): 151–158
- Mauro F. Guillén & Adrian E. Tschoegl, 2001. "Banking on Gambling: Banks and Lottery-Linked Deposit Accounts," Center for Financial Institutions Working Papers 00-25, Wharton School Center for Financial Institutions, University of Pennsylvania.
- Melisa Schettini Kearney (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลอตเตอรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของภาคครัวเรือน

- Minabe, S. (1975). A Time Deposit with Lottery Ticket. *Public Finance-Finances Publiques* 30, no.2, 222-230.
- Morduch, J. (1999) The Microfinance Promise. *Journal of Economic Literature* 37, 1569-1614
- National Savings and Investments ; <http://www.nsandi.com/products/pb> (Sept 30, 2010) Stuhldreher, Anne
- Neumann, John von and Morgenstern, Oskar (1947). *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, NJ. Princeton University Press. 1944 sec.ed. 1947
- Neumann, Von & Morgenstern, Oskar (1947) . *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, NJ. Princeton University Press, second edition.
- Nyman, John A. "Should the Consumption of Survivors be Included as a Cost in Cost-Utility Analysis?" *Health Economics* vol. 13, no. 5, May 2004, pp. 417-427.
- Sommer, (January 1954). "Exposition of a New Theory on the Measurement of Risk". *Econometrica* 22 (1): 22–36.
- Sommer, Lousie (January 1954). *Exposition of a New Theory on the Measurement of Risk* . *Econometrica* 22 (1): 22–36.
- Weir and Velde (1992). "The Financial Market and Government Debt Policy in France, 1759-1793." *Jornal of Economic History* 52, no. 1 (1992) 1-39
- Weir, D. Tontines (1989). *Public Finance, and Revolution in France and England 1688-1789.* *Journal of Economic History* 49, 95-124.